

OKUYUCU'DAN YÖNE

Kıbrıs'tan sesleniş

Pek Sayın İler Türkmen ve Reşat Arın,

Tetkiklerde bulunmak için yurdumuza geldiğiniz büyük bir meğnuniyetle öğrenmiş bulunuyoruz. Sizlere hoş geldiniz der, tetkik ve temaslarnızda başarılar dileriz. Temaslarnızın toplumumuz ve Anavatanımıza faydalı olabilmesi için, toplumu muzun her sınıf halk tabakası ile temaslarda bulunmanızı bütün kalbimizle arzu etmekteyiz.

Bu vesile ile, mümtaz heyetinizde Kıbrıs Türk Vatanperverler Birliğinin Kıbrıs hakkında fikirlerini arz etmeği bir vazife sayarız. Kıbrıs Türk Vatanperverler Birliği, toplumumuz arasındaki bütün ilerici akımların marasıcısıdır. Eşle kaydetmek isteriz ki, ilerici akımların mümessilleri muhalefet etme hakkı ve müsamaha ruhunun toplumumuz arasında yerleşmesi için mücahede ederken, Sömürgeciler ve onların verli organları tarafından takibata uğradılar, hunharca şehit edildiler ve edilmektedirler de. Toplumumuz arasında bugün dahi en ufak bir tenkid silâhla ve kanla susturulmaktadır. İngiliz - Amerikan emperyalistlerinin entrikalarını ve parçalayıcı politikalarını tenkid edenler «Vatan ve millet hamisi», «Rum uşağı» olarak itham edilmek, bunca felâketlerimizin müşebbepileri olan sömürgeciler halkımıza âdeta bir «melek», bir «koruyucu» olarak tanıtılmak isteniyordu ve istenmektedir de (...)

Yurdumuzda bunca masum kanı dökülmesine, tahribat, göz yaş ve çilelere sebep olan Kıbrıs buhranının temelinde İngiliz ve Amerikan sömürgecilerinin çıkarları yatmaktadır. Bu kadar zamandan beri «ilgili» devlet diye geçinen ve toplumumuzun «koruyucusu» diye tanıtılmak istenen İngiliz sömürgecilerinin tek maksadı ve Kıbrıs'la ilgili yurdumuzda bulundukları askerî üslerinin idamesidir. İngiliz sömürgecileri bu üsleri, komşu Arap devletlerinin zengin petrol kaynaklarını sömürmek. Orta - Doğu'da ve diğer yerlerdeki halkların Ulusal Kurtuluş Savaşlarını baltalamak ve diğer saldırgan amaçları için kullanmak tadırlar.

Kıbrıs buhranı, bazı çevrelerin iddia ettiği gibi, Aralık 1963 çarpışmaları ile patlak vermiş

değildir. Hatırlarda olacağı gibi, yurdumuzda Kurtuluş Savaşı yürütüldüğü yıllarda, İngiliz sömürgecileri evvelâ Rumları Rumlarla çarpıştırmaya yeltenirdi. Muvaffak olamadı. Daha sonraları - her yerde yaptıkları gibi «parçala ve idare et» prensiplerini esas tutarak - iki cemaatı birbirine geçirmek için valan, iftira, kin ve nefret mekanizmalarını harekete geçirdiler. Aralık 1963 çarpışmaları sömürgecilerin yıllardan beri plânlayıp hazırladıkları entrikaların bir sonucudur. Bununla yurdumuzda masum kanı dökülmediğini, tahribat yapılmadığını, çile ve cefa çekilmediğini iddia etmek istemiyoruz. Evet, maalesef, her iki taraftan da masum kanı döküldü, tahribat yapıldı. Binlerce kardeşimiz evsiz ve barksız bırakıldı. Yurdunu ve barışı seven her vatandaş gibi, biz de, bu müessif ve fecî olaylardan hüyük acı duvmaktayız. Bütün bunlara sorumlu aranmak gerekirse, sorumluların yalnız İngiliz - Amerikan emperyalistleri olduğu na şüphe edilemez. Bunların dışında suçlu aramak, Kıbrıs buhranına hal çaresi bulunmasını güçleştirecek, toplumumuzun çilelerine son verilmesi uzayacaktır. Bundan dolayı bütün gücümüzü ve enerjimizi İngiliz - Amerikan sömürgecilerine karşı yönetmeliyiz. Onların askerî üsleri ile, pih pirtuları ile yurdumuzdan tamamı ile sökülüp atılması için seferber olmalıyız. Ka namızca, İngiliz - Amerikan emperyalistlerinin Kıbrıs meselesine karışması ve müdahalesi devam ettikçe Kıbrıs krizine bir hal çaresi bulunmasına imkân yoktur.

Müşahade ve temaslarnız neticesinde, toplumumuzun içinde bulunduğu felâketin mahiyetini anlamış bulunduğunuza eminiz. Halimiz ne olacaktır? Nereye gidiyoruz? soruları ile karşılaştığınıza da eminiz. Evet, halimiz ne olacaktır sorusu her vatandaşta düşünürmektedir. Bu hususta da naçiz fikirlerimizi arz etmemize müsaade buyurmanızı rica ederiz.

Toplumumuz bugünkü fecî durumdan bakıp usanmıştır. Son iki seneden beri yapılan boş vaatlerle toplumumuz aldatılmış ve halâ da aldatılmaktadır. Yeter artık! Toplumumuz ve özellikle verilerinden zorsa sökülün kardeşlerimiz geri kövlerine, evlerine, bağ ve bahçelerine iş ve

güçlerine dönmeyi arzulamaktadır.

Yazın sıcaklığında ve kışın soğukunda çadırlar içerisinde yaşamağa mecbur edilen kardeşlerimiz, sömürgecilerin ve verli organlarının bütün şiddet ve baskılarına rağmen kövlerini terk etmeyen otuz beş karma köyde yaşayan Türk kardeşlerimiz ve genel olarak, toplumumuzun ezici çoğunluğu Kıbrıs buhranının en kısa bir zamanda halini istemektedirler. Savın Anavatan temsilcileri toplumumuzun bütün tabakaları ile temasa geçtiği takdirde bu kanaati edineceklerine eminiz.

Halkımız, Türkiye hükümetinden Kıbrıs olaylarını ve B. Milletlerde geçirilen kararı gerçekçi bir açıdan değerlendirmesini ihtar etmektedir. B. Milletler Cemiyetinin önemsenmemesi, Genel Kurul Kararının tanınmaması Türkiye'vi sivasî alanda daha da tescit edeceği gibi, Kıbrıs buhranına âdil bir hal çaresi bulunmasını da uzatacaktır. Halbuki buhranın daha fazla uzamasına toplumumuzun artık tahammülü yoktur.

Bazı çevreler, bütün barışçılıkların tükandığını ve zor kullanılmadan Kıbrıs buhranının halledilemeyeceğini ısrar etmekte ve Türkiye'vi zor kullanmak için ikna etmeye çalışmaktadırlar. Bu tutumun ne kadar tehlikeli olduğunu ve buçünkü şartlar altında ne kadar imkânsız olduğunu takdir ettiğimize eminiz.

B. Milletlerde geçirilen karar, problemin çözümüne ışık tutmaktadır. Türkiye hükümetinin Lefkoşa, Ankara, Atina ve Londra'da temaslara yapmak üzere B. Milletlerden gönderilen Rolz Bennet vasıtası ile iki cemaat temsilcilerinin bir araya gelmesi için gereken zeminin varılması ve buhrana bir çözüm bulunması için teşebbüslere geçmesi menfaatlerimiz icabındır. Kıbrıs dışında aranacak herhangi bir çözüm şekli toplumumuzun menfaatleri ile bağdaşmamaktadır. Halkımızın ezici çoğunluğu bu kanaattedir.

Hürmetlerimizle, Kıbrıs Türk Vatanperverler Birliği adına İbrahim Hasan Aziz, Ziraat Mühendisi, Nurettin M. Seferoğlu, Sendikacı.

Vietnam

Sizlere Hamburg'ta yayınlanan Die Zeit adlı haftalık gazetenin 28 Ocak 1966 gün ve 5/21 sayılı baskısında çıkan bir yazıdan çevirdiğim iki parça gönderiyorum. ABD'nin sorumlu mevkilerinde bulunan iki kişinin bu sözlerini Türk okuyucuları bilgin bulabilirler:

1. Dünyanın en tehlikeli insanları bugün Rusya'da veya Çin'de değil, bizim Pentagon'da yaşamaktadırlar.

Wayne Morse (Senatör)

2. Bütün Vietcong ve Kuzey Vietnamlılar, Güney Vietnam'da öldürülebilirler ve savaş yine de kaybedilebilir.

General Greene (ABD Denizpiyade Birlikleri Komutanı) Savgılarımla Meftin Özünürü Yüksek Mühendis Frankfurt - Almanya

Bir yıl önceydi. Kadıköy vapuruna binmeden önce bir Time dergisi almıştım. Dünya havadislerini okurken birden gözüme bir resim çarptı. Bu, kurşuna dizilmiş genç bir adamın son nefesini verdikten sonra çekilmiş bir fotoğrafıydı. Suğu ABD Savunma Bakanı Mc Namara'ya karşı düzenlenen bir suikasta katılmış olmalı. Olay, gazete sütunlarında okunagelen olaylardan çok farklı değildi. Nitekim kısa bir süre sonra da olayı unutum gitti. Bir gün tıpkı bir şuuraltı boşalması gibi, genç adam gözlerimin önünde beliriverdi. Benden bir şeyler istiyor gibiydi. Aramızdaki mesafeler erimmiş derin bir ilişki kurulmuştu. Önceleri de şiir yazardım, ama ilk olarak tanımadığım, görmediğim bir insana doğru yöneldi kalemim ve şu şiiri yazdım. Şiirde sanat değer var mı, yok mu bilemem. Yalnız şu kadarını söyleyebilirim ki içten duygularla doludur.

A. I. O.

«TROİ» VE SONRASI

Namlular zehirini kusmadan önce tiz bir ses yırttı karanlığı «Yaşamın Vietnam» bir kahredici sessizlik ve arkasından o ahşınmış taraka.

Taze bir fidancasına hükülüverdi çekik gözlü adam yıkılırken toprağına gözlerinde o inançtan dönmüşlerin kıvancı yalnızca canını veriyordu.

«Trois» derlerdi ona kövünün toprağında çalırken tüm etkilerden uzak mutlu sayılan bir yaşamı vardı belki de.

Günlerden bir gün ışığı gören körlerin şaşkınlığına olanca çıptaklığıyla gördü otanı biteni ve auladı yeryüzünü döndüğünü hem de kınler için döndüğünü.

O köylü saflığının yerini güçlü bir direnme ateşi aldı bir anda buldu kendini kendi gibi olanların safında.

Artık ne barut ne ateş ne de «Buda»sı kalıncı onu sındiren.

Bir çiğ gibi büvüdü büvüdü büvüdü Ve en zirveye varmışken sonların en güzeli en şereflisi geldi buldu onu.

Senin maceran bu kadarla bitmedi «Trois». Bak! arkanda tüm ezilmiş insanlarıyla ölen Emperyalizme bilmem kaçınıcı mağlûbiyetini tatlıyor.

Ali İhsan Onar

gorki
UNLU YAZARIN SEÇME HİKÂYELERİ

soyтары

Çeviren: HASAN ALI EDİZ
500 KURUS

YEDİTEPE YAYINLARI

YÖN

HAFTALIK FIKIR VE SANAT GAZETESİ

Kurucuları: Cemal Reşat Eyüboğlu - Mümtaz Soysoy - Doğan Avcıoğlu
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Avcıoğlu
Basıldığı Yer: Güneş Matbaacılık T. A. Ş.

ADRES : Yazın İşleri: Sumer sokak No 16/6 Yenışehir - ANKARA
Telefon: 19 00 00 - İstanbul Büro: 50 (Hacı Hân ve Abone İşleri): Mol. İstasyonu Sok. No 33 Çengelköy - İstanbul. Tel: 22 00 70 - Posta Kutusu 512 İstanbul.

ABONE : Bir yıllık (12 sayı) 60 T.L., Altı aylık (6 sayı) 30.- I.L. Ocak ayı (12 sayı) 12.- I.L. dır. Yarı yıl abonmanlarında bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.50 T.L.'dir.

CLAN : Herer çıktıda centil. 00 20.- I.L. dır. «B. rekab çıkacak dır ve reklâmımlar kitap dâhlar için özel indirimler vapıtar 120 ve reklâmımların yayımlanmasından ötürü hiçbir sorumluluk vüklenilmez.

MUTLU AZINLIK FÜTURSUZLUGU

Hindistan'da müthiş bir kıtlık var. Yedi devlette yüz milyon insan aç. Pirinç vesikaya bağlanmış ve açık çıktıkça tahribatını arttırmakta. Kötu mahsul yıllarında, Hindistan için bu durumun fazla gıcılacak bir tarafı yok. Sasılacak taraf iktidarın kanitalist doğmalara sarılarak gerekli tedbirleri almakta tereddüt göstermesidir. Hindistan Cumhuriyetini teskil eden devletler arasında bir egoizm varışı başlamıştır. Bazı devletlerde pirinç holdür. ötekilerde ise insanlar açlıktan ölmektedir. Ne var ki Pakistan savaşında tam bir birlik örneği veren devletler, şimdi birbirlerine karşı harn ilan etmişlerdir. Bir devletten ötekine hububat nakli vasaktır. Bu yüzden Kesmirde günlük pirinç tavini 400 gram iken, Kerala'da 140 gramdır. 140 gram pirinç minimum vital'in üçte biridir. Nitakim iktidar partisi kongresinde, 1 00 hovundaki Kerala delegesi, «Renim hovumda bir havvan bu kadar pirinçle vasıvabilir mi?» sorusunu konarmıştır.

Böyle olağanüstü bir durumda, merkezi otoritenin, hububat ticaretini tam kontrol altına alması, hattâ devletlestirmesi gerektiği sömhacizdir. Ne var ki Baslanme Bakanı, «Devletlestirme diktatörlüktür» diye bunu reddetmektedir. Le Monde gazetesi bu çok özörlüksever hakanın diktatörlük iddialarının gerisinde vatan gerceği su sözlerle açıklamaktadır: Hububat ticareti zengin kövlüler ile sehirdeki tüccarların elindedir. Zengin kövlü ve tüccar ise, iktidar partisinin belli başlı davanaklarından biridir. Milyonlarca insanın açlıktan ölmüne yol açacak olan özörlükseverliğin altında yatan acı gercek budur.

Kolera tehlikesi karşısında, bizim iktidarın tutumu da nek farklı değildir. Hakkâri Valisi, Ekim ayında, koleraın İran hududunda Ri zaive'ye geldiğini Sağlık Bakanlığına bildirmiştir. Bakanlık yetkilileri, üniversite hocaları, Millî Savunma Bakanlığı, Millî Güvenlik Kurulu çok sıkı tedbirler alınmadığı takdirde, nicek ayından itibaren Türkiye'nin kolera tehlikesine, le karşı karşıva bulunduğu hususunda Rachakanı tekrar tekrar u yarmışlardır. Rahis konusu olan sadece Mekke volenludunun intali değildir. Sınrların kapatılması, salgın hâlesinden ölenlerin çok sıkı kontrol altına alınması gereklidir. Mekke volenludü kadar, İran'da Alevilerin hacı sehirli olan Meshed zivareflerinin ve sınır bölgesi kaçakçılıklarının önlenmesi de zorunludur. Ama havram duaları ile ise başlayan iktidarın bası, sahane bir tevekkül içinde, «Her yıl 6-7 bin kişi gizlice hacca çıktığına göre, vaptıracak bir sev vaktür» diye hilmektedir. Sağlık Bakanına göre ise, Hükümeti uvarmaya çalışan uzmanlar, «tesvik» edilmişlerdir. Yukarıdan bu işaret gelince, iktidar basını da tabii ki, kolera tehlikesini «Allahsız solcuların politik bir tertibi olarak göstermekte kusur etmemektedir».

ERHARD TÜRKİYE'YE GELSE...

Yalnız kolera meselesinde değil, her alanda avni akıl almaz fütursuzluk hâkimdir. Türkiye'deki nükleer silâhların ve Amerika'nın kontrolümüz dışındaki tahrikçi hareketlerinin, nasıl büyük bir tehlike

yarattığı ortadadır. Ama temel garantisini Sam Amca'da gören mutlu azınlık, Amerikancılığın sarhoş rahaveti içinde, bu tehlikeli durumu düzeltmek şöyle dursun, yeni tahrik nedenleri yaratma şesindedir.

Yabancı sermaye, dış ticaret, plân, bütçe v.s. gibi konularda da mutlu azınlığın tutumu, üç dört ağacın gerisinde gizlenen ormanı görmiyen avni miyon zihniyetin ifadesidir. Yabancı sermaye rezaleti ve dış ticaret sovgunu karşısında tedbir almak, ülkemizde cetin bir doktrin meselesi olmaktan çıkmıştır. Hiç şünhe edilmesin, Türkiye'ye gelse liberal Erhard dahi, yabancı petrol şirketlerinin, montajcı ve ambalajcıların normal kanitalist oyun kurallarını asan imtiazlarına son verecektir. Dış ticaret yoluyla yapılan döviz kaçakçılığına ve servet transferine herhalde care aravacaktır. Yabancı şirketlerle işbirliği hâlinde üreticileri inleyen ihracatçı ve tefecice karşı, mutlaka üreticileri destekleyecektir. Vergi kaçakçılarının yakasına yapışacaktır. Büyük arazi sahiplerini kesinlikle vergileyecektir. Plân düşmanı Erhard, Türkiye'de olacağı kesilecek, özel teşebbüsün plân hedeflerinin dışına çıkan yatırımlarını önlemekte tereddüt geçirmeyecektir. Banka kredilerini, spekülasyon yerine plândaki yatırımları gerçekleştirmeye yöneltecektir. Bütün bunların sosyalistlikle, komünistlikle ilgisi yoktur. Bunlar Türkiye'de kanitalizmin daha iyi işlemesi ve kalkınmaya az çok vararlı olabilmesi için zorunlu tedbirlerdir. İktidarlar, serbest ticaret, hür teşebbüs doğmalarıyla, bu kaçkacci yağma sisteminin tesvikçiliğini vaptarlarken, uzun vâdede kanitalizme hizmet etmiş olmaktan çok uzaktırlar.

AMERİKANCILIGIN TEMELDEKI NEDENLERI

Şüphesiz Demirel de, Vehbi Koç da, tefecisi, toprak ağası ve ithalâtçısı da, millî gelirin artmasını ve memleketin zenginleşmesini isterler. Ama bir şartla... Geri sosyal yapı değişmeyecektir. Komrador, toprak ağası, tefeci saltanatı sürdürülecektir. Halbuki bu memleketin kalkınamayısının başlıca nedeni, bu gericiler koalisyonunun

egemenliğini sağlayan bir sosyal ve politik yapıya sahip olmasıdır. Dış politikada bağımsızlık, kalkınma, plân, dış ticaret, yabancı sermaye, bütçe, din sömürçülüğü v.s. gibi meselelerdeki israf, soygun ve aldatmacayı tabii karşılığın, esas itibarıyla bu sosyal ve politik yapının sonucudur. Az gelişmişliğin temelindeki nedeni budur.

Az gelişmiş ülkeler konusunda belli başlı otoritelerden olan Yves Lacoste, orta safamuzda vavinlamaya başladığımız önemli araştırmasında, bu gerceği, tarihi gelişmesi içinde ana çizgileriyle ortaya koymaktadır. Yves Lacoste'un fikirleri kabaca şöyle özetlenebilir: Asya-tioi denen toptum biçimi Ortacağda uvarlık mes'alesini elinde tutan Doğu ülkelerinin, teknik ve bilimde Avrupa'nın çok ilerisindeyken geri kalmasına ve sömürçüleşmesine yol açmıştır. Özellikle, sanayi ihtilâli öncesi yıllarında teknikte Doğu ülkelerinden nek ileride değildir. Ne var ki arazi mülkiyetinin Sultana ait olduğu toptumsal kuruluş, bu gelişmeyi engellemiştir. Asya-tioi toptumunda, arazinin kullanılmasında tartışılmaz bir yetkiye sahip bulunan ufak ve dağınık köy toptulukları, Sultana ürünün bir kısmını vergi olarak vermek zorundadırlar. Sultan, bu vergi geliriyle, üretimin dışında kalan vergi toptavıcılarını, ulemayı, orduyu, memurlarını ve tüccarı beslemektedir. Tüccar bile! Asya aristokrasisinin bir parçasıdır. Bütün bir feodal sistem, iç ziddetlerle fazla serçinleşmeden sürün ölmüştür. Avrupa'da ise, tam gelişmiş ve ticarî burjuvazinin dışında bırakan feodal sistem, farklı üretim ilişkileri içinde güçlenen burjuvazinin, feodalitenin karşısına dikilerek kalkınma ve ilerleme yolunu açmasını sağlamıştır. Toptumsal yapının gelişmesini engellediği gercek bir burjuvazinin yokluğu ise, Doğu toptumlarını durgunluğa ve geriliğe sürüklemiştir.

Sanayi ihtilâlini yapan Avrupa burjuvazisi, dünyanın fethine gi-

rişmiş, zorlu gösterileri ve birkaç bin askerli çıkartmalarla Doğu ülkelerini hovunduruğu altına almıştır. Meselenin en önemli tarafı, emperyalizmin Doğu toptumları aristokrasisinde tam bir destek bulmasıdır. Sömürçüci, getirdiği özel mülkiyet sistemiyle, o ana kadar vapti toptamaktan öte vaptisi olmayan arafa arazinin mülkiyetini hediye etmiştir. Arazi mülkiyeti, köy toptuludü düzeninin çökmesine, sabıncız kalan kövlünün esrafın doğrudan doğruya hovunduruğu altına öirmesine yol açmıştır. Esraf bir taraftan kövlüvü ezen feodal ilişkileri vaptitirirken, öte yandan kanitalist köçmüş ihracat malları üreticisi olmuş, hattâ ithalâtçiliğa yönelmiştir. Mutlu azınlık, tahitiyle kendicine bu imkânları vaptiren ve kudretini ösen ölcüde artıran emperyalistin kulu kölesi köçmiştir. Böylece, Yves Lacoste'un devamıyla, vapti feodal ilişkileri vapti biçimde sürdüren enilemiş bir kanitalizm ortava çıkmıştır. Bu sömürçü tını kanitalizmin ösekondü burjuvazisi, kalkınmayı gerçekleştirecek öçte değildir. Millî vaptirden aldığı çok büyük navı, vaptirde değil lüks ve israfta harcavacak ve nihavet hızlanan nüfus artısının baskısını altında vapti vaptektir. Esasen az gelişmişlikten kurtulup kalkınma yoluna vaptiren ilk ve vazgeçilmez şartı, toptumsal vaptide bu vapti değiciliğin vaptestirilmecesidir.

Bütün bunları, mutlu azınlığın Türkiye'ye değerli yıllar kaybettirdiğini isnatlamak için yazmış değiliz. Türk toptumcuları bu gerceği çoktan bilmektedirler. Ama Türk toptumunun vaptisini, tarihi evrim içinde ortava kovmaya vaptelmis araştırma henüz yeni yeni başlamaktadır. Türk toptumcuları, sosyalizmi ancak bu araştırmalar sayesinde Türkiye gerceğine vapti biçimde oturtacaklardır. Mutlu azınlığın sefaleti, Türk toptumcularını, bu zorunlu araştırmalara bütün güçleriyle iten bir kamçı rolü ovnamalıdır.

Doğan Avcioğlu

TÜRKİYE SINIRLARINA ULAŞAN SALGIN! KOLERA, NİSAN'DA SINIRI AŞABİLİR

Kasaba politikacısı zihniyeti le devlet yönetmenin akıl durdu rucu bir örneğini teşkil eden kolera mesalesi, Ekim ayında Hakkari Valisinin Sağlık Bakan lığına yazdığı mahrem yazıyla başladı. Vali, kolera'nın hudut ta Rızaiye'ye geldiğini yazmakta ve İran'ın bu yüzden telâşa ol duğunu belirtmekteydi. Yazı ü zerine Sağlık Bakanlığı Müste garı Nusret Fişek harekete geç ti. Gerekli uvarmaları bir kaç defa yaptı. Faruk Sükan'a yaz dığı son yazıyı, seçim sonrası telâşında ihmale uğramıştır di ye veni Bakan Somunoğlu'na da sundu. Fişek, Ocak ayına erişil diği halde hiç bir sev yapılmad ığını görüncü, doğrudan doğ ruya Başbakan'a mektup yaza rak, meselenin vahametini an latmaya çalıştı. Ama mektup, bir müstesarin Başbakan'a doğ rudan doğruya mektup yazma sının usule avkırı olduğu gerek çeşitle geri çevrildi...

Sağlık Bakanlığı bu arada Tıp Fakültesinden mesele ile ilgili mesinaj ve bir rapor hazırlama sını rica etti. Beş profesör, bir doçent, Sağlık Bakanlığı Epide miyoloji Genel Müdürü, Yataklı Tesisler Genel Müdürü ve Nu mune Hastahanesi tarafından imzalanan rapor, 5 Kasım 1965 de Bakanlığa verildi. Raporda kolera tehlikesine karşı tedbir alınması ve bu arada haccin ipt ali isteniyordu. Bakan Somun oğlu raporu benimsedi ve Baş bakanlığa gönderdi. Fakat Baş bakanlıktan biraz sertçe uyarıl mış olacak ki, Somunoğlu, bir kaç gün sonra yazı ve raporu geri istedi. Bakanlık memurla rından kurulu yeni bir komisyo na başka bir rapor hazırlattı. Bu raporda haccin iptali ile il gli bölüm çıkartılmıştı!

Mesele ile Millî Savunma Ba kanlığı Sağlık Kurulu da ilgili miş ve kolera tehlikesini tesbit etmişti. Savunma Bakanlığında aldığı bilgilere dayanarak Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekre ri Korgeneral Refet Ülgenalp, meseleyi geçen ayın sonlarında Kurula getirdi. Ülgenalp da hac cin iptalini istiyordu. Ama Sağ lık Bakanı, kasaba politikacısı rahathığıyla teminat verdi: Hac cin iptaline lüzum yoktu, ken disi kolera tehlikesini önlemeye muktedirdi. Bu durumda Ülgen alp'in gazetecilere, «Tehlikeye dikkatlerini çekti, yok dediler. Bir tehlike olursa hesabını on lar verecekler» demekten başka çaresi kalmıyordu. Ama içi bir türlü rahat etmeyen Ülgenalp, bu haftanın başında, Diyanet İşleri Başkanını da uyarmanı faydalı buldu. Zâta mahsus yazıda Ülgenalp, Millî Savunma Bakanlığı ilgili yazılarında kolera tehlikesinin öğrenildiğini belirtmekte, Diyanet İşleri Baş kanlığının hacca gidecekleri u yararak vazgeçirmesini istiyordu. Mektup, «bu işin vebali de sizin, sevabı da sizin» sözleriyle son buluyordu.

İlk raporlarının kuşa benze tilmesi üzerine, Tıp Fakültesi Profesörler Kurulu meseleyi tek rar ele aldı ve Başbakan'a verilmek üzere yeni bir muhtıra hazırladı. Bu muhtırada da hac seferinin iptali zorunlu sayılmak tayı. Profesörler, Başbakanı da ziyaret ederek meselenin vaha metini anlattılar. Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Lütfi Tat, zi yareti şöyle açıklıyordu: «Biz, Hükümete lâzım gelen uyarma

yı yaptık. Bizzat Başbakan Say ın Demirel'e durumu izah et tik. Kolera hastalığının İran'da olduğu ve devam ettiği muhak kak. Hindistan'da görüldüğü Dünya Sağlık Teşkilâtı rapor larında var. Kolera Suudi Ara bistan'da olmasa bile, İran ve Hindistan'dan muhakkak Mek ke'ye gelir, bizim hacılara da sirayet edebilir. Endişemiz bu. Memleketimize kolera girmeme si için alınması gereken tedbir leri söylüyoruz. Bu tedbirlerden birisi de hacca gidişin bu yıl için durdurulmasıdır. Bundan başka kolera ile mücadele ede cek doktorların sigorta ettirilme si ve allelerinin garanti altına alınması, dönecek hacı kafileleri için tedbirler alınması, hacca ka çak gitmenin mutlaka önlenme si, hastalığa karşı muhtelif ted birlerin hazırlanması, Suudi Ara bistan'dan gelen delillere dikkat edilmesi üzerinde durduk. Ta rih göstermiştir ki, kolera sal gını gibi hastalıklar hep Doğu dan gelmiştir. Bir yenisinden en digelidir».

Çeşitli yerlerden gelen bu çok ciddi uyarımlara karşı Hüküme tin davranışı, akıl, mantık ve id rak hududunu aşan bir fütursuz luk oldu. Somunoğlu, «Profesör ler Kurulu, raporu teşvikle yaz mış» diyordu. Neredeyse rapo ru, hacı önlemek için dinsiz komünistlerin yazdığını söyle yecekti. Bakan bu ağır suçlamayı, «İnşallah kolera olmaz, bize de gelmez» temennisiyle ta mamladı. Bakan için mesele ka panmıştı: «Bakanlar Kurulu hac için karar vermiş, Güvenlik Ku rulundan karar çıkmış, profesör ler hre şey olup bittikten sonra karar veriyorlar. Bâde harabül Basra...»

Başbakan Demirel de «Allah kerim» tutumunu, bir garip man tığa dayandırdı. Demirel'e göre her yıl 7-8 bin kişi hacca gizlice gitmekteydi. Bu önlenemiyor du. Madem önlenemiyordu, hac cı yasaklamanın anlamı yoktu.

İnce politikacı hesabı ile, hac tan vazgeçmeyi bir türlü göze alamayan İktidar, durumu kur tarmak için, tabii ki nazıya göre şerbet verici bilgiler topladılar: Arap ülkeleri ve İran kolera ol

Kolera'ya tutulmuş bir hasta

madığını belirtiyorlardı. Haricî ye ilgili ülkelerde kolera ya rast lanmadığını yazmıştı. Ancak il gli hükümetlerin yardımıyla iş görebilecek olan Dünya Sağlık Teşkilâtı da bu görüşleri payla şıyordu.

Tabii ki bütün bunlar, ikti darın kendini avutmasından öte ye gitmeyen tesellilerdi. Kolera nın duyulması, bir ülkenin ticaret ve turizm bakımından da mahvolması demekti. Bu sebeple Suudi Arabistan ve İran gibi ülkeler, kolera'nın varlığını en büyük devlet sırrı gibi gizlemekteydiler. Ayrıca halen kolera vak'ası görülmesi bile, bu, fazla bir anlam taşımazdı. Zira kizim uyuyan kolera Nisanda kendini gösterirdi.

İran ve Hindistan'da kolera nın halâ devam ettiğini bildiren Sağlık Bakanlığının yüksek de recede bir uzmanı, Hükümetin avutmacalarını şöyle tezkip edi yordu: «Hiç bir ülke bende kolera salgını var, demez. Böyle derse, o ülkeye turist gelmez, o ülkeden kimse alış-veriş yapmaz, o ülkeden geçenler bile karantinaya alınır. Salgının yayıldığı ülkeler, bunu hep örtbas etmeye, kimseye duyurmamaya çalış ırlar. Nitekim İran son defa böyle yaptı. Hastalık bilhassa İran'ın sıcak olan Güney Böl gesinden gelmişti. Bunu Dünya Sağlık Teşkilâtından bile gizle

diler. İlmî olarak Tıp Fakültesi haklı. Bugün Suudi Arabistan'da kolera olmasa bile, İran'ın salgın bölgesi olan Meshed'den hacılar gidecek. Meshed'de İmam Rıza'nın mekâdi var. Aleviler önce Meshed'e uğrayıp İmam Rıza'yı ziyaret ettikten sonra Kerbelâ'ya ve Mekke'ye gidiyor lar. Meshed'e gidenler, bu hastalığı alıp yatacaklar. Bir iki ay önce İran, Dünya Sağlık Teş kilâtına Meshed'de başgösteren kolera salgınının önünü alndığı na dair teminat vermiştir. Ama ilk sıcaklarda bu hastalık ortaya çıkarılır. Durum bence çok kritiktir».

Ama hac ile de yapılacaktı. Bayram duaları ile işe başlayan müslüman iktidar, kararlıydı. Somunoğlu, karantina var, aş ı var, diyordu: «Hacıların dönü şünde, hastalıkla gelmelerine karşı tedbirler alınıyor. Gerekir se dönen hacıları karantinaya alırız. Bunun için Hükümet ola rak her türlü masrafı göze ald ık. Aşı hazırlandı. Ordu da bize bu konuda yardım edecek. Karantina için belki Adana böl gesindeki hastahaneleri boşalt ırız. Çadırlar kurarız. Doktor ların durumu için de her türlü masrafı göze alıp sigorta yapar ız. Gemilerle gelecek hacıları daha rahat karantinaya alırız».

İktidar hac yüzünden, «İngil tere senin için nerele katlanıyo rum?» diyen Henri VIII. misali, her türlü fedakârlığı göze almıştı! Ne var ki, ne karanti na, ne de aşı yeterli tedbir de ğildi. Tehlikenin anlatılmasında büyük emeği geçen ve bu konuda acele «Türkiye sınırla rına ulaşan epidemisi: Kolera» diye aydınlatıcı bir broşür yay ınlayan Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Enfeksiyon Hastahaları, Eczacılık Fakültesi Mikrobiyoloji Kürsüsü Profesörü Dr. Behiç Onul, aş ı ve karanti na hakkında sunları söylüyordu: «Filipinlerde yapılan son tetkiklere göre, aş ının koruyucu etkisi klâsik kolera ile yüzde 26, El Tor vibriyonu ile yüzde 42 ve yağlı aş ı ile yüzde 56 bulunmuştur». Karantina da pek emin değildi: «Koruma tedbiri olarak, dışarıdan gelenlerde yapılacak portör muayenelerinin kesin sonuçlu olmadığı yeni araştırmalarla anlaşılmıştır. Por tör bir kimse vibriyonu her zaman çıkarmıyabilir. Feçesten ya pılan kültür sonucunda, sağlam görünen bir kimse, 3-5 gün sonra vibriyonu saçabilir. 30-40 bin insanı 10-15 gün karantina al tında, kamplarda kapamak müm

kün olmayacağına göre, kolera epidemisi süresince, enfekte böl gelere yapılacak her türlü seyahatleri kısıtlamak, toplum sağ lığını koruma bakımından en başta gelen bir tedbir olacaktır».

İşte bu yılki hac, bütün bu uyarımlara rağmen, yapılacaktır. Esasen mesele bir hac ya sağı ile bitmemektedir. Hudut bölgesinde kaçakçıların önlenmesi, bütün hudutların ve turist lerin kontrol altına alınması ge reklidir. Bütün bunlar için ise hazırız olmadığımız muhak kaktır.

KOLERA YOLU

Türkiyeyi tehdit eden tehlike, kolera epidemiyolojisinde dördüncü dönemdir. Bu dönem, 1961'de başlayan, klâsik kolera vibriyonundan başka bir etkenle, El Tor vibriyonu ile husule gelen, Pakistan ve Afganistan üzerinden geçerek İran'da yay ılan ve sınırlarımıza kadar daya nan yeni bir kolera salgınıdır.

1961 yılının büyük epidemisi, 1939'dan beri 25 yıl kolera görülmeyen Filipinde çıkmıştır. Mart-1962'ye kadar 15 bin kişi hastalığa yakalanmış, bunlar dan 2005'i ölmüştür. El Tor ko lerası 1963 yılında, Burma ve Doğu Pakistan'a ulaşmıştır. 1963 yılında, esasen klâsik kolera'nın hüküm sürdüğü Hindistanda da başlamıştır. İki yıla yakın süreden beri Doğu ve Batı Hindistan'da El Tor epidemisi hüküm sürmektedir.

İran'a El Tor kolerası 1964 yaz aylarında girmiştir. İlk ola rak Horasan eyaletinde ve Meshed çevresinde vak'alar görülmüştür. Horasan, İran'ın sınır bölgesidir. Epidemisi, Pakistan ve Afganistan'dan başlamıştır. Hac ı için Meshed'e yıla her mev sminde 40-50 bin kişi gelmekte dir. Meshed ziyaretçilerinin ar asında, Türkiye'den de her yıl birkaç bin kişinin bulunduğu belirtilmektedir. Hacılar, kolera yı bütün İrana yaymışlardır. Ay rıca Afganistan - İran sınır köy lerinde karşılıklı akrabalıklar do layısıyla önlenemiyen gidiş - ge lişler, Pakistandan gelen uyuturucu madde kaçakçıları da kolera'nın İrana girip yayılması na sebep olmuşlardır. Türk-İran sınır bölgesi için de, bu tehlike lerin aynen var olduğu herkesin bildiği bir gerçektir.

Kolera epidemisi, İranda Ku histan vâdisinde yayılıp Güneye doğru inerken, diğer taraf tan 1965'in bahar aylarında Tahran ve çevresine ulaşmıştır. Yaz aylarında Kuzeye çıkmış,

Sağlık Bakanı Edip Somunoğlu
«Ah şu bunlar teşvikçiler...»

Azerbeycana, Tebriz'e, Hazer Denizi kıyılarında Mazandiran bölgesine, nihayet Türkiye sınır şehri olan Rızaiye'ye gelmiştir. 1965 Ekim ayında Rızaiye ve çevresindeki köylerde her gün koleralardan 3-5 ölüm olmaktadır. Hakkari Valisi, bu durumu Sağlık Bakanlığına bildirmiştir. Türk sınırlarına ulaşan tehlike hakkında Prof. Dr. Behiç Onul kitabında şöyle demektedir:

«Kolera sınırlarımızı henüz aşmamıştır. Mevsimlik kıy, Doğu sınır bölgelerimizin karla kaplı olması, bu 4-5 aylık bir zaman kazandırmaktadır. Bu sınırlarda etkili koruma tedbirlerini almak ve gereçleri hazırlamak lazımdır.

1966 Nisan ayından itibaren Hakkari, Siirt, Van, Bitlis, Karaköse, Iğdır bölgeleri kolera tehlikesine maruzdur. Ayrıca hastalık turistler aracılığıyla memleket içine taşınabilir. Kolera'nın bulaşması bakımından sınırlarımızdaki kaçakçılık olayları da bir problemdir. Enfeksiyonun sağlık kontrolü altında bulundurulmayan bölgelerden geçen kaçakçılarla da, sınırdan çok gerilere taşınabilir...

Yirminci Yüzyılın ilk dönemlerine kadar geçen zamanda çıkan 20'den fazla kolera epidemisinin başlangıcı Hicaz'dadır. Tarihi bir edisyon devamı olarak 1966 Nisan ayında Mekke'de toplanacak olan kolera portörü Hintli, Pakistanlı ve İranlı müslümanlar, taşıdıkları vibrionları dağıtacaklar, orada enfekte olan Türk hacılar da hastalığı memleketi getirip yayacaklardır.

Doğu ve Güney Doğu sınır illeri koleranın yurda girişi için muhtemel yerlerdir. Arpaçayın suladığı Iğdır bölgesi, İranın enfekte kısımlarıyla en çok temas ta olan bir mahaldir. Hakkari, Van, Bitlis ve Kars illerinden sonra dağların son bulduğu Mar'din, Urfa, Diyarbakır bölgelerinde endemo - epidemiler olabilir. Enfekte bölgelerden gelen bütün yolların kavşak noktası olan Ankarada endemo - epidemiler çıkabilir. Fenni kanalizasyon beklenmeyen, şehir içinden geçen, daima koku ve salmonele bakterileri bulanan (Ak soykan ve ark) akarsularla beslenen Polatlı istikametindeki sebze yetiştirilen bölge, Ankara kolera epidemisinin kaynağı olabilir.

Prof. Onul'un belirttiğine göre, kolera yayıldığı takdirde, rakımı alçak, rutubet ve sıcaklık yüksek ve nüfus kesafeti fazla olan sahil bölgelerine yerleşecektir. Akdeniz bölgesinde, Hatay da Amik ovası çevresi, Ceyhan ve Seyhan vadileri, Adana, Tarus, Mersin ve Silifke şehirleri, Suriye ve Irak'tan gelen turist yollarına geçmesi dolayısıyla en önemli yerlerdir. Bundan sonra Manavgat ve Antalya, Finike, Fethiye, Dalaman ve Marmaris çevreleri gelmektedir. Ege bölgesinde Denizli'den itibaren Menderes nehrinin suladığı vadiler, Ödemiş, Tire ile Alaşehir ve Salihli'den itibaren Gediz çayının suladığı Manisa, İzmir, Menemen, Bayramiç dolayları, Mar mara bölgesinde, Trakya'da Istranca dağları eteklerinden başlayan Ganos dağına kadar bütün alan ve İstanbul bölgesiyle, Bandırma, Bursa, Mudanya, Kocaeli ilinin vadileri, Karadeniz dolaylarında Sapanca, Adapazarı, Hendek, Düzce ve Bafra, Samsun ve Ordu'dan Hopa'ya kadar dar bir sahil şeridi koleranın epidemiyasını ve bu takdirde El Tor vibrionunun odaklanmasına uygun epidemiyolojik şartları bulunan yerlerdir.

Kolera, işi geniş ölçüde tesadüfe bıraktığımızı göre, hududu geçerse, ondan korunması kolay olmayacaktır. Bir defa El Tor epidemileri uzun süreli.

El Tor ile savaş oldukça güçtür. Savaşın ilk şartı, enteksiyonun yerleşip yayılacağı ortamı düzeltmek ve hastalığın yerleşmesine engel olmaktır. Bu noktada, az gelişmişliğin bütün sakıncaları aleyhimize işleyecektir. Halk eğitiminin yetersizliği, septik kanalların bir çoğunun akar sulara karışması, helâların kıyılarına, kullanılan ve içilen sulara sızıntı yapması büyük güçlükler yaratacaktır. Bu sebeple ilk alınması gereken tedbir, sınırların kapatılmasıdır. Prof. Dr. Behiç Onul, bu zorunluluğu şöyle belirtmektedir: «Memleket sınırlarına yakın yerlerde kolera salgını varsa, sınırlar kapatılır. Enfekte bölgelerden kara, deniz ve hava yoluyla gelenlerden aşı belgesi istenir, şüpheli olanlarda portör muayenesi yapılır. Vibrion taşıyanlar tedavi olmadan serbest bırakılmaz. Kolerah bölgelerden her türlü besin maddesi taşınması ve ithali kesin surette yasaklanır. Kolerah ülkelerle yapılacak dış seyahatler kısıtlanır. Özellikle epidemiy zamanlarında hac seferlerine engel olunmalıdır».

Hükümet ile de hac diyerek çok büyük bir riziko ve sorumluluk yüklenmiştir. Şimdilik «Allah Hükümetin yardımcısı olsun» demekten başka yapılacak bir şey kalmamıştır. Yalnız Hükümete 1902 yılında Türk bacıları ile yurda giren koleranın yaptığı geniş salgınların tahribatını hatırlatalım. Türkiye'nin bir çok bölgelerinde odaklanan hastalık, 1912 Balkan Savaşından önce Trakya'da ordu arasında patlak vermiş, demiryolları ve şose kenarında, ordugâhlarda yığılan sayıları onbinlerce söylenen ölüyle büyük bir faciaya sebep olmuştur. Salgında yalnız Yeşilköy Menzil Hastahanesine 20 binin üstünde kolerah gelmiştir. Bu epidemide, yalnız Trakya'da koleradan illeri gelen ordu kaybı 30-40 binden aşığı değildir. Savaşla birlikte bütün illere yayılan kolera, yalnız İstanbul'da 15 binin üstünde ölüme sebep olmuştur.

Suriyede İhtilal

«Arap Birliği, Sosyalizm ve Özgürlük» fikrinin şampiyonluğunu yapmak isteyen Baas Partisinin iç çekişmeleri, muhtemelen dış desteklerin de işi karışmasıyla, Suriyede yeni bir askerî darbeye yol açmıştır. Sosyalistlik iddialarına rağmen, Baas, doktrineri ve lideri tarih profesörü Mişel Eflak'ın edebiyattan öteye gitmeyen programıyla 1963 baharında Suriye ve Irak'ta iktidara gelmiştir. O tarihte Baas'ın edebî sosyalizminin en büyük hatası Nâsır'a karşı çıkmak oldu. Arif, Irak'ta Baasçıları devirdi ve Nâsıra yaklaştı. Suriyedeki rejim ise, çeşitli manevralardan geçerek General Hafız'ın liderliğinde ilerici bir renk kazandı. Fakat Irak ve son bir yıldır ciddiyetle sosyalizme geçmeye çalışan Mısır ile kötü ilişkiler sürdürüldü. Hafız rejimi, 1965 başında bütün yabancı teşebbüsleri, dış ticaretin büyük kısmını, büyük ve orta sanayi teşebbüslerini millileştirdi. Asırı sola karşı baskıyı kaldırdı, hatta komünistlerin desteğini kazanmaya çalıştı. Dış

ATI ALAN...

Türkiye'de bir süreden beri sonu «izm» ile biten kelimeleri kavramak için merak ve gayretlerin arttığı görülüyor. Komünizm, faşizm, sosyalizm, kapitalizm, liberalizm gibi lâfların anlamlarından habersiz bulunmalar, çağımızın sorunlarına bir şey anlamaz gözlerle bakıyorlardı. Sosyalizme düşman olanlar, bilmedikleri bir şey düşman idiler. Kapitalizmi sevenler, bilmedikleri bir şeyi sevyolarlardı. Düşman oldukları şeye nenin nesli olduğunu bilmeden düşman olanlar, ve sevdikleri şeyi nenin nesli olduğunu bilmeden sevenler, gerçekleri öğrendikçe, kavramları tanıdıkça uyanış başladı.

Bu uyanış genişledikçe öğrenmek kaygısı daha da artacaktır. Bu kaygının yaratılmasına hizmet edenler çok iyi bir iş yapmışlar, başarılı bir mücadeleyi yürütmüşlerdir.

Ancak bu konuda pek iyimser olmamak gerekir. Komünizm, faşizm, liberalizm, kapitalizm, sosyalizm gibi birer kelimele başlayıp biten kavramlar, tarihe, iktisada, hukuka, sosyolojive uzanan geniş bilimleri kapsarlar. Sosyalizmi bilmek, bir bakıma bütün insanlık tarihinin anlamını bilmek, başlangıçtan bugüne gelen toplum biçimlerini öğrenmek demektir. Böylece bilimler okullarda öğrenilmemişse ayrıca elde edilmeli büyük çabaya muhtaçtır. Üstelik temel bir eğitimden yoksun bırakılmış olanların önüne yukarıda söylediğimiz kavramları öğrenmek yolunda daha büyük zorluklar çıkacaktır.

Hayat mücadelesine atılmış ve viraan olmuş hanede çocuk çocuk derdivle hasır nesir olmuş vatandaşların ayrıca bir de sosyalizm ve kapitalizm ile uğraşacaklarını düşünmek hayal olur. Okuması vazması olmayan köylüvü bir vana bırakalım. Orta seviyede bir memur, bir öğretmen bile zengin derdi, çocukları okutmak derdi. meslek derdivle uğraşırken bir de özel olarak kendisini sosyalizme mi verecek? Kac kahraman çıkar aralarından? Aksama kadar didindikten sonra zence varısı kitabını, derdivini acip okuyacak, yeni vavınları izleyecek gücü gösteren kac vatandaşımız var?

Ancak son yıllarda Türkiye'de uyanışın hızlanmasına etkiler yapan olaylar unutulmadık sonuçlar yaratmışlardır. 27 Mayıs ihtilali, ihtilali yapan unsurları meseleleri öğrenmek zorunda bırakmıştır. Kendisini ihtilal içinde bulanlar, ya da bir kurumun üyesi olarak ihtilale katılmış gözükümler, ister istemez karar vermek durumundadırlar. Türkiye'de ortaya çıkan dâvalar ise öğrenmev ve bilmevî kolaylaştırarak ve elle tutulur hale getirecek olmaktadır.

Petrof meselesi, madenler meselesi, İkili anlaşmalar meselesi, yabancı sermaye meselesi, NATO meselesi, dış yardım meselesi, yabancı sı-

ketler meselesi, soya meselesi, Ercüli Demir-Çelik meselesi, bütün meselesi, Kıbrıs meselesi, memleket dâvalarıyla uğraşmak zorunda bulunan dinamik güçler için birer büyük laboratuvar olmuştur. Teorik bilgiler havada kalırlar. Günün olayları içinde pişirilen bilgiler ise şüphesiz daha sağlam ve ayaklarını toprağa basmış düşüncelere yol açıyorlar. Nazariyatta kalmış bilgiler, ancak boş vakti çok olan ve kendini bu işe vermiş entelektüel çevreleri etkileyebilir.

Ama toplumun bütününü sarsan olaylardan doğan derslerin etkileri çok daha geniş çevreleri eğitebilir.

İşte son yıllarda Türkiye'de olan budur. 27 Mayıs gerçekleştiren ve bu sebeple 27 Mayıs'ın sorununu taşıyan kurumların üyeleri artık uyanmış sağlam kararlara varacak vasıtaları edinmiş durumdadırlar.

Böylece geniş ve alfabetiz halk yığınları için henüz söz konusu olmayan bir uyanışın toplumun üçü kuvvetlerinde başladığını görüyoruz.

Bu tepatli vaptıktan sonra devam edelim: O çağın uyanışını aldıktan sonra kendilerini memlekette her şeyi yapmaya kadir gören bir azınlık vardır. Bunlar ovaları cenlerine kovup Ankara'ya geldiklerinde ve İktidara zentiklerinde «Devlet bizim samsına kanılmaktadır. Bir A. dalet Bakanının «Makeme kararlarını ister yürürlüğe kovarım, ister kovmam. Benim bileceğim iş bu» diye konuşması, o çağın uyanışını toplumun içinde buldukları ruh halini göstermek bakımından çok önemlidir.

Bir ülkede dinamik kuvvetler karabıktı kaldığı sürece o çağın uyanışını o ülkeli karalık bir faşizme sürüklemesi kolaydır. Rizimkler de çok partili demokrasinin kaldelerine riayet etmeyecek kadar kendilerinde kuvvet görebilirler. Dünyanın birçok ülkesinde sahneye konan faşizm böyle başlamıştır.

Ancak Türkiye'de bu çeşit maceralara katılanları plaman edecek bir ortam meydana gelmediği artık tereddütsüz sövülebiliriz. Türkiye'de acı olayların öğreniminde diplomalarını almış bulunan kuvvetlerin varlığını unutmak «devlet biz» diyenlerin hüsranı olacaktır. Anayasaya ve kanunlara riayet etmeyenlerin, hukuka sırt çevirenlerin zaflet içinde bulduklarını söylemek, gerçek söylemektir.

Geçen hafta yaptığım bir Ankara gezisinin gözlemleridir bu yazıklarım...

İlhan Selçuk

politikada komünist ülkelerle dostluğu geliştirmeye önem verdi. İsrail ve Amerikan «casuslarını» idamda tereddüt etmedi. Bu davranışlarıyla, hareketi geniş bir halk topluluğuna dayandıran Baas, burjuvazinin ve emperyalizmin güçlü bir mukavemetiyle karşılaştı. Grevler oldu. Küçük burjuvaziyi de peşinden sürükleyen büyük burjuvazi, güçlü bir hasım olduğunu hissetti. Üstelik Baas'ın sınırlı ve sol kanadının kendi İktidarından hoşnutsuzluğu, Irakla gergin ilişkiler ve Nâsır alevtarihi, Hafız rejiminin işlerini güçleştiriyordu.

Suriye'deki darbe teşebbüsü, bu şartlar altında vuku bulmuştur. Hareketin başarıya ulaşması için bir takım yazılı ve sözlü iradalar bellidir. Halp'teki ordu birlikleri ihtilale karşı çıkmışlardır ve Sam'da da çarpışmalar devam etmektedir. Görünüşte Hafız rejiminden daha solda intibahı uyandıran hareket, başarıya ulaşırsa, ilerici olabileceği gibi, burjuvazi ile anlaşma yoluna da secebilir. İstikrarsız Suriye, ilerici bir voluna kesinlikle verlesinceye kadar, daha bir havli karışıklığı sahne olacağına benzemektedir.

Demirel ve Profesörler

Menderes döneminin profesörlerle toplantılar zeleneği, veneden ihya edileceğe benzemektedir. Bavrım Duast ve protesto bildirilerinden sonra, rektörler ve dekanlar bu haftanın başında Üniversitelerarası Kurul toplantısından yararlanarak Demirel'in düzenlediği ziyafette buluştular. Ziyafette, Kurul Başkanı İstanbul Üniversitesi Rektö-

rü Prof. Ekrem Şerif Egeli, Üniversitelerin Hükümete bağlılıklarını, kısa konuşmasında birkaç defa belirtmekte kusur etmedi: «Üniversitelerimiz, her zaman hükümetlerin yanındadırlar. Nitekim bir süre önce Üniversite Senatosu da hükümet ve hükümetlerle beraber olmak konusunda ittifakla karar almıştır.

Bu işleri Sayın Başbakanımızın milliyetçi, medeniyetçi ve memleketçi suuru ile elele verecek yürüreceğiz... Ve rejim bahis konusu olduğunda Üniversitelerimizin hepimizi memnun edecek bir durum içinde bulunduğunu arz etmek isterim... Sayın Başbakanımızın o vuzuhla beyan ettikleri gibi, 3-4-5 bin kişiyi yersiz olarak görmekten üzülüyorum. Zenginlerimizin hakikaten bu işle meşgul olması gerideki bir konudur. (YÖN'ün notu: Devlet, Üniversitelere, Yatırım için 550 milyon lira ayırmış bulunmaktadır).

Ziyafette Başbakan Demirel de, Kurul'un «Üniversite meselelerinde aktif bir rol oynamasını» istedi ve sayın profesörlerden «Personel Kanunu muvacehesindeki zorluklarını bildirmelerini» rica etti.

Bu arada Demirel vakıfların ihyası meselesi üzerinde durdu Vehbi Koç'un isteği ve Aydın Bolak'ın himmetleriyle, devleti büyük gelirlerden yoksun edecek ve devlet içinde devlet yaratacak Amerikanvari bir kanun, geçen dönem Meclis'te kabul edilmişti. YÖN'de bu kanunun sakıncaları uzun uzun belirtildi. Bu kanuna, anlaşılıyot ik, üniversitelerimiz ile zenginlerimiz arasında da Amerikanva-

ri sıkı ilişkiler kurulmak istenmektedir. Demirel'in sözleri şöyledir: «Yurdumuzda çok güzel bir müesseseler, vakıflar, vardır. Bunu ihyaya mecburuz. Sadece vergi yoluyla finansman sağlanamaz. Varlıklı vatandaşlarımızın yüksek öğrenim müesseselerimize ilgilerinin çekilmesi ve işirakte bulunmalarının temini, üzerinde çalışılacak bir konudur. Böylece bu müesseselerimizle halkımız candan bir kaynaşma haline girecektir.»

İslâm Paki

Yeni Hükümetin sempati ile karşıladığı anlaşılan Kral Faysal'ın İslâm Paki, bir Amerikan oyunudur. Nâsırın artık ciddi olarak sosyalizme yönelmesi karşısında, Arap Dünyasında ileri gidişi frenleyebilmek için Amerika, Suudi Arabistan'ı öne sürmüştür. Son aylar zarfında İngiltere ve Amerika, Suudi Arabistan'a yüzlerce milyon dolar değerinde silah satmaya karar vermişlerdir. İslâm Paki, bunun devamıdır. Böylece İslâmîyetin temiz ismine sığınarak, ipleri Amerikanın elinde bir gericiler koalisyonu kurulacaktır. Bağdat Paki bu yeni denemenin doğrudan doğruya ile sonuçlanacağına da şüphe yoktur. Mısır ve Cezayir gibi ilerici Arap ülkeleri, teşebbüse şiddetle karşı çıkmışlardır.

Biz, Atatürk Türkiye'sinin, Arap ülkeleriyle ilişkilerini geliştirmesini isteyenlerdeniz. Ama gericiliğin safında değil.

GERÇEK SAYGISI

BİLİM ADAMLARIMIZ

İki Milletvekili. İkisi de iktisat profesör- lüğünden gelme; hem de aynı fakülteden: Si- yasal Bilgiler Fakültesinden. Biri Adalet Par- ti'si'nin ekonomi sözcüsü, öbürü Türkiye İşçi Partisi'nin. Biri, yabancı sermaye desteği ve özel sektör eliyle kalkınmayı savunuyor, ka- pitalizmi övüyor; öbürü, ancak kendi öz kay- naklarımızla kalkınabileceğimizi söylüyor, «ka- pitalist olmayan kalkınma yolu» nu savun- yor. Biri, toprak reformunun bir parçası ol- duğunu söylüyor; öbürü, kalkınmamızın tem- mel dayanağı olduğunu. Biri, dış ticaretin dev- letleştirilmesini memleketi batıracağını söylü- yor; öbürü, kurtaracağını. Biri, planlamanın özel sektör için ancak «yol gösterici» olabile- ceğini söylüyor; öbürü, «emredici» olmazsa bir işe yarayacağını... İkisi de iktisat pro- fesörlüğünden gelme; hem de aynı fakülteden: Siyasal Bilgiler Fakültesinden...

Bilim denince, bilim adamı denince «ob- jektiflik» gibi, «tarafsızlık» gibi, «doğruluk» gibi, güven verici, saygı uyandırıcı bir takım kavramlar belirlir kafamızda. Bilim adamları- nın dediklerine inama eğilimi vardır içimiz- de. «Adam bunca yıl okumuş, çalışmış, dü- şünmüş...»

Oysa görüyorsunuz, tutmuyor «biri» nin dediği «öbürü» nün dediğini. Neden? Çıkar kaygılarından mı? Kişisel hırslarından mı? Ahlaklarından mı? Belki bunların da bir rolü olabilir, ama pek önemsiz bir rol. Gerçek se- bep daha derinlerde. «Biri» şu bildiğimiz biri, «öbürü» de şu bildiğimiz öbürü olmasay- dı, bunların yerinde, bir başka «biri» ile bir başka «öbürü» nü görecektik; demek ki kiş- sel sebeplerden daha başka sebepler aramak gerek.

Burada karşımıza toplumun yapısı ve sosyal bilimlerin niteliği çıkar; tabiat bilime- niyle sosyal bilimlerin arasındaki farkın önemi çıkar.

Tabiat hakkındaki bilimsel bilginizin top- lumların sosyal, ekonomik yapılarıyla bir iliş- tisi yoktur, bu yapıdan bağımsızdır, bütün top- luma hizmet edebilir, bütün topluma değişik tarihî devrelerde hizmet edebilir. Tabiat bilim- lerinin söylediği gerçekler, toplumun bütün sı- nıflarının çıkarlarına hizmet edebilir.

Oysa topluma özgü bir durum, sosyal bi- limlere değişik bir nitelik vermektedir. Cün-

kü tabiat kanunlarında gördüğümüz de- ğiş- mezhk sosyal kanunlarda yoktur. Bunun da sebebi, tabiat gerçekliklerindeki değişmezliğe karşılık, sosyal gerçekliklerde, uzun vadeli de olsa, bir değişme olduğudur. Değişen sosyal gerçeklikler, bir zamanlar doğru olan sosyal kanunları giderek yanlış bir duruma getiriyor. Yeni sosyal gerçeklikler, yeni ve belirli şartlar için- de doğru olan yeni sosyal kanunlar getiriyor.

Bunun sonucu şu oluyor: Tabiat bilim- lerinde yeni bir kanun bulununca bunun uy- gulanması genel olarak («Genel olarak» diyo- rum, çünkü tekellerin kârı ilgili birtakım he- saplar yüzünden bu uygulamayı geciktirdikle- ri, ya da birtakım buluşları hiç uygulamadık- ları hisfinen şeylerdir) engelsiz olduğu halde, sosyal bilimlerin kanunları toplum içinde ekono- mik ve politik gücü elinde tutan zümrelerin çıkarlarına aykırı ise onların çok şiddetli di- renmeleriyle karşılaşılıyor; bunlar, o bilimsel kanunların hayata geçirilmesine engel olmak için ellerinden geleni yapıyorlar. Ellerinden gelenlerden biri de şudur: Sosyal sınıf olarak kendilerini tutan bilim adamlarına, artık ge- çerliliği kalmamış olan, eski devirlerde doğru ama şimdi yanlış olan birtakım sosyal kanun- ları değişmez tabiat kanunları gibi söylemek, kapitalizmi değişmez bir sosyal yapı gibi gös- tertmek...

Bizde de «biri» nin yaptığı budur: «öbü- rü» nün yaptığı da artık «ici geçmiş» bilgile- rin kofluğunu, hangi sosyal sınıfların işine yaradığını gözler önüne sermek, böylece so- syal bilimlerle sosyal sınıflar arasındaki derin ilişkiyi belirtmek.

Bunun için, sosyal bilimlere okuyan öğren- cilerin de, bilim adamlarının konferanslarını dinleyenlerin, yazdıklarını okuyanların da (ö- zellikle sendikacıların) unutmamaları gereken bir gerçek vardır: Bugün, ekonomi bilimi di- ye önlerine sürülen burjuva ekonomi politiki- dir, devrini tamamlamış bilgiler, fosilleşmiş bilgiler toplamıdır. Ben de şu bizim İktisat Fakültesini bitirenlerdenim, ödim kopuyor bir yazımda o fakülteden öğrendiklerimi -farkın- da olmadan- tekrarlarım diye...

Fethi Naci

dir. Kıbrıs meselesinde Hükü- met, faydasızlığı, defalarca gö- rüldüğü halde, NATO ve Ame- rika'dan medet ummaktadır. A- merika ise, kendisi Sovyetlere yaklaşırken, Türkiye'nin yakınlaşmasını engelleme çabası için dedir. Kö-karız ki, Me Nama- ra'nın ziyareti, fakirliği dış poli- tikaya dönüş yolunda teşebbüs- lere sahne olsun. Batı hayranlı- ğından kimsenin şüphe edemi- yeceği Cihad Baban, Ulus'ta bu end'evi dile getirmektedir:

«Her şeyden evvel Türkiye, Amerikaya muhtaç olmamanın politikasını gütmek mecburiye- tindedir. Başka bir ifade ile Tür- kiye, Doğu cehennemine karşı bir tecavüz ve atlama tası olmama- li, bir tahrik merkezi haline gel- memelidir. Gelmişse, bu halden çıkmalıdır.»

Millî Savunma Bakanı Ah- met Topaloğlu'nun Amerika'da ne gibi temaslar yapacağını Türk kamu oyu, bu sebepten merakla beklemektedir. Eğer AP, devokusu gibi yine basım olaylarını bileisizliği içine, ka- ranlıya girecek olursa, tamiri mümkün olmayan hataların vebalini de sırtına yüklenmiş olur.

Hacı tüccarı milletvekili

Bir milletvekili «yeşil at» amb- lemleri bir hacı firmasının, ch- ramalara bürünmüş, çıplak ayak- la fotoğraflarıyla reklâmını yapıyor. Hacı firmasının yazı- hanesi resimlerle dolu. Resim- lere birinin altında şunlar yazı- lı: «Salih Özcan (Hilâl Mec- muası Sahibi), Dr. Fethi Tevet- oğlu (Senatör), Ahmet Gürkan, Şevki Güler (Milletvekili) Kral Paysal Hazretleriyle.»

Hacı şirketinin öyle görünür ki, «İller Bankası Umum Mü- dürünü ben değiştirdim. Yeni müdür, benimle iyi geçin!» ü- şlünde yazın yapan müteahhit gazete patronlarından Muam- mer Kıraner'le ilgili var. Zira Hacı tüccarı milletvekili, «Ge- çen sene beni Zafer gazetesi hac- ca yolladı» diyor. Hacı şirket- nin merkezi de «Kıraner Han- da» imiş. Şirket, en iyi çalışan ve hacılara en büyük hizmetleri yapan firma imiş. Geçen yıl 30 bin lira da zarar etmiş. Hacı Şevki Güler bu yüzden şirketin «spin-up» işini ve kılavuzluğunu yapıyor. Şirketle ortaklığı yokmuş. Yapıldığı iş için para da almıyormuş. Sadece parasız hacca gidirmiş. Her partiden bir parlamenter kendisi, gaze- tecileri de şirket parasız hacca çağırıyormuş. Yanlış iş, tica- ret istismarı da, din istismarı da savılmazmış. Çünkü şirket zarar ediyormuş! Çünkü seçim yokmuş ki, din istismarı yap- sınımsı...

Konuştuğu batağa batan Ha- cı Şevki Güler için fazla bir sev- sölmeye lüzum yok. Şimdiki kadar eşi görülmemiş bir din istismarcılığı varlığı ortada. Buna rağmen, AP Genel Baska- nı, «Bir milletvekili hakkında avak üstü beyanat vermem. Par- tinin illeli kurulları vardır. So- rularınızı onlara sorun» diyebil- mektedir! Asıl tehlikeli olan bu- dur.

Amerikanın Enosis Planı

Bir gazete, Acheson Planını nihayet tam teferuatı ile açıkladı. Plan, Amerikanın yalnızca ve tam bir eozizm içinde kendi çıkarlarını özettiğini gösterme- si bakımından ille çekicidir. A- merika için önemli olan, Kıb- rıs'taki fiilen muhafazası. Eno- sis yoluyla bunların garanti al- tına alınması ve hatta Amerika va acılması. Türk-Yunan askerî birliklerinin Amerika emrin- de koordine hizmete tekrar kul- lanılabileceğidir. Plan, bu esas- larla öze hazırlanmıştır. Esas fikir, Enosis'tür. Ayrıca Ameri-

kam katılacağı bir Ortak Sa- vunma Organı kurularak, Was- hington'un arzuluğu tarzda Türk - Yunan askerî işbirliği ga- rantli altına alınacaktır. Buna karşılık Türkiye'ye verilen bir anlamsız üstür!

Acheson Planının esasları şö- yedir:

1 — Kıbrıs, derhal Yunanistan- ına ilhak edilecektir.

2 — Türkiye'ye Karpat böl- gesinde 50 yıl süre ile bir üs- kiralacaktır. Üssün yüzölçü- mü, Kıbrıs topraklarının yüz- de 4,5 oranını aşmayacaktır.

3 — Ada Türklere, Trak- yadaki Türk azınlığı için yürür- lükte bulunan azınlıklara mah- sus rejim tatbik edilecektir.

4 — Karpat üssünün Türki- ye tarafından kiralınmasına ra- ğmen, Yunan hâkimiyeti Kar- pat'a kadar uzanacaktır.

5 — Türkiye ile Yunanistan arasındaki dostluğun ve ittifakın sağlanmasını için bir ortak savunma organı kurulacaktır. B' ortak savunma organına bir Amerikalı temsilci de katılacaktır.

6 — Türkiye, yurt dışı edil- len bütün Yunan uyruklarının tekrar Türkiye'ye dönerek yer- leşmelerini ve bunlara Yunan Trakyasındaki ve Yunan Kıb- rıs'taki eşit rejimin uygulanma- sını kabul edecektir.

7 — Türkiye, İmroz ve Boz- caada ile ilgili milletlerarası ta- ahhütlerine saygı göstermek zo- rundadır

Bu plan reddedilmiştir. Ama Amerika, o tarihlerde için için- de olan Cihad Baban'ın befitir- tiğine göre, bize hayli baskı yap- mıştır: «Bu plan esas olsun di- ye Amerika Hükümeti, Türkiye üzerindeki etkisini kullanmak istemiş, o zamanki Ankara Elçi- si hariciyemizin kapısını John- son adına çok aşındırmıştı. A- merika bununla da yetinmemiş, Türkiye'ye dost bildiği bazı mem- leketlere de (herb'de Almanya olacak) başvurarak, onların da Türkiye üzerinde etkili olma- rını temine çalışmıştı.»

Amerika, planın temel esas- ları avni kalmak şartıyla, şimdi yeni Hükümeti etkilemeye çalış- maktadır. Bütçede CHP sözcü- sü Nihad Erim, bu tehlikeye dik- kat çekmiştir: «Endise edivo- ruz ve endişemiz de suradan do- ğuyor: Bize öyle geliyor ki Hil- kîmet yanlış bir tarzla, denemi- ş olan, yeni bir noktaya ka- dar varıp sonuç vermeyen yolu tekrar denemektedir... NATO mütteliklerimiz o tarzda hareket etmişlerdir ki, hareketleri yalnız Yunanistanın davasını kuv- vetlendirmiştir. (Kıbrıs giden 10 bin kişiden fazla Yunan kuv- veti NATO kuvvetidir. NATO' ya tahsis edilen birliklerden alın- nan kuvvettir. Kıbrıs NATO silâhları gitmiştir Bizim ikazımız za kuru teminat verilmiştir.»

Mario Burzio o zaman da buraya gelmişti. Tıpkı Bennett' in şimdi geldiği gibi, o zamanki U Thant temsilcileri de buraya gelmişti. Demek istiyorum ki, aynı vakit kaybetmelere, avni tertiplere tekrar düşmeyelim. Aynı volları tekrar denemeyelim. Ve el birliği ile başka vola yö- nelelim.

Kıbrıs davası için diplomatik alanda hangi yolun bir başarı ihtimali gösterdiğini, 1964'de Birinci Acheson Planını Ame- rikanın terketmesinden sonra İ- zmit Hükümeti bulmuş, İze- rinde yürümeve kovulmuştur.»

Bu yolun Sovyetlerle yakınlaşma olduğunu belirten Nihad Erim, Sovyet Başbakanının Tür- kiye ziyaretinin neden geciktiril- diğini sorduysa da, tatminkâr bir cevap alamadı. Üstelik Çağ- layan'ın, aklın zor kavrayacağı bir tutumla, «Sovyetlerin mü- nasebetlerimizden bir sıkâveti yok. Sovyetler hesabına bu en- dise neden zelivor?» diye mu- halefeti sindirmeve çalıştı ve

NATO ve Türkiye

Bütçe görüşmeleri, Türkiye'nin NATO'daki durumu üze- rinde tartışmalara yol açmıştır. TIP, NATO'dan çıkılmasını istemektedir. İktidar Partisi ise, NATO'da islahat konusunda a- çıklamadığı bazı fikirleri oldu- ğunu söylemekte ise de, kayıtsız şartsız NATO'cudur. İttifaklar çerçevesinde Sovyetler Birliği ile yakınlaşma politikasının şam- piyonluğunu yapan ve Çok Tar- aflı Nükleer Kuvvet projesine katılmayı reddeden CHP ise, NATO'da islahattan yanadır, fa- kat bu görüşlerini açtıkça orta- ya koymuş değildir. Halbuki NATO'da islahat görüşünün Av- rupada liderliğini yürüten Gene- ral De Gaulle, son basın toplantı- sında fikirlerini bir defa daha açıklamıştır.

General, kuvvetlerin enteg- rasyonuna kesinlikle karşıdır. Fransız Ordusu Fransanın, İn- giliz Ordusu ise İngilterenin ol- malıdır. NATO entegrasyonu, millî orduları, Amerika emrine verme anlamına gelmektedir. Ay- rıca Fransa'da bulunması ge- rekli yabancı kuvvetler, Fransız otoritelerine tâbi olmalıdır. De Gaulle pek yakında NATO islahatı konusunda teşebbüslere gi- rişecek ve mesele NATO devlet- leri arasında tartışılacaktır. Bu sebeple Türk siyasi partileri, NATO hakkındaki görüşlerini bir an önce açıkça tesbit etme- durumundadırlar.

Me Namara'nın Muavini

Washington'daki NATO Nük- leer Planlama Komitesi çalış- malarına Türkiye'nin katılması

anlamsız bir davranıştı, fakat pek önemli değildi. Önemli olan Topaloğlu'nun Me Namara ile başbaşa yaptıkları konuşmayı. Belirtildiğine göre, konuşmada Topaloğlu, askerî silâh yardı- mının artırılmasını istemiştir. Bu talep, Me Namara'nın Mua- vininin Ankara ziyaretiinde geli- ştirilecektir. Ne var ki, böyle ta- lepler tek taraflı olmamakta, A- merika bir tâvizde bulundu mu karşılığını mutlaka istemektedir. Bu sebeple, silâh talebinden daha önemli olan, karşılığında ne vereceğimize.

Amerikalılar hiç güphesiz Vi- etnam'a asker göndermemizi çok arzulayacaklardır. Her ne kadar Çağlayangil, Bütçe mü- zakerelerinde, «Henüz bir talep yok» demişse de, Amerikan dev- let adamları, yaptıkları çeşitli gezilerde mütteliklerinden asker gönderilmesini istemektedirler. Daha geçen gün Dışişleri Baka- rı Dean Rusk şunları söylemiş- tir: «Güney Kore, Avustralya ve Yeni Zelanda Güney Viet- nam'a askerî kuvvet yardım- ı yapmaktadır. Ayrıca 35 ülke askerî olmayan yardımda bulun- maktadır. Bu yardıma diğer ül- kelerin de katkıda bulunmaları ni ve dünyanın her köşesinden gelen yardımın zamanla artma- sını ümit etmekteyim». Cumbur- yetçi lider Nixon ise, Vietnam savaşına yardım etmivecek dev- letlere yapılan yardımın kesil- mesini tavsiye etmiştir.

Bütün bunlara ve askerî yar- dım talebine rağmen, Türkiye- nin Vietnam'a asker gönderebi- leceğine ihtimal veremiyoruz. Kore'deki birliğin dahi Vietna- ma transfer edilebileceğini san-

mıyoruz. Başkan Johnson'a «Vi- etnam'da satınızda olmamaktan utanç duyuyorum» diyen Er- hard'ın Almanyası dahi asker yollamaya cesaret edebilmiş de- ğildir.

Savunma Bakanları arasındaki temasların, kanımızca asıl en- dişe edilecek tarafı, özellikle nükleer alanda Amerikaya sağ- lanacak yeni imkânlarla Sovyet- lerin tahrik edilmesi ve İnönü Hükümeti sırasında başlayan yakınlaşmanın sabote edilmesi- dir. Yeni Hükümet, Kossigin'in davetini geciktirmiştir. Çağlayan- ın soruları «çağıracağız» deyip geçiştirmekte, fakat bir türlü ziyareti günü tesbit edilmemek-

Me Namara Ne İsteyecek?

tabii gereken cevabı aldı.

Dış politikamız ve Kıbrıs meselesi, böyle bir hafiflikle ele alınmamaktadır.

Millî Savunma Stratejisi

Sosyalist Kültür Derneğinin «Millî Savunma Stratejisi» konulu serisi konferansında geçen hafta eski MBK üyesi emekli Tank Binbaşı TUF MİLLERLİKİ, Muzaffer Karan konusunu ve böyle yazılan sözlendi:

Silâh kuvvetlerimiz NATO emrinde bulunmamaktadır. Oysa, NATO emrinde bile, Amerika'nın emri altındadır. Ekonomik ve askerî potansiyelimiz, dolayısıyla ve dolayısıyla yollarından Amerikan emperyalist kapitalist çıkarlarına göre kullanılmak istenmektedir.

NATO'ya üye diğer devletler de bu tutumdan şikâyetçilerdir. 1969'da sona erecek olan NATO anlaşması içindeki karşılıklı duvarlarını ve yerlerini tekrar gözden geçirmek istemektedirler. Sadece Amerikanın çıkarları için tek tarafı işleyen bu anlaşmadan çıkarılmaları kuvvetle muhtemeldir. Örneğin Fransa, NATO içindeki Termo - Nükleer silâhların Amerikanın isteklerine göre kullanılacağını anladığı için, bu davranışa karşı çıkmaktadır. Norveç ve Danimarka birer NATO devleti oldukları halde, topraklarında üs kurulmasına müsaade etmemişlerdir. Ülkelerinde bir tek Amerikan askeri bile yoktur. İsveç ise, bugüne kadar tarafsız kalmayı uygun görerek, uzun seneler savaşlardan uzak durmasını bilmiş ve dünyanı en uygar bir devlete haline gelmiş bulunmaktadır. İngiltere, kendi kara sularını içinde, deniz hâkimiyetini elinde tutmaktadır. NATO'ya karşı güvenizlik ifade eden bu gibi örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Bütün bu gerçeklere karşılık, Türkiye, silâh kuvvetlerini, NATO'nun emrine vermiş olmasına rağmen, en az askerî yardımdan gören bir devlettir. Üstelik Batı Bloka ve NATO'nun ne zaman kendisini karıştırsa verilebileceği de hiç bir zaman kestirecek bir bilgi ve vaktive sahip bulunmamaktadır.

Halen Türkiye dış bir noktaya gelmiş ki, Amerikanın çıkarlarına karşı, bu devletin müsaadesi olmadan, silâh kuvvetlerini kullanmak, ya da bir üçüncü dünya savaşını dışında kalmak inisiyatifine sahip değildir.

Silâh kuvvetlerimiz, NATO ve Amerikan askeri stratejisine de girmiş şekilde denetim ve eğitilmiştir. Oysa, Amerikan silâh kuvvetleri, kendi milletlerini yavaşlatıyor ve varoluşları için gerekli olan kapitalizmi devam ettirebilmek amacı ile, sömürücü denizler üzerindeki istikrar hareketlerine ve kıt'alar arası savaşlara uygun düşecek bir askeri strateji geliştirmektedirler. Savaş orduları böyle bir askeri stratejiye göre hazırlanmış bulunmaktadır. Amerika bu saldırganlık stratejisini yürütebilmek için gerek NATO ve gerek ikili anlaşmalar yolu ile, dünyanın her tarafında, çepi çevre bir askeri stratejik üsler manzumesi kurmuş bulunmaktadır. Türkiye toprakları da bunlardan birini teşkil etmektedir. Türk silâh kuvvetleri de, bütün dünya üzerine yayılmış Amerikan stratejik savaş kuvvetlerinin bir parçası haline düşürülmek istenmektedir.

Bu durumuyla Türkiye, gerektiği zaman, Amerikan çıkarları için feda edilebilecek bir ileri karakol manzarası arz etmektedir.

Türk ordusu kadar tümü ile NATO'ya bağlı başka bir devlet ordusu gösterilemez. Türk

Muzaffer Karan

silâhlı kuvvetleri, kuruluş, organizasyon, donatım ve eğitim bakımlarından NATO'nun dolayısıyla Amerikanın emperyalist askeri stratejisine bağlanmış bulunmaktadır. Bu sebeple topraklarımız üzerindeki 35 milyon metre kareyi kapsayan Amerikan üslerinin kontrol ve yönetimi de tamamiyle Amerikalılara terk edilmiş bulunmaktadır. Bu suretle Türk toprakları Termo - Nükleer savaşlar için en hassas bir savaş hedefi durumuna sokulmuştur. Aynı topraklar üstünde yaşayan halk yığınları, geleceğin yok edici tehlikelerini bilmeden, eğmeden, her an vuku muhtemel korkunç savaşlara doğru sürüklenmektedir.

Günümüzün savaşları, Termo - Nükleer savaş üslerinin hâvadan baskınıla yok edilmeleri esasına göre yürütülecektir. Türkiye toprakları üzerinde bulunan üsler, Sovyet Rusya'ya, en hassas veri olan güney bölgesinden tehdit etmektedir. Bu sebeple, topraklarımızdaki Amerikan üsleri ile birlikte, bütün silâh kuvvetlerimiz, ilk ağızda yok edilmeleri gereken savaş hedefleri olacaktır.

Agrı Amerikan yardımları ve bağışkları karşılık olarak, tüm Türkiye'yi imha ettirmeyi gözde alan bir davranış içinde bulunmaktadır.

Türk Silâh Kuvvetlerinin savaş stratejisi, Ana vatanı savunma stratejisi olmamaktadır. Silâh kuvvetlerimiz böyle bir stratejinin temel ilkelere göre emreza silâhlarına ilmi tutularak yeniden yetiştirilmelidir.

Bu görüş ve anlayışa göre, kendi de ekonomik kuvvetlerin de belirlenme, kendi harp sanayii ile donatılar ve kendi personelini kendi gücü ile yetiştirebilen bağımsız bir millî orduya şiddetle ihtiyaç vardır. Bu ordu, yüzde yüz halkı dayanan, savaş gücünü halktan alan ve gerektiği zaman halkla omuz omuz savaşabilen bir ordu olmalıdır.

Bu ordunun millî savunma stratejisi, biraz evvel işaret edildiği gibi, bağımsız yurt topraklarımızı korumak ve saldırı nereden gelirse gelsin, karşı karşıya bütün vatan sathında kurtuluş savaşları vermek olacaktır. Bu savaşlar, gerilla, komando ve paraşütçü çevik ve vurucu birliklerle pekleştirilerek halkımız la birlikte yürütülecektir.

Gerektiği zaman vedisinden yetmişine kadar, kadını ile, erkeği ile, yaşlı ile, genci ile vek vücut olabilecek bir halk ordusu kurulabilmelidir. Tıpkı Kurtuluş Savaşındaki Kuvvayî Milliyeye ordusu gibi, Adımları zök gürültüsü, türkülerinde özgürlük ve bayrakında Atatürk olan bir halk ordusu...

POLİTİKA VE ÖTESİ AMERİKAN KUMARI

İç politikada olduğu gibi, dış politikada da bir çıkmazla karşı karşıyayız. Silâhlardaki değişiklik, savaş alanlarını da değiştirmiştir. Savaş halinde, Türkiye'nin savaş alanı olmaksızın çıkması gereklidir. Oysa, NATO'da bulunmamız, ikili anlaşmalar dolayısıyla Amerikaya bazı imtiyazlar tanımış olmamız, Türkiye'yi bir savaş alanı içine sokmaktadır. AP iktidarı ile muhalefet arasında bu çizgi üzerinde büyük görüş farkları vardır. Ulusal çıkarlarımız, Amerikanın dümen svuyundan çıkmade bulunanlar bunda görmeyen muhalefet bu çizgi üzerinde tartışmaktadır.

Dışişleri Bakanlığı bütuçesi görüşülürken görülmüştür ki, AP sorumlularını izlemekte olduğu yoldan çevirmek mümkün değildir. A. P. sözcülerine göre «siyasalimizin hedefi, Türkiye'nin Avrupa camiasına gitgide sıkı bir şekilde bağlanması ve o camianın bir rükuat olarak Amerika Birleşik Devletleri ile sıkı münasebetler tesis etmek» tir. Bu açıdan mesele ele alınırsa, bugünkü AP iktidarı Menderes'ten bile öteye gitmektedir. Menderes, iktidarının son günlerinde Amerika ile «sıkı münasebetler tesis etmek» ten uzaklaşmakta idi. Bunlar bugünkü münasebetleri dahi az bulmakta, bunu ötelere götürmek istemektedirler.

Bütün muhalefet partileri aşağı yukarı bu görüşe karşı çıkmaktadırlar. Recai İskenderoğlu dayanmamış ve «Bugüne kadar her görünüşünü desteklediğimiz Amerika İngiltere ve Fransa gizli yollardan ENOSIS gavrlerini desteklemişlerdir. Amerika Devlet Başkanı, NATO ittifakını dahi kendi anlayışına göre tefsir ederek bizi hüsrana uğratmıştır.» demektedir.

CKMP Genel Başkan Yardımcısı Numan Esin Türkiye'nin gelecekteki savunmasından söz ederken :

«— Millî stratejimizin hedeflerinden biri olarak bir dünya savaşında, savaş alanı dışında kalmak Türkiye'nin hedefi olmalıdır. Sındaki durum bu gaye ile tezahür etmektedir. Burada Amerikan menfaatleri ile Türkiye'nin menfaatleri çatışmaktadır. Bize düşen iş, harbini bilhassa ilk tahrik safhasında Rus faarruzlarına hedef olacak üslerden Türkiye'yi arındırmak olmalıdır. Bu üslerin Türkiye'nin savunmasına bir faydası yoktur.» diyor.

Adalet Bakanı ve Gençlik

Adalet Bakanı Hasan Dincer'in Bütçe müzakerelerinde yaptığı akıl almaz konuşmayı, T.M.G.T. Genel Başkanı Ali Kuran, şu demecivle cevaplandırdı:

«Adalet Bakanı Hasan Dincer'in Bütçe görüşmeleri sırasında «Davaıvet kararını tatbik ederim. etmem. O benim bileceğim istiyordum. Zanetilerden hayretle ve kahkaha ile bahsetti bu sızmanın bulumunu»

Bu söyleden, Adalet Bakanlığın makâmını İhsal eden kişilerin kendilerini Devlet ve Anayasamızın önünde ve başında gördüğü anlaşılmalıdır. Bu sebeple, kendilerinin Devlet ve Anayasa içindeki gerçeklerine oturtulması gerekmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin Adalet Bakanlığını İhsal eden kişilerin bilmesi ve eğer bilmiyorsa, kendisine öğretilmesi gerektir ki, Türkiye Cumhuriyeti'nin asalet idaresi değildir. Türkiye Cumhuriyeti, medenî âlemin en ileri hükümet şekli olan bir hukuk devletidir. Hükümet edenler, devleti idare ederler, fakat Anayasa hükümlerine göre idare etmek zorundadırlar.

Bir hukuk devletinde, hükümet edenler yetkilerinin ve mesruiyetlerinin Anayasadan alırlar. Bu sebeple, bütün evlem ve işlemlerinde Anayasa hükümlerine titizlikle uymak zorundadırlar. Hükümet edenler, Anayasayı ihlal ettikleri oranda mesruiyetlerini ve halkı idare etmek yetkilerini kaybederler.

Bu açıdan bakıldığında zaman, Adalet Bakanlığını İhsal eden kişilerin sözleri, kevfî bir idarenin özlemünü ve ifadesini teşkil etmektedir. 27 Mayıs öncesinin sözlerini ve avni zihniyetin ifadesini hatırlatmaktadır.

Adalet Bakanlığını İhsal eden

kişinin bu sözleri karşısında, 27 Mayıs devriminin öncüsü ve sahibi ve 1961 Anayasamızın titiz koruyucusu Türk gençliği adına, vefce, Türk ulusunu ve bütün yetkilileri uyararak yerine getirilmeli kâğıtınız bir borç sayıyoruz. Türkiye Cumhuriyeti'nin asalet idaresi olmadıkına göre, vevl 27 Mayıslara sebebiyet verilmek istenmiyorsa, gecmiş tecrübelerden ders alınmalı; İhsal ettiğ makamın devri ve ulvi anlamını idrak etmek için bu kişilerin bu şifrele vevlerinden uzaklaştırılmalıdır.

Çünkü bu kişilerin Anayasamızın emredici hükümlerine, vevl Türk ulusunun İradesine karşı koyar ve onları dışarı durumdadır.

Gerçekten, Anayasamızın 114 üncü maddesi idarenin hiçbir eylem ve işlemi hiçbir halde, yargı mercilerinin denetiminde bırakılmaması hükümlünü koymuş; Anayasamızın 132 nci maddesi ise «Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadırlar; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değistiremez ve bunların yerine getirilmesini geçiktiremez» demek suretiyle, hükümeti ve bu arada Adalet Bakanını emredici bir şekilde bağlamıştır.

Devletin en yüksek organı olan Türkiye Büyük Millet Meclisi bile, «mahkeme kararlarını değistirmek ve bunların yerine getirilmesini önlemek» yetki ve İktidarına sahip değilken, Adalet Bakanlığını İhsal eden kişilerin kendisinde böyle bir kudret vehmetmesi, belki güflüne, fakat aynı zamanda endişe vericidir.

Son genel seçimlerden beri ce ryan eden olavlar ve Adalet Bakanının son sözleri karşısında, bir hususu kesinlikle belirtmek ve bir kere daha tekrarlamak istiyoruz: Türkiye Cumhuriyeti'nin asalet idaresi değildir ve olmamaktadır. Türk gençliği, Türk ulu-

CHP sözcüsü Nihat Erim'e göre «Bugünkü güvenlik davası silâhlar yönünden 1945 ve 1950 yıllarındaki bütütlü değışik bir meseledir. Devletler bu gerçeğin dışında diplomatik ilişkileri yeniden düzenlemektedir.» ler, Erim de öteye gidemiyor ve bu kadarını söyleyebiliyor.

Türkiye'nin bağımsızlığı, toprak bütünlüğü, ulusal çıkarları, vaktiyle imzalanmış olduğu anlaşmalar gözden geçirilirken, AP sözcülerinin «Amerika ile sıkı münasebetler tesis etmek» ten başka bir söz bulamamaları veya Amerikalıların geri kalmış ülkelerde şampiyonluğunu ettikleri «antikomünist» sloganına sarılmaları çıkarmaz gitliğin artmasından başka bir işe yarayacaktır. Türkiye savaşın kıskırılması döneminde Rus saldırılarına hedef olacak üslerden arınmayacak, Amerikan çıkarlarına şlet olmaya devam edecektir.

İşin kötü bir yanı Çağtayangil, bizi Batı blokunda tutan amilin sadece coğrafik olduğunu söyleyecek kadar da meseleleri uzatmada bulunmaktadır. Çünkü, Amerika için Türkiye, üçüncü dünya savaşında kitalararası savunma stratejisini bir parçasıdır ve nasil savunulacağı da özellikle dikkate alınmamıştır. Savunma haklarımızdan önce vitirilecek ve sonra kurtarılacaktır. Meselele böyle bakılınca Türkiye üzerinde bir Amerikan kumarı oynanmaktadır. Yahtı bir Amerikan kumarı oynanması için zemin teminli yapılmaktadır.

Ulusal çıkarlarımızı koruyan, Türkiye'nin bir Amerikan üssü olmaktan kurtarılmasını isteyen, Amerikan çıkarları ile Türk çıkarlarının çatıştığını söyleyen her Türk milliyetçisine, Amerikancı bir görüşle komünist demek kolaydır. Bunu söylemek, Türkiye'yi kurtarmaz, gitliğin bir batağın saplar. Bundan kurtulma, AP yöneticilerinin muhalifleri kadar, AP grubun içinde bulunan vurtseverlere de düşmektedir. Biz A.P. grubu içindeki aydınların ulusal çıkarlarımızı karşı bu kadar gözleri kapalı kalacağını sanmıyoruz. Er geç, bir uyanma olacaktır.

Mehmed Kemal

sunu layık olduğu medenî hükümet şekline ve hukuk devleti düzenine mutlaka kavuşturacaktır.

Anayasamızın başlangıç kısmını ve Türk ulusu, Anayasayı «hürriyete, adalete ve fazilete» aşık evletlerinin uyanık bekliliğine emanet etmiştir. Anayasamızın bu hükümlerinden yetki ve Türk ulusunun görev almış bulunan Türk gençliği, devlet içinde Anayasamızın hükümlerini ve Danıştay kararlarını uygulayacak bir organ çıkması takdirde, harekete geçecek ve Danıştay kararlarını doğrudan doğruya uygulamak çarelerini arayacaktır.

Komünizm uzmanı Prof. Giritli!

Prof. Siddik Sami Onar ile Prof. Bülent Nuri Esen'in kitaplarından ayrıntılı kopya ederek eserler yayınlamakla ün kazanan Prof. Dr. İsmet Giritli, bu koranlığı yüzüne vurulunca Yön'ü mahkeme vereceğini ilân etmişti. Giritli bu tehdidini yerine getiremedi, ama o tarihten beri «belki de bilmediğimiz daha başka nedenlerle» yaman bir Mc Carthy'ci kesildi. Sosyalizm ve komünizm hakkında, CIA'nın ve Odalar Birliğinin hazırlıklarından çok daha kalitesiz ve güflünç yazılar yayınlamaya başladı. Giritli, Dünya'daki son yazılarından birinde, «Komünistler... işverenlere, gelecekteki barıştan ve iyi ticaret ilişkilerinden doğacak daha yüksek kâr imkânlarından bahsederler» demektedir.

«Nişangâhsız atış» bu ölçülere vardırın Giritli'yi, Marks, Engels, Lenin ve hatta herhangi bir komünistin zenginlere yük sek kârlar vaadeden tek bir satırını bulup göstermeye çalışıyoruz. Üniversitede bilgisizliğin de bir hududu olmalıdır!

AZGELİŞMİŞ ÜLKELER NEDEN KALKINAMIYOR

Az gelişmişliğin temeldeki nedeni

Yves Lacoste

Az gelişmişlik durumunun temel niteliğini, nüfusun fiilen kullanılan kaynaklardan daha hızlı artışıyla yaratıldığı iç dengersizlik teşkil etmektedir. Bu anlamda, nüfusun büyüklüğünün kaynaklara göre sıkı sınırları ayarlandığı geleneksel toplumlarda az gelişmişlikten söz edilemez. Ekonomik büyümenin nüfus artışından hızlı olması ise, kalkınma durumudur.

Üçüncü Dünya ülkelerinin bütün olarak ortaya koydukları genel niteliklerin analizi, nüfusun kaynaklardan hızlı artması biçiminde görülen az gelişmişlik durumunun bir sürü nedenlerini gözler önüne sermektedir. Bu nedenler, karmaşık biçimde birbirlerinin içine geçmiştir. Sayısız karşılıklı etkiler, bu kombinezon içinde, temel nedenleri ikinci derecede olanlardan ayırmayı ilk bakışta engellemektedir. Nispeten yavaş olan ekonomik büyüme temposunun temeldeki nedenleri nelerdir? En önemli frenler hangileridir? Az gelişmişliği belirleyen faktörlerin karmaşıklığı, bir çırpıda vuku bulmuş değildir. Bu durum yavaş yavaş bir tarihi gelişme içinde ortaya çıkmıştır. Bu tarihi gelişme, sonradan bakılınca, az sayıda ülkenin kalkınmasını sağlayan gelişmeden tamamen farklı görülmektedir.

Böyle bir tarihi ayrılık nedendir? Bugün sanılabilir ki, Batı Avrupanın «kaderi» yüzyıllar boyu kalkınma olmuştur. Dünyanın bazı talihli bölgelerinin kaderi ise az gelişmişliğe doğru yol almıştır. Böyle bir kaderci görüş, kolayca çürütülebilir. Meselâ Çin hayli geri Avrupa'ya nazaran yüzyıllar boyu büyük bir üstünlük sağlamıştır. Yarımadanın bir zamanlar en gelişmiş kısmı olan Güney İtalya, bugün az gelişmiştir. Kuzey İtalya ise geçmişte geriliği belirtileri gösterirken, bugün çok gelişmiş bir bölgedir.

Az gelişmişliğin derindeki ilk nedenlerinin araştırılması, sadece bilimsel planda kalacak bir teşebbüs değildir. Az gelişmişliğin tarihi faktörleri arasında bir hiyerarşinin kurulması, halen az çok gizlenmiş bulunan bazı nedenlerin önemli rolünü aydınlatmaya yarayacaktır. Bu nedensellik (ilişki) araştırması, az gelişmişlikle mücadele için başvurulan araçların ve tavsiye edilen metodların ne ölçüde etkili olduklarının incelenmesine sevkedecektir.

GÜLÜNC TEORİLER

Az gelişmiş ülkelerin nisbi ekonomik durgunluğunun derindeki nedenleri karmaşıktır. Bunu izaha çalışan bir sürü farklı teori vardır. Bunların çoğu, Üçüncü Dünyanın ekonomik güçlüklerini devamlı, hatta ebedi nedenlere bağlamaktadırlar. Bütün gelişmiş ülkeler mutedil iklimli bölgede, az gelişmişlerin çoğu ise sıcak bölgede buldukları için, aralarındaki farkı, çok ayrı tabii çevrelerden gelen şartların eşitsizliğine bağlayan teoriler vardır. Bazıları geriliğin nedenini mutedil iklimli bölgelere özgü «teşvik edici» iklimin yokluğunda aramaktadırlar. Bunlara göre şiddetlice bir kış, insan enerjisini artırmaktadır. Bazıları, tropikal bulasıcı hastalıkların kötü etkilerini belirtmektedirler. Nihayet tropikal toprakların fakirliği ve zayıflığı, bu bölgelerin kalkınmasında temel bir engel sayılmaktadır. Halbuki Üçüncü Dünyanın geniş bir kısmı mutedil iklimli bölgede bulunmaktadır. Fakat bu, onların az gelişmişlikten kurtulmalarına yetmemektedir. Bu sebeple tropikal bölgelerin özel güçlükleri (bir kalkınma politikası çerçevesinde ihmal edilmeyecek önemde olmakla beraber), az gelişmişliğin temel nedeni sayılmaz.

Başka bir grup teoriye göre, az geliş-

YÖN, Türk toplumunun yapısına ve az gelişmişliğin temeldeki nedenlerine ışık tutacak önemli bir incelemeyi yayınlamaktadır. Az gelişmiş ülkeler konusunda belli başlı otoritelerden biri olan Yves Lacoste, Asya - tipi toplumsal yapının, az gelişmişliğin temeldeki nedenini teşkil ettiğini, kalkınmayı engelleyen bu yapının nasıl sömürgeleşmeye yol açtığını ve kalkınmanın ilk şartının bu toplumsal yapının bütün kalıntılarıyla tasfiyesi olduğunu ileri sürmektedir. İnceleme, Türk aydınlarını ve sosyalistlerini düşündürülen bir çok soruyu aydınlığa kavuşturacak ve Türk toplumunun yapısı konusunda başlayan tartışmaları zenginleştirecektir. Yves Lacoste'un araştırmasının olumlu tartışmalar yol açacağı ümidindeyiz.

YÖN

mişliğin ya da gelişmiş ülkelere nazaran Üçüncü Dünya ülkelerinin geride kalışının temel nedenleri, ırk farklarından ileri gelmektedir. Hayat seviyesi yüksek ülkeler halklarının hepsinin beyaz ırktan olduğu, «renkli» halkların ise az gelişmiş ülkelerde bulunduğu sık sık belirtilmektedir. Beyaz ırka mensup ülkelerin çabuk ve güçlü gelişmesi, doğuştan maharetli, enerjik, milteteşebbis, sebatlı, fethedici v.b. olan bir halka ait kalitelere bağlanmaktadır. Bazı «teorisyenler», öteki ırklara özgü vetersizlikleri dahi saymayı ihmal etmemektedirler. Bununla beraber, Üçüncü Dünyanın büyük bir kısmında beyaz ırktan insanlar yaşamamaktadır. (Güney Amerika, Akdeniz ülkeleri, Orta Doğu, Kuzey Hindistan v.b. gibi). Yalnız bu durum bile, sözde bilimsel ırkçı teorileri çürütmeye yeterlidir. Bazı yazarlar ise, bir çok az gelişmiş ülke üzerinde, «kaderci» dinlerin felce uğratici etkileri üzerinde durmaktadırlar. Sanki yapıcı ve teşvik edici dinlerin tekeli Avrupalılardır...

Az gelişmişliğin bu çeşitli «izah»ları, olaylara o kadar az dayandırılmıştır ve o kadar çürüktür ki, bunlar üzerinde daha fazla durmaya lüzum yoktur. Bu teoriler, çeşitlilikler rağmen, aynı temel kusuru taşımaktadırlar. Zira onlar, Üçüncü Dünyanın güçlüklerini, çok eskiden beri mevcut (din), ya da ebedi (tabii) şartlar, ırkî kabiliyetler verilerinin sonucu olarak görmektedirler. Az gelişmişliğin menşei çok gerilere, hatta sonsuza (ki bu bile hatahdır) götürülmektedir ve buradan, bugün az gelişmiş bulunan ülkelerin geriliklerinin devam hâlini kabullenmektedirler. Bu durum, teorilerin sahteliğinin açık delilidir. Eğer az gelişmişlik ve nedenleri ebedi olsaydı, sözde tabii şartların, ya da ırkî iltimas ettiği, Tanrının gerçek sevgilileri olan bugünkü gelişmiş memleketlerin, daima ve inkâr edilmez biçimde dünyanın öteki ülkelerinin ilerisinde bulunmaları gerekirdi. Halbuki Batı Avrupanın üstünlüğü Onsekizinci Yüzyıldan itibaren gerçekleşmiştir. Binlerce yıl, Orta Doğu, Hindistan, Çin, bilim, teknik ve kültür alanında, Batı Avrupa'ya nazaran inkâr edilmez bir üstünlüğe sahipti. O zamanlar Avrupa, bir cins geri Uzak Batıya (Far-West) benzemektedir.

Tropikal bölgeler, bu handikaplarına rağmen, parlak medeniyetlere sahne olmuşlardır (Cava, Endonezya, Hindistan medeniyetleri gibi). Onsekizinci Yüzyıla kadar, belli başlı ilerilikleri «renkli» ırklar gerçekleştirmiş ve daha sonra bundan insanlığın geri kalan kısmı yararlanmıştı. Eğer Onsekizinci Yüzyıldan Yirminci Yüzyıl başına kadar, esir ticareti ve bunun gerektirdiği devamlı savaşlar dolayısıyla tahrip edilmeseydi, Siyah Afrikanın ilerleme payı herhalde farklı olurdu. İspanyol sömürgeciliğinin yarattığı kesinti vuku bulmasaydı,

Hint Amerikasının kaderi değişebilirdi. İslamiyete çok kolay yakıştırılan «kadercilik», onun fetihçi olmasını ve «Arap mucizesi» ni teşkil eden muazzam fikri ve iktisadi gelişmeyi gerçekleştiren politik ve spiritüel çerçeveyi sağlamasını engellemiş değildir. Avrupada Yunanistan, Güney İtalya, İspanya ve Portekiz gibi bugün az gelişmiş ülkeler, evvelce medeniyet merkezleri değiller miydi? Onların yanında, daha sonra dünyanın hâkimleri olan ülkeler pek sönük kalmıyorlar mıydı?

Demek ki, az gelişmiş ülkeler, devamlı gerilik bölgeleri değillerdir. Evvelce, hatta yakın bir geçmişte, önemli ekonomik, sosyal ve kültürel gelişme dönemleri yaşamışlardır. Halen gelişmiş ülkeler ise, çok yakın bir tarihten beri öne geçmişlerdir. Bu şartlar altında, **Tabiat, Irk, Din** gibi çok ya da ebedi nedenleri, dünyanın bugünkü durumunu izah için kullanmak mümkün değildir. Gelişmişlik ve az gelişmişlik durumu, esas itibarıyla tarihi olan faktörlerin etkisi altında son zamanlarda ortaya çıkmıştır.

SÖMÜRGEÇİLİĞİN ROLÜ

Sömürgecilik, az gelişmişliğin temel nedenlerinden sayılmıyorsa, birçokları ve Üçüncü Dünya halklarının hemen hepsi için, sömürgecilik, az gelişmişliğin tek nedenidir. Hatta bunlar iki kavramı birbirine karıştırmaktadırlar.

Muhakkak ki az gelişmiş ülkelerin büyük çoğunluğu, sömürgeci ülkeye tâbi duruma konulmuşlardır. Modern ekonominin dünyaya yayılması, nispeten adil ekonomik mübadele temeline dayandırılmış değildir. Yayılma, doğrudan doğruya ya da dolaylı bir politik egemenliğin kurulmasıyla sıkı sıkıya ilgilidir. «Kapatma» sistemi, uzun süre eski «Sömürge Paketi»nin kanunlaşmış ifadesi olmuştur. Sistem, Ondokuzuncu Yüzyıl sonunda hukuken kalkmış bile olsa, fiilen sürüp gitmiştir. Hizmetçi durumuna getirilen sömürge, ancak «anavatanın» üretilmediğini, ya da üretmek istemediğini sağlamak zorundaydı. Yalnız anavatanla ticaret yapabiliyordu, Anavatanı ayrılmış her türlü faaliyetten kaçınma durumundaydı. Böyle bir «işbölümü» hakları ve kârları sömürgecilere vermiş, kayıp, külfet ve zörevleri ise sömürgelere yüklemiştir. Sömürgecilik, ekseriya kasten, geleneksel toplumun tahribine yol açmıştır. Ülkenin boz vurduruk altına alınmasından önce gelişen el sanatları ve imalat faaliyetleri yıkılmıştır. Yüksek değerli mamûl ihraç eden Hindistan dokuma sanavii, Manchester fabrikaları bütün dünyaya emtia aktırmaya başlarken, metodik olarak bozulmuştur. Az gelişmiş ülkelerin ekonomik gelişmesini engellemek için birleşen çeşitli olumsuz faktörler, onları kendi yaratmadığı zamanlar, sömürgecilik dolayısıyla, büyük ölçüde güç kazanmışlardır. Sömürgeciler bir yandan ekonomik gelişme imkânlarını durduran

frenleri koymak, ya da mevcut frenleri ortadan kaldırmakla beraber, öte yandan da kendi çıkarları için sağlık alanında, nüfus artışı bu latan ıslâhatı büyük ölçüde gerçekleştirmişlerdir. Sömürge olayı, hiç şüphesiz, az gelişmişliğin temel nedenlerinden biri olarak gözükmemektedir.

SÖMÜRGEÇİLİKTEN AZGELİŞMİŞLİĞE

Bununla beraber, bu gözlem, sömürgecilik ve az gelişmişlik arasındaki zaman ve mekân içindeki ilişkilerin, her yerde daima, doğrudan doğruya sebep - sonuç biçiminde sıkı bağlar olmadığı olgularını unutmaya sevk etmemelidir. Sömürgecilik, az gelişmişliğin zorunlu ve yeterli şartı değildir. Gerçekten bu iki büyük tarihi olay arasında birçok uygunsuzluklar mevcuttur.

Bunların bazıları, fazla önem taşımayan küçük ayrılmalardır:

— Az gelişmişlik, modern sömürgeciliğin başlayışından hayli sonra ortaya çıkmıştır. Fakat az gelişmişlik, sömürgecilikten az veya çok uzak sonucu sayılabilir.

— Güney Amerika yüz yıldan beri bağımsızdır. Burada az gelişmişlik, kelimenin dar anlamıyla sömürgecilik dönemi bulduktan sonra başlamıştır. Fakat bu «bağımsızlık» Araya yerleşmiş sömürgeci yönetmenlerin, onların sömürge durumundan tam yararlanmasını önleyen anavatanla ilişki isyanından ibarettir. Bağımsız olan ülkeler, sömürgeci göçmenlerin yönetimine kalmış ve esas itibarıyla sömürge yazgısına muhafaza etmiştir.

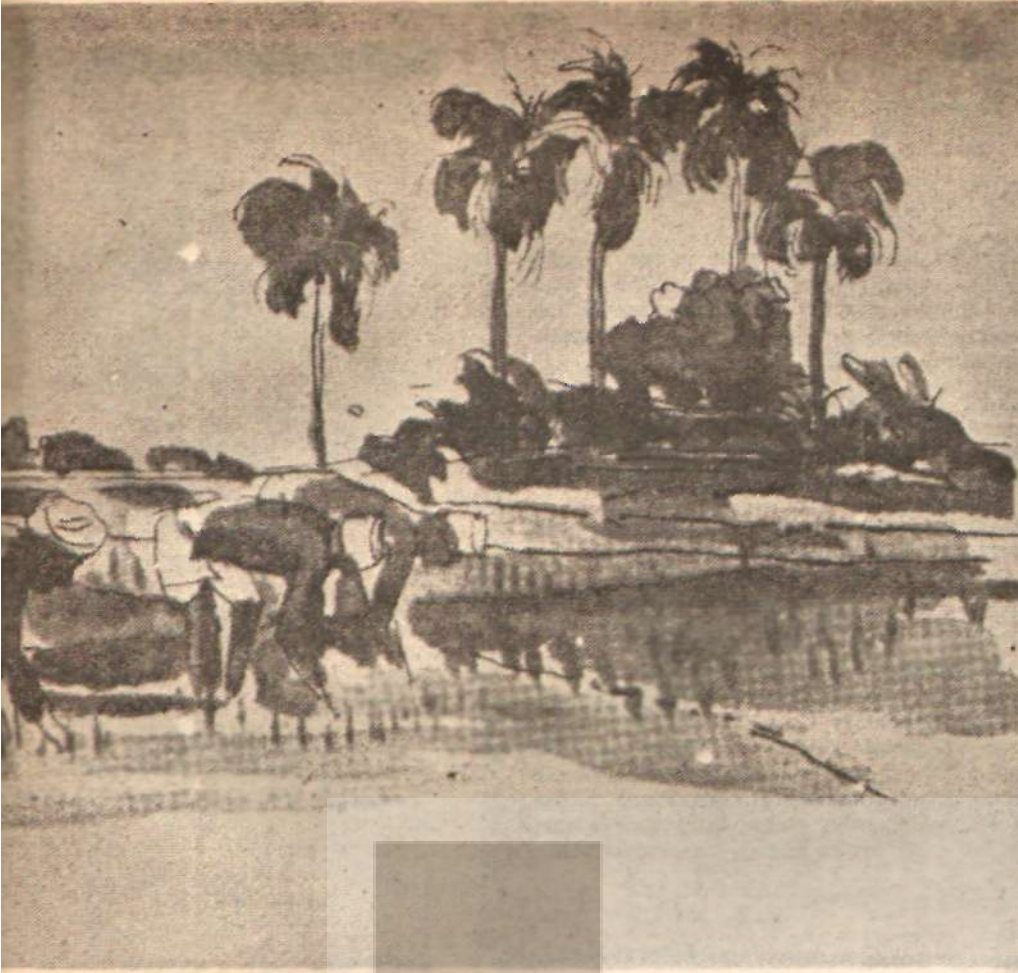
— Sömürge ülkelerin yavaş yavaş bağımsızlığa kavuşmuşlardır. Az gelişmişlikten kurtulmuş değillerdir. Yalnız haklı olarak düşünülebilir ki, bağımsızlık yenidir ve aradan az gelişmişlik çıkaracak kadar uzun bir süre geçmemiştir.

Bu önemsiz farklara karşılık, sömürge olayı ve az gelişmişlik arasında çok daha manidar ayrılıklar vardır:

— Sömürge olmamış, hatta kendi sömürgecilik yapmış bazı ülkeler (İspanya, Portekiz, Türkiye, İran), buna rağmen, az gelişmiş ülkeler haline gelmişlerdir.

— Buna karşılık, sömürge olan bazı ülkeler, son derece ileri ülkeler haline gelmişlerdir. Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda, Birleşik Amerika gibi. Onlara atılan sömürge rejimi, meselâ İspanya ya da Portekiz Amerikası gibi öteki sömürge uygulamandan daha az sıkı değildi. Güney Amerikanın sömürgeci göçmenleri, biraz sonra Güney Amerika göçmenleri yaptıkları gibi, anavatan tarafından emiletilen tekel sistemine karşı ayaklanmışlardır. Yalnız bağımsızlık bazılarına yetmemiş, ötekilerini ise az gelişmişliğe sürüklemiştir.

Şüphesiz ki bu fark kısmen sömürgecilikle edilebilir: Gelişen sömürgeci, hemen emtia ile mamüyle Avrupalı nüfusa sahipti. Emtia bağımsızlığına kavuşan sömürgeci, nüfusun büyük kısmını «yerliler» teşkil etmekteydi. Bununla beraber, Güney Amerikanın Arjantin, Şili gibi birçok ülkesinde, nüfus hemen tamamen Avrupalıydı. Ama bunlar az gelişmiş ülke haline gelmişlerdir.

lerdir. Demek ki Kanada ve Birleşik Amerika'da az gelişmişliğe gidisi engelleyen neden, ırk faktörü değildir. Esasen Avrupa'da az gelişmiş ülkelerin varlığı bunu ispatlama ya yeterlidir.

AVRUPA GERİ, DOĞU İLERİ İDİ...

Tekrar ele alacağımız bu olaylar, sömürgecilik ve az gelişmişlik arasındaki nedensellik (illiyet) ilişkilerinin, ilk bakışta görüldüğünden çok daha karmaşık olduğunu göstermektedir.

Sömürge fethi ile bugün az gelişmiş olan ülkelerin ekonomik durgunluğunun menşei arasındaki ilişki basit değildir. Bu tarihi sürecin hatırlanması, bir çok önemli mesele ortaya çıkarmaktadır. Avrupa dışındaki halkların geri kalmışlarının doğuştan olduğunu reddedenlerin genellikle kabul ettikleri tez, aşağı yukarı şudur: «Maddi üstünlükleri sayesinde, Sanayi İhtilâlini gerçekleştirdikten sonra Avrupalılar, deniz aşırı ülkeleri, biraz zahmetli de olsa, kuvvete başvurarak boyundurukları altına almışlardır. Böylece bu ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişmeleri engellenmiştir». Demek ki Sanayi İhtilâlini gerçekleştirme olgusu, sömürgecilerin as kozunu teşkil etmektedir.

Fakat madem ki Arap Dünyası, Çin ve Hindistan, Batı Avrupaya nazaran yüzyıllar boyu önemli bir teknik ve bilimsel üstünlük sağlamışlardır, o halde nasıl oluyor da Sanayi İhtilâlini, Çinliler, Hintliler, ya da Araplar yapamamışlar da Avrupalılar yapmıştır? Çin, Dördüncü Yüzyıldan itibaren kömür çıkartmaya ve bunu sude:ürjide kullanmaya başlamıştır. Hindistan, Çin ve Arap Dünyasında, âletler, hidrolik makineler, dokuma sanayii, kimya, metalürji tekniği dikkate şayan bir mükemmeliyete ve güce erişmiştir. Ming çağında yapılan Pekin yakınındaki Ta-tchong-Sseu Manastırının bronz çanı 52 ton ağırlığındadır. Japonyada, Daibutsu ve Nara'nınki gibi dev heykeller, yedi yüzyıl önce yapılmıştır ve bu işte 1060 ton bakırın kullanılmasını gerektirmiştir. Hindistanda Yeni Delhi yakınındaki Kutb-u Minar sütunu, Dördüncü Yüzyıla aittir. Sütunun hemen hemen saf demirden 6 ton ağırlığında tek bir dayanağı vardır. Böyle âbidelerin gerçekleştirdiği teknikler, istisnai değildir. Onikinci Yüzyılda büyük bina inşaatında (Orissa Mabretleri) demir direkler kullanılmıştır. Avrupada metalin bu ölçüde yaygın kullanılmasını görmek için, Ondokuzuncu Yüzyılın gelmesini beklemek gerekecektir. Orta Çağda Çin, Hindistan ve çeşitli müslüman ülkelerin ulaştıkları teknik seviye, Sanayi İhtilâlinin arifesinde Avrupanın eriştiği seviyenin üstündedir.

Fakat önemli olay, bu çok erken başlayan teknik ilerlemenin Orta Çağın son buluşundan itibaren yavaşlaması ve Onbeşinci, Onaltıncı yüzyıllara doğru hema hema tamamen durmasıdır. Geçmişleri ne kadar parlak olursa olsun, bu ülkeler, durgunluk, hatta gerileme safhasına girmişlerdir. Son derece yüksek teknik ve bilimsel seviyeye ulaşan bir yükselme dönemin-

den sonra, bu toplumların gelişmesi yavaşlamış ve durmuştur. Ekseriya ıstıraplı sıçramaları takiben, bu toplumlar, Orta Çağın sonunda prestijli bir mazinin zenginleştirdiği sosyal ve ekonomik yapılarında bir cins dengeye erişmişler, fakat bu yapılar, az çok katılaşmaya yönelmiştir. Bu prestijli sosyal ve ekonomik gelişmelerin durması, daha sonra ele alacağımız karmaşık nedenlerin sonucudur. Şimdiden görülmektedir ki ilerlemeyi durduran nedenler, teknik yetersizlik değildir. Arap Dünyası, Hindistan ve özellikle Çin, teknik bakımdan İngiltereden önce Sanayi İhtilâlini başlatacak durumdaydı. Ama bu ülkelerin her birine ait iç ve tarihi nedenlerle Sanayi İhtilâli oralarada vayılamamıştır.

Avrupalılar, bu uyumuş ve hareket kabiliyetini yitirmiş toplumlarla temasa gelmişlerdir. Gerçekleştirdikleri fetihler, maddi güçlerinden çok, yaklaşıkları toplumların iç zayıflıklarının sonucudur. Birçok halde bu toplumlar, kendilerini savunma iktidarından yoksundular. Birkaç istisnasıyla (özellikle Cezayir) sömürge fetihleri, son derece kolay olmuştur. En ünlü örneklerden biri, Hint Amerikasının çok küçük İspanyol birlikleri tarafından fethidir. İspanyollar, çeşitli etnik gruplar ve politik teşekküller arasında mevcut anlaşmazlıklar dan ustaca yararlanmayı bildilerdir. Sömürgeleştirilen birçok halkın kendini savunmada gösterdiği iktidarsızlık, kavitsizlik larının ya da askeri değerdin voksun oluşlarının sonuca değildir (Avrupalı subaylar, sömürge birliklerini hiç de beşenmiyorlardı). Kendilerini, birkaç yüzyıl ya da yüzyıldan az süre önce bir avuc Avrupalının boyunduruğuna kolayca bırakan ülkeler, Yirminci Yüzyılda yeniden bağımsızlıklarını fethetme yolunda büyük bir inat ve cesaret göstermişlerdir.

DOĞU NEDEN GERİLEDİ?

Deniz aşırı ülkeler halklarının emperyalizm karşısındaki aczi, esas itibarıyla, geleneksel sosyal yapıların niteliklerinden ileri gelmektedir. Bu yapılar, tehdit altındaki halklara, yeterli bir birlik vermeye muktedir değildir. Büyük sömürgecilerin sonun cusu ve ender görülen zekâlardan olan Lya utev, Fas'ın fethinin ancak geleneksel yapıların zâfiyeti sayesinde mümkün olduğu nu çok iyi anlamıştır. Görmüştür ki, hima-ye rejiminin yaşatılması, hiç değilse ülkenin büyük kısmında bu geleneksel yapıların yaşatılmasına bağlıdır. Bu sebeple Lyautev, «maziyi muhafaza»da çok hassas olma tezini ortaya atmıştır. Muhafaza edilen sömürgecilğe açık, geleneksel çerçevede tutulmuş Fas'tır. Fakat bu zeki plân, memleketin bütününe el koymak isteyen sömürgeciler tarafından bozulmuştur.

Bütün sömürge ülkelerde görülen tipik bir diyalektik gelişmeyle, sömürgecilik, geleneksel yapıları tahrip ederek bindiği dalı kesmiştir. Bu da kaçınılmaz biçimde, onu devirecek kuvvetleri yaratmıştır. Sömürgeciliğin başarısı, sömürge olmayı sağlayan faktörleri ortadan kaldırmıştır. Sömürgecilerin fethi çok kolay olduğu halde,

Yirminci Yüzyıldan itibaren sömürge otoritelerinin devamı büyük güçlüklerle karşılaşmış, atacede sömürgeciler mücadeleden vazgeçmişlerdir. Ne pahasına olursa olsun sömürgecilği sürdürmek istedikleri hallerde, harp son derece sert olmuş ve sömürgecilerin yenilgileriyle sonuçlanmıştır. Sömürgeleşme ve sömürgecilikten kurtulma, dış kuvvetlerden, sömürgecinin gücünden çok, ülkenin iç yapıları ve bu yapıların evriminden gelmektedir.

ASYA—TIPI ÜRETİM BİÇİMLERİ

Şimdi tekrar sömürge fetihlerinin nedenlerine dönelim: Görüntüdeki gücü ne ve büyüklüğüne rağmen, Avrupa emperyalizminin tehdit ettiği devletler, iç dayanışma ve bütünlüğün zayıflığı yüzünden kendilerini savunmaktan âciz kalmışlardır. Avrupalıların fethine teşebbüs ettikleri bu devletlerin zayıflığı Asya, Arap Dünyası ve Kolomb öncesi Amerika ve Siyah Afrikanın bazı yerlerinde, devlet yetkilerinin Batı Avrupadakine nazaran ölçsüz genişlikte olması dolayısıyla çok daha hayret vericidir. Ekseriya teokratik ve despotik karakterde olan Devlet ile onu temsil eden Kral ve İmparator, genellikle ekonomik yüksek kumanda görevini yerine getirmektedir ve özellikle köy ve aşiret topluluklarının tartışılmaz ve tartışılmayan bir kullanma hakkına sahip oldukları toprakların bütününe malik bulunmaktadır. O zamanlar temel üretim aracı olan toprak üzerinde özel mülkiyet yoktur. Hükümdarı, Allahın temsilcisi veya gerçek, ya da hayali yük sek bir topluluğun kişileşmesi biçiminde gören bu topluluklarda, ekseriya büyük bayındırlık işlerinin de organizatörü olan hükümdar, üretim fazlasının tamamını, ya da bir kısmını avnı vergi biçiminde almaktadır.

Üretim bir kısmını vergi olarak teslim etmesine rağmen, bu topluluklar, tamamen içine dönük kapalı ekonomi çerçevesinde yaşamaktadırlar. Hükümdarın etrafında, prens, din adamı, subay ve tüccarlardan kurulu bir aristokrasi toplanmıştır. Bunlar şehirde vergilerin geliriyle yaşamaktadırlar. Vergiyi tahsil etme vekâletini alanlar, vergiden doğrudan doğruya yararlanmaktadırlar. Geri kalanlar ise hükümdarın ihsanları ile, dolaylı yoldan vergi gelirleriyle beslenmektedirler. Bu otarşik topluluklar ile toprağa değil de vergi hakkına sahip olan şehir aristokrasisi arasındaki ilişkiler, Avrupa feodal sistemine nazaran çok daha gevşek ve daha az sayıdadır. Avrupada derebeyleri, toprak üzerindeki mülkiyet haklarının büyük kısmına sahiptir ve adam adama bağlar, köylüyü efendive, tâbiyi metbuası sıkı sıkıya intibak ettirmektedir. Bu kişisel bağımlılık ilişkileri ve toprakların özel mülkiyeti Avrupada derebeylerine, dünyanın geri kalan bölgelerindeki farklı aristokrasi biçimlerine nazaran, çok üstün vetkiler sağlamıştır.

Avrupalının ötesinde, doğrudan doğruya ilgili olmadığı müddetçe, her köy topluluğunun teşkil ettiği blok, son derece karışık politik hayatın tamamen dışında kalmıştır. Politik hayatın çerçevesi saray ve etrafıdır. Taht kavgaları, devamlı mücadelelere yol açmıştır. İktidar, hatta aynı dinden olduğu takdirde yabancı hükümdarların eline geçebilmiştir. Ama hükümdar, büyük bayındırlık işlerini yerine getirdiği müddetçe, köy hücresi, kendini bunlarla ilgili saymamıştır. Zira politik istikrarsızlık, köy seviyesinde en ufak yankı yapılmıyordu. Devlet, çok geniş yetkileri, sahip bulunduğu idare ve vergi olarak topladığı büyük paralar dolayısıyla çok güçlüydü, ama buna karşılık çok zayıftı; Politik hayat, çok küçük bir azınlığın içinde geçmekteydi. Nüfus çoğunluğu bir sürü küçük muhtar hücrelerde, politik hayatın tamamen dışında yaşamaktaydı. Kral veya İmparatorun iktidarı, bir bakıma halkın üstünde uçmaktaydı. Halk, hükümdarı, sadece vergi ödeme voluyla desteklemekteydi.

Ekseriya mükemmel olan orzanizasyonlarına ve geniş nüfus ve arazilerine rağmen, Avrupa emperyalizminin saldırdığı bu devletlerin son derece zayıf oldukları ortaya çıkmıştır. İhtiyat halinde yaptıkları harplerde, ekseriya halk üzerinde nüfuzu olmayan aristokratik azınlıklar karşı karşıya gelmekteydi. Halbuki Avrupalılar tamamen farklı ha-

sımlardı. Onlar az sayıdaydı, fakat tam bütünlüğe varmış bir toplumun kombin kuvvetlerinin bir cins öncüsü durumundaydılar. Avrupa toplumunun bu bütünlüğü, kısmen teodal sistemin evriminden doğmaktadır. Bu sistemde tâbi ve metbu arasında mevcut bu sürü adam adama bağlar, vavaş vavaş bunları etkili bir biçimde merkezileştiren bir devlet şefinin elinde toplanmıştır. Bu bütünlüğü, özellikle, kendi kendine yeterli dayanan yapıları tasfiye ederek, modern ekonominin gelişmesi gerekles tirmiştir. Ekonomik gelişme, nüsusun tamamını, bir mübadeleler ebekesi içinde birleştirmiştir.

Bütünlenmiş toplumun öncü kuvvetlerine, şekilsiz ve dağıntık toplumlar karşı çıkmıştır. Bunlar, temelde çok sayıda, muhtar ve ekseriya birbirleriyle anlaşmazlık halinde olan küçük hücrelere parçalanmış, tepede ise, taht kavgaları ve hükümdar - beyler çatışmalarıyla bölünmüş toplumlardı. Avrupalılar, boyca büyük devletleri bu sayede yendiler. Karşılarında dağıntık aşiretler, ya da az çok ilintili aşiretler grupları bulunduğu zaman işler çok daha kolay yürüdü.

YERLİ ARISTOKRASİNİN İHANETİ

Sömürge harpleri, demek ki, farklı biçimde yapılara sahip toplumlar arasındaki çatışmalardır. Güçleri daha iyi biçimlenmiş, dolayısıyla daha iyi birleşmiş olan toplumlar, kazanmışlardır. Bu nunla beraber - ki meselenin önemli yönü buradadır - Avrupalıların hareketi, yerli toplumlarda kendi güçlerini arttırma için, geleneksel yapıların tahribinden yararlanacak olanlardan tam bir destek görmeleri dolayısıyla çok kolaylaşmıştır. Yerli aristokrasinin bir sürü üyeleri, sömürgeciliğin değerli müttefikleri olmuşlardır. Sömürge ülkelerin çoğunda, yakın bir tarihe kadar Avrupalılar otoritelerini, kadro sağlamakla yetindikleri yerli birliklerle yürütmüşlerdir. Bu yerli askerler, ancak sömürgecilerle tam işbirliği yapan eşrafın ve prenslerin desteği ile toplanabilmişlerdir. Sömürgeciler, Cezayirde sert ve uzun bir mukavemetle karşılaşmışlar, fakat orada da Abdülkadir, Fransız Ordusuna yardım eden bir çok müslüman şefin desteği ile yenilebilmişlerdir. Bu müslüman şefler, kontrolları altındaki aşiretlerin Emir Abdülkadirin davasına katılmalarına ve Fransız Ordusuna karşı çıkmalarına engel olmuştur. Hatta bazıları, ellerindeki kuvvetleri Fransızların hesaba kullanmışlardır.

Demek ki, bütün sömürge ülkelerde, Avrupalılar fetih sırasında ve daha sonra uzun bir süre, nüfusun çok nüfuzu bir kısmının çok etkili desteğinden yararlanmışlardır. Bu destek olmasaydı, sömürge fetihleri belki de başarıya ulaşamayabilirdi. Yerlilerden bir kısmı hangi nedenlerle, istilâcılarının hizmetine girmişlerdir? Bunun temel bir nedeni vardır: Asya, Afrika ve Kolomb öncesi Amerikanın bir çok ülkelerinde, arazinin özel mülkiyeti yok gibiydi. Toprak bütünüyle, olandan vergi alan hükümdar ile köy ve aşiret topluluklarına aitti. Hükümdar, beverlerinden birine bir tımar bağışladığında, belli bir arazi üzerinde mülkiyet hakkı değil, hükümdar adına vergi toplama yetkisi vermek teydi. Avrupalılar bu ülkelere, toprağın özel mülkiyetine davanan farklı temel sosyal ilişkiler getirdiklerinden, yerli eşrafın, sömürgeciliği ve onun mülkiyet görüşünü benimsemekte büyük çıkarı vardı. Böylece vergi alma hakkını tam mülkiyet hakkı haline getirebilmekteydiler. Bunun en ünlü örneği, eski vergi toplayıcı Hint eşrafi «zemindar»lardı. Zemindarlar, sömürge yönetimi sayesinde, vergi topladıkları arazilerin sahipleri oldular.

Ayrıca, toprakta özel mülkiyetin kurulması, köy topluluklarının parçalanmasını kolaylaştırmıştır. Gücü azaldığı ve hakları elinden zitmeye başladığı ölçüde, köylü büyük arazi sahibinin eline düşmüştür. Böylece, kişisel tâbiyet ilişkileri ortaya çıkmıştır ve deden kalma topluluğun artık korumadığı köylü, güçlülere sıkı sıkıya tâbi kılınmıştır. Demek ki sömürgeciler tarafından eski sosyal yapıların devrilmesi, yerli aristokrasinin kudretinin çok büyük ölçüde art

İçişleri Bakanı Faruk Sükan
Ne şis, ne kebap...

BAKANLIKLAR ARASI KOMEDİ

M. Hasır Şabkali

Geçen hafta içinde Hükümette ortaya çıkan bir skandal, Adalet Partisi Genel Merkezini, Sağlık Bakanlığını ve Hükümeti oldukça meşgul etmiştir. Bu skandal hikâyesi, Danıştay kararlarının yerine getirilmez hale geldiği Türkiye'de geçen hafta bakanların da kararlarını uygulamadıklarını ve bir bakanın kararını, bir başka bakanın durdurduğunu göstermiştir. Çok gizli tutulan olayın içyüzü şöyledir:

MAVİ HASTANE

Ankara'da «Mavi Hastane» diye bilinen bir Yüksek İhtisas Hastanesi vardır. Bu hastane Sağlık Bakanlığının, yani devletlidir. Ancak içinde Tıp Fakültesinin de iki kliniği vardır. Ve Sağlık Bakanlığı ile Tıp Fakültesi arasında imzalanan üç yıllık bir protokol gereğince, bu fakülte klinikleri hastane içinde çalışır. Hastane içinde hastane yetkilileri ile klinik yöneticileri arasında zaman zaman anlaşmazlıklar çıktığı da olur.

BAŞ HEKİM

Klinik şeflerinden Zafer Paykoç, hastanenin başhekimini Turan Gönen'in kendisine güçlük çıkardığından, ziyaretçilerini içeri sokmadığından, dolabını kapattığından şikâyetçidir. Olayı üzüntü ile izleyenlerden bir başka klinik şefi de Prof. Sabih Oktay'dır.

Üniversite kliniği ile hastane yetkililerinin anlaşmazlığı Başbakan Demirel'e aksettirilir. Üniversite Rektörü Demirel'i bir ziyaretinde klinikte çalışanlara iyi davranılmasını ister. Demirel, «Hay hay gereken yapılacaktır» der.

Sağlık Bakanı Edip Somunoğlu'dur. Yaptırıldığı inceleme sonunda Başhekim Turan Gönen'i «işinden almaya» karar

verir. Yahut, Demirel'in talimatına uyarak, «işten el çekirme» kararına varır.

Geçtelem, Turan Gönen, eski Sağlık, şimdiki İçişleri Bakanı Faruk Sükan'ın desteğini kazanmıştır. Kendisine işten el çekirme kararının tebliğini İler İdaresi Kanununa göre Vali yapacaktır, yahut da Valiye bağlı olan Sağlık Müdürü:

DEMİREL İLE SÜKAN ARASINDA

Sağlık Bakanı Edip Somunoğlu, bir hafta önce işinden aldığı Başhekimin halâ çalışmaya devam etmesi üzerine «kritik durumda» daha doğrusu Demirel ile Sükan arasında kalmıştır. Sağlık Bakanı, Başhekimini görevinden almak istemekte, Faruk Sükan ise bu kararı tebliğ ettirmemektedir.

OLAY ADALET PARTİSİNDE

Bakanlar arasındaki bu durum, hemen Adalet Partisi Genel Merkezinde duyulmuş ve bir yandan skandal örtülüp, saklanmaya çalışılırken bir yandan da işe hal çaresi bulunmaya çalışılmıştır.

Başbakan Demirel'in talimatını yerine getirmekten gayri kabahati olmayan Sağlık Bakanının, zaten bundan sonraki bir kabinede verilmeyeceği bilinmekle birlikte, kendisini bu makama tavsiye eden İçişleri Bakanı yanında da iyiden iyiye gözden düşüşüne zerrece şüphe kalmamıştır.

Mantık, bu skandal olayının Demirel ile Sükan'ın arası da hayli açmış olmasını gerektirir. Bilgi ekibinin içinde ve hatta başlarında iken, Demirel'in Genel Başkan olmasından sonra, Bilgi'yi bırakıp Demirel'e yaklaşması eski arkadaşlarını bir hayli kızdırmıştır. Sükan, bu son olayla mantıken Demirel'in de şimşeklerini çekmiş olacaktır. Ama Faruk Sükan, şüphesiz budatsız bir politikacıdır. Onun, kralı ikna edemediği takdirde, kraldan fazla kralcı olacağı hususunda kimse'nin şüphesi yoktur.

REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!

BASIN İLAN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük :

Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telegraf adresi : BASINKURUMU

BASIN . 8135

masına yol açmıştır. Bu durum, yerli aristokrasinin neden sömürgecinin mütefiki olduğunu açıklamaktadır. Avrupa'ya gelince, onlar da ülkeleri fethetmek ve kontrol altında tutmak için destekler bulmak zorunda oldular. Bu sebeple, «işbirlikçiler»inin kudretinin geniş ölçüde artmasını sağladılar. Sömürgecilerin ilk işbirlikçileri, hükümdarlar az çok çatışma halinde olan ve vergi toplama hakkı reddedilen veya kaldırılan esraf olmuştur. Bazı ülkelerde, bizzat hükümdarlar, politik rolü azalmakla beraber, kendisine karşılığında önemli avantajlar sağlanan himaye refimini kabullenmeyi çıkarlarına uygun bulmuşlardır. Yerli aristokratların büyük çoğunluğu, halkın sırtından sağlanan avantajları büyük ölçüde artırma imkânı veren bir sisteme dahil olmak için politik vekillerinden kısmen vazgeçmişlerdir. Esasen onlar bakımından sadece efendi değiştirmek bahis konusu idi.

Sömürge ülke halkları, Avrupalılar tarafından yenilmiş değillerdir. Avrupa-

lılar, eğer vuku bulsaydı, kendileri için son derece güçlükler getirecek olan gerçek harpleri yürütecek imkândan da, istekten de vaksındular. Sömürge halkları, kendilerine o tarihe kadar hükmeden imtiyazlı azınlığın ihanetine uğramış ve satılmışlardı. Bu ihanetler olmasaydı, sömürge genişlemesi, büyük bir tarihlî olay haline belki de gelemezdi.

Demek ki sömürge fethi, iki tip toplum yapıları arasındaki büyük farkların sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Otarsız küçük köv hücreleri koleksiyonu üzerine oturtulmuş, bir cins kemiksiz varış devletler, unsurları bir bütün halinde biçimlenmiş toplumların sevkettikleri güçlerin itisine mukavemet edememişlerdir. Avrupa toplumlarının bu bütünlüğü, kesin dönüm noktası Sanaî İhtilâli olan bir tarihlî evrimin sonucudur. Sömürgeleşen toplumların zayıflığı, büyük ölçüde, gelişmesi yavaşlardır duran çok eski sosyal yapıların sürüp gitmesinden ileri gelmektedir. Gelişme devam etseydi bu toplumların sömürgeleştirilmesi mümkün olmayabil-

cek ve daha sonra az gelişmişliğe doğru yönelmişlerdir.

Bu durum, bizi daha önce sorduğu muz soruya getirmektedir: Evvelce en prestijli ilerlemeleri gerçekleştiren toplumlar, gelişmelerini neden sürdürmediler? Neden Orta Çağ'da teknik ve bilimsel seviyesi, Onsekizinci Yüzyıl başındaki İngilterenin ilerisinde olan ülkeler Sanayi İhtilâlini gerçekleştiremediler? Bu toplumlar, yalnız duraklamakla kalmayıp Avrupalı sömürgeciler gelene kadar neden önemli bir gerileme kaydettiler? Bu sorular, bugünün aktüel meselesi olan az gelişmişliğin derin nedenleri araştırılınca, nasıl eski ve geniş tarihlî meselelere ulaşıldığını göstermektedir. Avrupa dışı mukavemeli tarihin çok az ilerlemesi dolayısıyla, ancak var sayımları ana çizgileriyle ortaya koymak ve taslak halinde sonuçlara ulaşmak mümkündür.

Gelecek Yazı
ASYA-TİPI ÜRETİM
BİÇİMİ, GELİŞMEYİ
NASIL ENGELLEDİ?

SOL

YAYINLARI
SON UÇ KİTABI İLE SUNAR

12.
SOSYALİZMİN ALFABESİ
LEO HUBERMAN
4 lira

11.
SOSYALİZM VE BİREY
JOHN LEWIS
4 lira

10.
ÜCRETİ EMEK VE SERMAYE
KARL MARX
3 lira

9.
VIETNAM'DA SAVAŞ ve
ZULUM
BERTRAND RUSSELL ve
B. STETLER
4 lira

8.
KAPITAL
Birinci cilt, Birinci kitap
KARL MARX
10 lira

7.
ATOM BOMBASI ÇOCUKLARI
ARATA OSADA
4 lira

6.
PETROL EMPERYALİZMİ
MÜNİR CERİD
4 lira

5.
KAPITALİZM VE DEĞER
HENRI DENIS
4 lira

4.
EMPERYALİZM
LENİN
7,5 lira

3.
ÜCRET, FİYAT VE KAR
KARL MARX
4 lira

2.
SOSYALİSTLER İÇİN FELSEFE
MAURICE CORNFORTH
4 lira

1.
SOSYALİZMİN YENİ
MESELELERİ
OSKAR LANGE
4 lira

SOL YAYINLARI
Sanayi Caddesi, Demir İş Hanı, 52
ANKARA
(YÖN — 046)

Şimdi ONBEŞ GÜNDE BİR
yayımlanıyor

EYLEM

28. inci sayısında
T.I.P. nin 5. Yıldönümü için

Mehmet Ali AYBAR
Dr. Murat SARICA
Muvaffak ŞEREF
Dr. Mehmedcan KÖKSAL
Nebil VARUY

- Kemal SÜLKER'in inceleme yazısı: T.I.P. nin KURULUŞ MÜCADELESİ
- Şükran KURDAKUL'un şiiri
- PARTİM
- Cahit UMUT

İzmir Olaylarının 10. yüzü
Ceyhan Atuf Kansu - Halil Aytelâ, Ergün Doğan'ın yazıları, şiirleri.

Politika'da, Felsefe'de, Toplum bilim'de, Ekonomi'de, Sanat'da Eylem.

Sayı : 125 Kuruş,
6 Aylık Abone : 10 T.L.
100 Kr. luk nulla örnek sayı isteviniz.
Ankara Cad. (Vilâyet karşı) İstanbul
(YÖN 041)

Eğitim Bakanlığında plânlı tasfiye

Ekonomik ve sosyal politika-
sıyla toplumumuzun çözüm be-
klenen problemlerine çözümlen A
P. İktidarı, şimdilik icraatını iki
noktaya toplamıştır: Din sömür-
rücülüğü ve idarenin partizanlaş-
tırılması. Din sömürücülüğü se-
çim öncesine göre, daha belirgin
ve çüretli bir şekilde, bizzat
«bayram valizliği» yapan Demirel
ve «Hac Komisyonculuğu» yapan
milletvekilleri tarafından teşvik
edilmektedir. Şimdi de, başı tak-
keşi resimleri Başbakanın bay-
ram makaleleriyle birlikte köy
kötü dağılmaktadır.

İdarenin ikinci konusu idare-
nin partizanlaştırılmasıdır. TPAO,
Etibank, İller Bankası, Ziraat
Bankası gibi en büyük ekonomik
kuruluşların genel müdürlerin-
den ve Diyanet İşleri Başkanı
Gerçek'den sonra, idarenin üst
kademelerindeki plânlı tasfiyeye
devam edilmektedir. Bunların en
sessiz, fakat en önemli Millî E-
ğitim Bakanlığında yapılmakta-
dır. Millî Eğitimde oynanan ovu-
nun sahneye kovucusu Bakan Or-
han Dengiz'dir. Bakanlığın
gerçek yetkilisi esasen hiç bir
zaman bu zat olmamıştır. Bugün
Millî Eğitimdeki tasfiye ve yer-
leşme politikası üçlü bir komite
tarafından yürütülmektedir. Bu
komitenin üyeleri zaman zaman
değişmekte, fakat temsilcilik sı-
fatları aynı kalmaktadır. Komite-
nin bir üyesi Parlamento içinde-
dir. Bunlar, başlıca AP Sena-
törü Cahit Okur'dur. Diğer üye
İrki-mukaddesat sömürücüsü bir
sivas' grubu Kravatsız Serden-
geci Osman'dan, Meclis Mescit-
inden çıkmayan ümmetçi Diğe-
li Hüsnü'ye, öğretmenlikten çı-
karıldıktan sonra Denizvolları a-
centeliğinde ihtisası olan ve bu
gün AP'nin büyük taktisvendi (!)
olarak tanınan İhsan Ataöv, gö-
zünün rengini bezenmediği kim-
selere dahil komünistlik itham et-
mekle şöhret kazanan büyük mi-
ras sahiplerinden Nihat Akav'a
kadar parlamento içinden «Trio»
ya katılanların bazılarıdır. Saca-
vaşının ikincisi, 27 Mayıs öncesi
bu Bakanlıkta yüksek mevkiler
işgal eden ve ihtilâl tarafından
yerlerinden anılan, şimdi aynı
mevkilere tekrar getirilen parti-
zan idarecilerdir. Bunlar kimler
olduğu aşuğda belirtilecektir. Ni-
havent trio'nun son unsuru bir
kısmı kırtas'ye ticaret yapan ve
öğretmenlikle hiçbir ilişkisi olma-
yan bir kısmı ise, öğretmenlikle
birlikte, ticaret yapan (aşuğda
memurlara ticaret yapmak ya-
saktır ya) mukaddesat sömürücü-
leridir. Bunların elebaşısı da An-
kara'da S. Arkan adında AP'li
bir gücör, İzmir'de Cevat Kor-
kut adında bir matbaacıdır. Tü-
ccar derneğinin meşhur Ameri-
kancı millîyetçi Tevetoğlu ile ya-

kın dostluğu da vardır.

Bu komite bir yıldan beri Millî
Eğitim'in üst kademelerinde ön-
ceden hazırlanmış OKURER PLÂ-
Nını uygulamaktadır. Şimdi plân-
nın büyük kısmı gerçekleştirilmiştir.
Bu sebeple C-Plânına geçilmiştir.
C-Plânı Millî Eğitim kademeleri-
nin partizanlaştırılması, Okur-
er-Plânı ise faşistleştirilmesini ön
görmektedir. Faşistleştirme işlemi
tamamlanınca, partizanlaştırma
kolaylaşmaktadır. Zira AP'nin
eğitim politikası, mutlu bir azın-
lığın eğitim nîmetlerine kavuş-
ması, halk kitlelerinin çocukları-
nın okutulmasına lüzum olmadı-
ğı ilkesine dayanır! Bunun filo-
zofu da Prof. Mümtaz Tarhan ve
Osman Turan'dır. Onların varım-
cısı ve talebesi ise Senatör Cahit
Okur'dur. Onun uygulayıcısı ise
yeni müsteşar yardımcısı eski al-
manca öğretmeni AP Rıza Özgüç-
tür. Teşkilatın partizanlaştırılma-
sı işinin perde arkası yöneticisi
bir eski bakandır.

Okurer-Plânı gereğince, Millî
Eğitim Bakanlığının müsteşar-
lıklar, müsteşar yardımcılıkları,
bir kısım genel müdürlükler, ta-
lim ve terbiye kurulu ile teftiş he-
yetini Amerikancı irkeçler ele ge-
çireceklerdir. Bu plânın ilk uv-
gulamasından olarak Adnan Ötü-
ken, yeni kurulan Kültür Müste-
şarlığına getirilmiştir. Ötüken, 27
Mayıs öncesinde Almanya-
da Türk öğrencilerinin nîmavış-
lerini önleme çalışması ve döviz-
lerini kestiren öğrenci müfettişi,
şimdiki kültür müsteşarıdır. Ö-
tüken, müsteşar olduktan sonra,
güzel sanatlar, eski eserler, dev-
let tiyatroları, kütüphaneler ve
yayın müdürlüklerini sıkı bir san-
sür altına almıştır. Bu dairelerde
kullanılacak kelimeler dahi ken-
disi tarafından bildirilmektedir.
Meselâ, (örgüt, örneğin, esenlik,
yağın) gibi kelimelerin kullanı-
ması yasaklanmıştır. Bakanlar-
dan gelen bir göçmen çocuğu ol-
duğu halde, herkesin kafa vapısı,
göz rengi ile sivas' kanaatları a-
rasında bağlantılar kurmak Ötü-
ken'in alışkanlıklarından biridir. O-
kurer Plânının uygulayıcısı Ötü-
ken'dir. C-Plânını uygulamak ü-
zere de bir müsteşar bulunmuş-
tur: Ferit Saner Tefvik İleri ve
Celâl Yardımcı devrinin teknik
müsteşarı olan bu zat babasın-
dan kalan arsaların devlete satı-
şıyla milyoner olmuştur. Bakan-
lığın Amerika ile münasebetleri,
bu zatın bakanlık içindeki mev-
kii ile yakından ilgilidir. Teknik
ve Meslekî Öğretim Müsteşarlığı-
na Tefvik İleri'nin Müsteşarı A-
kif Tuncel getirilmiştir. Kültür
Müsteşarının, vani Ötüken'in yar-
dımçılığına eski Diyanet İşleri
Başkanı Ömer Nasuhi Bilmen'in
oğlu Sıtkı Bilmen getirilmiştir.
Eğitim Müsteşarlığında bulunan
eski yardımcı CHP adayı Mehmet
Aslantürk öğretmeneğe yollan-
mıştır. Asit yetkililer Okurerci AH

Rıza Özgüç'e verilmiştir. İlk Ö-
ğretim Müd. Muavini Emin Yağcı
ilkokul müfettişliğiyle uzaklaştırıl-
mıştır.

Üçlü komite üst kademede yalnız
Talim ve Terbiye Dairesini
ele geçirmiş ağıldır. Teftiş Ku-
rulu Başkanlığı Okurerci Ali Ol-
mezoğlu'na tevdi edildikten beri,
komite, Bakanlığın en önemli ye-
ri ve beyni olan Talim ve Terbiye
Kurulunu nasıl ele geçireceğini
plânlanmaktadır. İlk iş olarak bu
kurulda 5439 sayılı Kanuna göre
çalıştırılan kadrosuz üyeler dağı-
tılmıştır. Geriye kalan kadrolu 7
üye ile bir süre işler yürütüldük-
ten sonra, komitenin tayinini istediği
kişilerle heyet yeniden kurulacaktır.

Genel müdürlüklerde tasfiye ta-
mamlanmıştır. İlköğretim, geçici
olarak Cihat Bilgehan'ın işe-
göyken hocası olan fizik öğret-
meni Esat İnetas, Orta öğretime,
daha önce yardımcılıkta başarı-
lı olamadığı için öğretmenliğe
kendisi arzusuyla nakledilen İbra-
him Cengiz, Öğretmen Okulları
Genel Müdürlüğüne İzmir'de Mat-
baacılık ve Coğrafya Öğretmen-
liğiyle birlikte, mukaddesatçı öğ-
retmen derneği kuran ve tüzüğü-
ne (yüksek tahsil yapma bile der-
neğe hiç bir köy enstitüsü menspe-
inden öğretmen üye olamaz) diye
maatte kovan Cevat Korkut, Yök-
sek Öğretime C-Plânı gereğince
İçel AP adayı Emin Cakiroğlu a-
tanmıştır. Zira Karamuk yakın
görüşler taşımakla beraber CHP
ile iyi münasebette olduğu gerek-
çesiyle beğenilmemiştir.

Genel müdür yardımcılıkları,
şube müdürlükleri konusunda C-
Plânı daha uygun bulunmuştur.
Alt kademe sayıldığı için İktida-
rın partizan tasarruflarına daha
kolay intibak edecek kişiler bu-
lunup bu mevkilere getirilecek-
tir. Bunların büyük kısmı AP'den
den ayağına koymuş olup da millet-
vekilliği veya senatörlüğü ka-
zanamamış öğretmenlerdir. Meş-
hur dernekçilerden Osman Tunç
(Ankara AP adayı) Yayın Mü-
dürlüğü şube müdürlüğüne, Ömer
Tanrıkulu aynı görevlerden birine,
Hüseyin Khç (Gümüşhane AP
adayı) Hüseyin Yemişçiöğlü
(AP Ankara senato adayı)
Öğretmen Okulları Genel Müdür
yardımcılığına getirilmişler, bu
suretle S. Arkan adındaki kırtas-
sıyeci komitedeki dileklerini ye-
rine getirmiş olmaktadır.

Şimdi plân gereğince, tasfiye
taşıra teşkilatına intikal etmiştir.
İstanbul, İzmir, Adana gibi bü-
yük illerin millî eğitim müdürle-
ri ortaokul öğretmenliğine atan-
mışlardır. Haliç Kurtçu, İstanbul
azınlıklarının okullarında AP il-
lere oy kaybettirecek baskılar
yapmak, partilerin arsalarını
yüksek ücretle satın alıp okul yap-
mak yerine, belediye arsalarına
inşaat yaparak tasarruf sağlama-
k! suçundan, Hüseyin Atmaca,
Türkiye'de en çok okul yaptırın
ve en çok çalışan Millî Eğitim
Müdürü olduğu halde, Köy En-
stitüsü menspeinden olmak güna-
bundan, Adana müdürü Saim I-
nan'ın akrabalarının CHP'li ol-
mak kusurlarından görevlerinden
alındığı bildirilmektedir. Şimdi de
Ankara başta olmak üzere 18 ilin
millî eğitim müdürü görevinden
alınacaktır. Bunların hepsi baş-
arı ve takdirnameli müdürler-
dir. Ancak köy enstitüleri kayna-
ğından gelmektedirler. Hele ken-
di bölgelerinde, reformcu fikirle-
ri yazan ve söyliyen öğretmenle-
rin bulunması, AP'li partizanla-
rın dileklerini harfiyen yerine ge-
tirmemekte direnen müdürler dik
katle işlenmektedir. Ancak, Üçlü
Komite bu değişiklikleri yapar-
ken, mahallî AP il başkanlarına
haber vermediği için homurtular
yükselmeye başlamıştır. Bunun
en tipik örneğini İzmir il başka-
tı Mehmet Karaoğlu vermiştir.
Bu zat, «Başbakana, bize sorma-
dan İzmir'den adam atmamanı de-
dim. Buna rağmen Millî Eğitim
Müdürünü nakletmişler, çok kız-
dım bu işe» diye gazetelere de-
meç vermiştir.

Millî Eğitimde Okurer ve C-
Plânları henüz son bulmuş değil-
dir.

Sel baskınlarının gerçek nedenleri

Mehmet Doğan
(Araklı Sorgu Hâkimi)

Geçenlerde, bir kaç gün de-
vamlı yağın yağmurlar, yurdu-
muzun büyük bir kısmının su-
lar altında kalmasına ve gene
milyonlarca liralık millî servet-
in kaybına sebep olmuştur. Her
sene tekrerrü eden ve hatta bazı
seneler bir kaç defa uğranılan bu
kabil felâketlere DOĞAL
AFET deyip geçmekteyiz. Oysa,
olaylara yakından bakıldığında
takkirdir, bunun pek de öyle
olmadığı anlaşılacaktır.

Köy ve şehirlerin kuruluşun-
da, gelecekte karşılaşılabilecek gü-
çlükler gözönüne alınmaksızın,
gelişi güzel yerleşme yanında, a-
razinin doğal yapısı üzerinde
düşünülmeden yapılan değişik
ik sonucu felâketlerin doğuşu-
na bizzat önyak olmaktadır.

Yaşama düzeyi bize göre da-
ha üstün olan devletlerin, doğa'
nın normal seyrine uyararak, geleceği
daha iyi bir şekilde hesap-
layıp, buna göre zamanında ge-
reken tedbirleri almaları sonu-
cu, bu kabil olaylara daha az
maruz kaldıkları bilinen bir ger-
çektir. Hollanda gibi deniz sevi-
yesinin altında, Venedik gibi,
tamamen denizle çevrili ölkeler
yanında, geniş çapta nehir-
lerle ikiye bölünmüş nice belli
başlı Avrupa şehirlerinin, bizde
olduğu şekilde doğal afetlere
sahne olmaları pek ender rast-
lanılan olaylardır.

Ankara, Çankırı, Eskişehir
gibi bazı şehirlerimiz, hemen
her sene bu felâkete duçar ol-
up, pek çok can ve mal kaybına
uğradıkları görülmektedir. Afet
gününde oralarda boy gös-
teren bir iki bakandan başka
herhangi bir köklü tedbir alın-
mayışı, bu hale daha nice seneler
katlanacağına ve daha nice
gözyaşlarının akmasına seyirci
kalmacağına delâlet eder.

Aşağıda anlatacağım iki ö-
nek; yurdumuzdaki sel baskın-
larının gerçek nedenlerinin kıs-
men olsun anlaşılmasında fay-
dalı olacaktır:

Geçen yaz, Milâs'tan Söke'ye
doğru, bir minibus ile seyahat
ediyordum. Sağda büyüğe bir
gölü, uzun bir köprüvü geçtik-
ten sonra yol, binlerce dönüm-
lük bir bataklık arasına girdi.

Bataklıkta, vırak vırak ötüsen
kurbağa seslerini dalgın dalgın
dinlerken, yanımızdaki şoför
muavininin; «şağalar var oldu-
ca, daha nice seneler rahat ra-
hat ötersiniz» diye mırıldandığı
nı işittim. Kurbağa ile ağanın
ne ilişkisi olabilir öbilerden me-
rakla yüzüne baktığıma görünce

anlatmaya koyuldu: «Az önce
geçtiğimiz göl, esasında Ege De-
nizinin bir parçasıdır. Adına Ba-
fa Gölü denir. Üzerinden geçti-
ğimiz köprü ile denize bağlan-
dır. Senelerden beri bu göl ü-
zerinde bir ağanın dalyanı mev-
cuttur. Ağa, devlete bir kuruş
vergi vermeksizin, bu gölden her
sene yüzbinlerce liralık bahk av-
lar. Diğer taraftan, gölün ya-
kınlardan Büyük Menderes ge-
çer. İşte bu görünen onbinlerce
dönümlük araziye devamlı su
altında tutar. Ağanın etkisi ve
çıkartı yüzünden devlete, gölün
ağzına bir bent yapmaya yanası
maz, Zira, bent yapıldığı tak-
dirde göle bahk akını durur ve
bu kadar büyük servet bataklık
halinde her'er olur. her sene
yüzlerce köy sular altında ka-
lır». Bu sözlerle Aydın ovasının
tekrar sular altında kalması kar-
şısında, şoför muavininin vuk-
arıdaki sözlerinin doğruluğuna
üzümlere inanamak mecburiye
tinde kaldım.

Bezeri başka bir olaya da
Hatay'da tanık oldum. Birkaç
açık göz ağanın bir araya gelip,
Asi nehrinin önüne geldikleri
tahtadan bir kapak ve beş on
bin liralık bir masrafla nehirde
bir kaç yüz metre ötelere açtıkları
bir kanal sayesinde devlete ait
nehir sularını aşağıdaki tarla
sahiplerine çok yüksek bedelle
satageldikleri ve bir kuruş ver-
gi vermeksizin, milyonlarca lira
gelir sağlamakta olduklarını gör-
düm. Yaz aylarında, azalan ne-
hir sularının tamamen bu kana-
la akıtılması sonucu, nehirde
faydalanan binlerce dönümlük
arazinin ve Antakya şehrinin su
suzluktan kavrulup kokması an-
ında, düzensiz yapılan kanalın
kısmı taşması sonucu gene bin-
lerce dönümlük arazinin sular
altında kalarak verimsiz ve bat-
tal bir hale gelmesine, yüzlerce
ailenin sular içerisinde ölüm ka-
lım savaşına terkedilmelerine e-
selle şahit oldum.

Meselenin derinine inildiği
takkirdir. Aydın ve Amik ova-
larında rastlanılan bu gerçeğin,
diğer afet bölgelerinde de sırt-
tıçı acıca görülecektir.

İhmal ve hatalarımızla veba-
lini doğa'ya yüklememiz doğru
değildir. Zira o, normal seyrin-
de olup; kabahat ona ayak uy-
durmamamızdadır.

Oluşu önceden bilinen olay-
lar, doğal sayılamaz ve bunun
cezasını her zaman çekmeye
mahkûmuz.

AGAĞLU YAYINEVİ
Sunar

Osmanlı hayat düzeninin çöküş döneminde aile kavramı,
çocuk bilincinin gelişmesi ve belirlenmesi, kişi psikolojisinin
oluşumu ve cinsiyet sorununu somut gerçekliğe kavuşturan
roman:

Mehmet Seyda
CİNSEL OYUN

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

(YON 040)

ŞİDDETLİ

BAS

AĞRILARINA
KARŞI

GRİPİN

Basarı ile
kullanılır!

GRİPİN
KININLI GRİPİN

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

Sosyalizmde Metod Meselesi

E. Tüfekçi

Tanımlamalar çok kez yanlış olur. Çünkü doğada herşey birbirleriyle ilintili olarak bir akış içindedir ve hiçbir şeyi kesin sınırlarla öteki şeylerden ayıramaz. Tanımlanan konu ise zorunlu olarak sözü edilen ilintilerden ve akıştan ayrılmazdır. Oysa için biliminde, özellikle sosyal bilimlerde kesin sınırlı tanım lamalardan kaçınmak ve konuları ortamı ve hareketi içinde incelemek en doğru yoldur.

Ama bizden şimdi sosyalizmin tanımlamasını yapmamız isteniyor ve bu isteğe de uymamız gerek. Onun için yazıya bir tanımlama ile başlayacağız.

Ustaların yazdıklarını göz önünde tutan bir sosyalizm tanım laması şöyle olabilir: Çağdaş sosyalizm, bir toplum biçimi olarak, kapitalizm - emperyalizm dünya düzenini izleyen, üretim araçlarının özel mülkiyeti ile üretimin kolektif niteliği arasındaki çelişkiye son veren, üretim araçlarını da topluma kolektif mülkiyeti durumuna getirecek insanın insan tarafından sömürülmesine meydan vermeyen insanın maddi ve manevi bakım lardan açılıp gelişmesi koşullarını yaratan gelişmiş toplum biçimidir. Sosyalizm birinci aşamasında «Herkesten yeteneğine göre, herkese üretimine göre» ilkesini gerçekleştirir. İkinci aşamasında da kent ile köy arasındaki çelişkiye, kol emeği ile kafa emeği arasındaki çelişkiye son verir ve sınıfların, dolayısıyla da devletin ortadan kalkacağı koşulları hazırlar, ve «Herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacına göre» ilkesini gerçekleştirir. Sosyalizm emekçilerden yana, sömürücü sınıflara karşı bir toplum düzenidir.

Bir doktrin olarak, bir dünya görüşü olarak sosyalizmin, ekonomi politikası ile, dialektik ve tarihsel metoduyla bilimseldir. Doktrin olarak sosyalizm başta işçi sınıfı olmak üzere tüm emekçilerin ideolojisidir. Sosyalizm bir dogma değil, bir hareket kılavuzudur. Yani sosyalizm de dogmalar, hazır reçeteler aramak yanlıştır, boşuna bir gayrettir. Sosyalizmin metodunu benimsemek, bu metodu doğru uygulayarak her soyut durumda doğru yorumu, doğru uygulamayı kafamızı yorarak kendimizi bulmak zorundayız. Bu temel teoriye katkıda bulunmak olmasa bile, hiç değilse teorisinin uygulanmasında orijinal olma görevini bize yükler. Her sorun karşısında, sosyalizmin yüce ustalarından verili versiz aktarmalarla yetinerek hazır çözümler arayan kimseyi gerçek bir sosyalist sayamayız.

Bir soyut örnek verelim: Bugünlerde üzerinde durulan bir konu olan Cezayir devrimini ele alalım. Cezayirde olan şudur: Arap kültür ve geleneklerine bağlı kalmış en geri dağ köylerinden gelen köylüler çoğunlukta gelen köylüler Cezayir halkı, daha çok küçük burjuva kökten gelme bir devrimci aydın çekirdeğin yönetiminde çok çetin bir kurtuluş savaşı verdi ve muzaffer oldu. Ülkenin özel koşulları gereği işçi sınıfı ve üyelerinin çoğunluğu Avrupalı olan işçi sınıfının partisi, biraz da Fransız solunun etkisi altında, va da ikinci bir rol oynadı. Zafer kazanılınca kurtuluş savaşının yöneticileri, duraksamalar dan sonra, kimilerinin Arap sosyalizmi, kimilerinin Müslüman sosyalizmi diye adlandırdıkları

akımı benimsediler. Oysa ki kitaplar olayların başka türlü gelişmesi gerektiğini yazıyordu. Bu kitaplar başka bir çağda, dünyanın başka bir yerinde, başka koşullar altında sosyalizmin doğru bir uygulamasını yansıtıyordu, o zaman ve o yer için bilimsel metodun doğru uygulamasıyla varılan sonuçlar kesin olarak doğrudur, ama kimi dogmacılar, metodu benimseyeceklerine sonuçları ayet olarak kabullediler. Bunlara göre devrim dediğin, ancak işçi sınıfının ve partisinin yönetiminde ve öncülüğünde tüm emekçi sınıfların, kimi durumda ulusal burjuvazinin de desteğiyle savaşın yürütülmesiyle olur ve ülke emperyalist dünya sisteminden ayrıldıktan sonra kitaba göre sosyalizmi kurma işine girilirdi. Daha önce hep böyle olmuştur.

Olayların bu prototipe uygun olarak gelişmesini gerçek bir sosyalist de elbet yeğ sayar. Ama ne çare ki böyle gelişmedi. Ne yapacağız? Kitaba uymuyor diye objektif realiteyi, eleştirecek red mi edeceğiz? Marksist geçişten kimi çevreler böyle yaptılar. Ve bu metod yoksunluğunu yansıtan tutum bugün de yer yer var.

Böyle bir gelişme karşısında gerçek sosyalizm açısından doğru yol, tarihsel gelişme umduğunu mu gibi gelişmedi diye olumsuz bir tutumu benimsemek değildir. Tarihin ne için başka yol da gelişme gösterdiğinin derin nedenlerini araştırmamız, belli gelişme aşaması içinde bir toplumun ileriye doğru hangi devrimci adımları, hangi sınıf ya da sınıfların öncülüğünde hangi sınıfların desteği ile, atabileceği çabını doğru olarak kestirmemiz gerekir. Ve eğer o belli gelişme aşaması içinde söz konusu topluma yöneten sınıf ya da sınıflar, olanaklı olan ileri adımları o topluma attırabiliyorlarsa ve topluma devrimci potansiyeli simdi o kadersa bizim kendi özel açımızdan bu yeterli görülmese bile, biz o toplum düzenini tutmalıyız. Gerçek sosyalist tutum bunu gerektirir. Böyle bir durumda olumsuz bir tutum bilime aykırı, yanlış bir tutum olur, sekteleşir olur.

Burada sekteleşme çok kez, işçi sınıfı öncülüğünü mutlak bir gerçek olarak almaktan ileri gelmektedir. Oysaki işçi sınıfı da, o sınıfın öncülüğü de tarihsel bir kategoridir. Hiç şüphe yok ki «en geri kalmış bir ülkede bile işçi sınıfı olmadan sosyalist düzen de olmaz. Çünkü sosyalizm gelişmiş, sanayileşmiş bir toplum düzenidir. Ülkeleri sanayileştirmeden, emekçileri fabrikalara aktarmadan sosyalizm olmaz. Ve elbette ki emekçilerin yönetiminde olması gereken gerçek bir sosyalist toplumda çok daha bilinçli olan şehir emekçileri, işçiler, sosyalizm yolunda ileri gidişinde süreci ergeç ağır basacaklar, öncül rol oynayacaklardır. Ama bu işçi sınıfı her zaman ve her yerde öncül olacaktır demek değildir.

İşçi sınıfı tarihsel bir kategoridir dedik. Dün feodalizmde yoktu, bugün vardır, yarın, yakarıda sözünü ettiğimiz sosyalizmin ikinci aşamasında şehirle köy arasında, kol emeği kafa emeği arasındaki fark ve çelişkiler kalktığı zaman bugünkü anlamıyla işçi sınıfı da tarihe karışacaktır.

İşçi sınıfı öncülüğü de tarihsel bir kategoridir dedik. Yukarıda işçi sınıfı için söylediklerimizin karşısında bu böyledir. Ama yalnız o kadar değil. Bir toplumda işçi sınıfı ortaya çıktıktan sonra da, bu sınıf bilince hemen erismemekte ve «kendi kendine sınıf» niteliğini bir süre muhafaza etmektedir. Ama elbetteki işçi sınıfının ergeç bilincelenerek «kendisi için sınıf» niteliğine erişmesi kaçınılmaz bir sonuçtur.

Bu bakımdan çağımızda, bir toplumun hangi gelişme aşamasında olduğunu, ayrı ayrı sınıfların bilinc, tutum ve devrimci potansiyelini iyice incelemeyen o toplumun özel koşullarını göz önünde tutmadan her yerde, ideolojisiyle birlikte işçi sınıfı önderliğinde bir devrim hareketi aramak sosyalist metodu bağdaştırmanın bir davranıştır.

Tarihsel metodu yalnızca çağımızda ayrı ayrı ülkeleri ele alırken değil, tarih içinde zaman içinde de uygulamayı bilmelidir. Bir ikinci örneği ele alalım:

İbni Haldun, bilindiği gibi, İslanlık tarihinin büyük düşünürlerinden ve tarih sosyolojisinin kurucusu sayılır. İbni Haldun 14 üncü yüzyılın Arap dünyasında ilkel bir materyalist te oriyi savunmuş, hanedanların doğuşu, gelişmesi ve yıkılışı konusunda çok önemli görüşler ileri sürerek kralıkların tanrısallık mitini yıkmış ve eşitlikçi sonuçlara varmıştır. Montesquieu'den dört yüz yıl önce toplumların dinamizmi, üst-yapı, alt-yapı ilişkileri üzerine Marks'a çok yakın görüşler ileri sürülen bir düşünürdür İbni Haldun. O yoksulların aşırı ölçüde dine bağlılıklarını, zenginlerin ise dinsel duygularının pek güçlü olmayışını bu sınıfların aldıkları gıda ile açıklıyor ve bugünün psikosomatik tıbbının öncülüğünü de yapıyor.

İbni Haldun'dan birkaç söz: «Ayrı ayrı kavimlerin gelenek ve kurumlarının görülen farklar, bu kavimlerin geçimlerini sağlamsız tarzına bağlıdır.» «Bir insanın karakteri doğuştan gelmez, edindiği alışkanlık ve âdetlerden gelir.»

«Kavimleri birbirinden ayırt eden, yalnızca kökleri değildir; görenekleri, ve belli özellikleridir. Bunlar da kuşaklardan kuşaklara değişir.»

Tarihsel maddeciliğin ana ilkelere bu kadar yakın düşen bu sözler bundan altı yüz yıl önce söylenmiştir. Bunlar bugünün sosyalizminin kültürel temel katkısı niteliğinde görüşlerdir. Onun için biz Arap sosyalistlerinin «Sosyalizm bizim kendi öz malımızdır. Onu dışarıdan ithal etmedik. Biz yirminci yüz yılın Halduncularımız.» demelerini biz kınamamalıyız. Nasıl ki Nazımın bir keresinde «Ben Bedreddinciyim» demiş olmasının kınamamalıyız. Denecektir ki Bedrettin bir Batı'nı idi, oysa ki İbni Haldun daha çok ortodoks İslam'ın içinde görünmektedir. Tarih boyunca resmi İslam'ın gerici, ona karşı hareketlerin tümünün ilericiler olduğuna yolunda bir kural koyamaz. Bedrettin bir devrimciydi. İbni Haldun da resmi İslam'ın savunucusu olmaktan çok, çağında hayli ileri bilimsel görüşleri ileri sürmüş büyük bir hümanist olarak değerlendirilmelidir.

Elbette ki İbni Haldun'da bir çok çelişkiler de vardır. Bundan doğan birşey olamaz. İnsanoğlu herşeyden rahmeten nihayet çağının ortamının insanıdır. İbni Haldun'un çağları asır, bugünün sosyalizmini çeliksiz bir sistem olarak kurmasını beklemek, mucize beklemektir. Onun için, İbni Haldun'un sosyal bilimlere katkılarını söz konusu ederek, Bunun sosyalizm ile ilişkisini söylemek için çok lafa olmasın bir muhayyeye sahip olmak lâ

zımdır. İbni Haldun, Montesquieu ayarında bir düşünürdür. Ancak positik doktrininde vahye dayanan devlet düzenini ideal devlet düzeni saymaktan kendini kurtarmayan bir düşünürün bugünün sosyalizmine vegeceği birşey yoktur» demek, yukarıda sözü edilen mucizeyi gerçekleştirmeye diye İbni Haldun'u eleştirmeye eşittir. Bu da buradaki konumuz olan tarihsel metodu doğru uygulamadan doğan yanlış bir tutumdur. Ne bekliyoruz, adamaçayızın, ortaçağın içinde, Cezayir'in İbni-Salam kal'asında oturup, «El Mukaddima» yerine «Anti-Dühring»i yazmamız mı?

Burada da, Cezayir devrimini örneğinde olduğu gibi, İbni Haldun'un içinde yaşadığı toplumun yani Orta çağ Arap Dünyasının (ki Arap dünyası o çağda uygarlık meselesini elinde tutuyordu) ekonomik ve sosyal gelişme aşamasını ele alıp incelemek zorundayız. O zaman göreceğiz ki İbni Haldun, yalnız kendi toplumunu değil, tüm insanlığı çok ilerilere, çağlar ötesine yönelten görüşler ileri sürmüş büyük bir düşünürdür. Bugünün kültürel temelini katkı niteliğinde görüşlerdir bunlar. Ve İbni Haldun'u buna göre değerlendireceğiz. Tarihsel metod bunu gerektirir.

Sayın Niyazi Berkes son yazısında (YON, sayı 151) benden bazı sorular sormuş. İlk sorusunda benden sosyalizmin bir tanımlamasını yapmamı istiyor. Sorunun karşılığı yukarıdadır. 2, 3, 4, ve 5 sayılı sorulara benim vereceğim karşılıklar ikinci el olurdu. Arap ya da Müslüman sosyalizmi denen akımı tanımlamasını ve ideolojik dayanaklarını bu akımın söz cülerinden dinlemek daha doğru olur. Kendisinin Mısır ve Cezayir basınını izleme olanakları vardır sanıyoruz. Örneğin Cezayir Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin o çanı olan «Revolution Africaine» adındaki haftalık koleksiyonlarında ilginç şeyler bulabilir. Hatta YON'un eski sayılarında da birşeyler bulmak mümkündür. Esasen tüm Batı basınına ulaşabilecek durumda olan bir kimseye buradan kaynak göstermek lüzumsuzdur.

Daha çok okuyuculara, Arap sosyalizminin ideolojik savı üzerine bir fikir vermek ve havasını yansıtmak için burada, sözü geçen F.L.N. organında (Sayı 117) bir başyazıdan bir iki paragrafı aktaracağız.

Yazının başlığı «İnsan haklarının babası İmam Ali».

Yazar Peygamberin amcaoğlu ve damadı Ali'yi, Peygamberin öteki yoldaşı Ebu Dhar El Ghi fari ile birlikte, Irak'ın fethinde toprakları halka dağıtmak isteyen yoksulların ve ezilenlerin savunucusu olarak tanıttıktan sonra şöyle diyor:

«Hülefayı Raşid'in sonuncusunun metinlerinde belirtilen görüşleri İslam ahlakına bağlıdır ve bu İslam ahlakı da zulmün ortadan kaldırılmasına ve insanlar arasında sınıf ayrıklarının giderilmesine dayanır.»

«Ali'nin sözlerinden birkaç örnek:

«Tanrı seni özgür yaratmışken başkasının kölesi olmuyasın.»

«Bağışlanmayacak bir suç varsa, o da insanların başka insanlar tarafından ezilmesidir.»

«Toplumda birinin çok yemek ten hazımsızlığa uğramasına, ötekinin açlık çekmesine, birinin çalışmasına ve emeğinin ürününe çalışmayanın almasına göz yumulamaz.»

«Jakobenlerin "mirasçıları", Arap - İslam değerlerini inkâr eden sektör sosyalistler feodalizm ve da gerici burjuvazinin savunucusu bağnaz müslümanlar, evrensel uygarlıkta ve modern sosyalizmin ideolojik zeu-

günleşmesinde Araplığın ve İslam'ın katkılarını teslim etmek zorunda kalacaktır.»

«Bunlar, Fellah, 1997, zanaat kâr ve devrimci aydın Cezayirli lerin ırkçılık ve bağnazlıktan arınmış, insanın insan tarafından sömürülmesine olanak vermeyen demokratik bir toplumu kurma yetenekleri karşısında saygıyla eğileceklerdir.»

«Bu bir mucize midir?»

«Söz konusu olan yalnızca bizim, Yirminci Yüzyıl Halduncularını değil, Peygamberin hümanist mesajına sadık gerçek sosyalistler olmamıza imkân veren bir moral formasyondan başka şey değildir.»

Görüldüğü gibi burada, belki de tarihi biraz zorlayarak, sosyalizmi İslam dinine dayandırma çabası söz konusudur. Cezayir gibi, Mısır gibi ülkelerde devrimci yönetici kadroyu buna iten koşullar var. Üstelik İslam'lık, bir Arap dini olduğu için bu çaba sosyalizmi, ulusal köklere dayandırma çabasına da paralel düşmektedir.

Berkes'in 6 ncı sorusuna bu yazıda ve bundan önceki (YON 147) karşılık vardır. «Roger Garaudy'nun ihtisas alanı nedir? Gizli İslam'lığı mı kabullenmiştir...» gibi sözleri ihtiva eden 7 ncı ve sonuncu soru için de «Garaudy'nın kim olduğuna sayın Berkes de herkes gibi bilir.» demekle yeteneceğiz.

Şimdi daha ciddi bir konuya değinerek sözümüzü bitirelim: Düşün hayatımızın çok önemli bir kısmını yaşadığımız bir gerçektir. Gerçek devrimci teoriyi benimsemeye azimli, bilgiye susamış yeni kuşaklar var ülkemizde. Sosyalizm üzerine kitapların polis romanlarından önce tükendiği oluyor. Henüz çok ve tersiz de olsa, çeviriler yardımcı la, sosyalizm kaynaklarından öğrenme olanağı belirmiştir. Bu ortamda her toplumcu Türk aydınına görev düşmektedir. Türkiye'de sosyalist akımı gereken doğrultuya yönlentmek ve gerçek sosyalizmin düşün ortamını yaratmak. Bu olumlu sonuç ancak sosyalizmin Türkiye gerçeklerine uygulanmasında orijinal olabilmekle elde edilebilir. Bu yolda yararlı olabilmemiz için eskiden kalma kötü alışkanlıklardan hepimizden arınması gerek. Köhne Bizanstan sadece Enderun musikisi değil, başka şeyler de, bu arada bizantinizmi de tevarüs etmiş. Bilindiği gibi bizantinizm gereksiz, versiz, mevsimsiz tartışma sanatıdır. Ama ben gene de iyimserim. Önümüzdeki sorunlar o kadar önemli, o kadar hayati ki, bunların üstesinden gelebilecek düşün düzeyine yük selmeden edemeyeceğiz.

5 Lira
UGRAK KİTABEVİ
Beyazsaray - Beyazıt

Dursun Akçan'ın Röportajı

KANA YAKLILAR

8

Karı-kocama davranışları çevresel beklenti, gelenekler, gelenekler altında toplanmıştır. Tarlaları güdüren kadın, kocasının üç dört metre gerisinden gider. Anı torbası, iş araçları, kimi de körpe çocuğu sırtındadır. Köleler gibi izler kocasını. Geçim derdi onları doğa ile zorunlu bir savaşın kucağına itmştir. İğneyle kovu kazarcasına didirirler. Tarlada, bostanda, bağda, bahçede kocası ile omuz omuza çalışan kadın, öyle günler olur ki akşama dek tek kelime konuşmadan dönerler eve. Arada bir kocanın sert buyrukları duyulur. Sözelisi:

- Çabuk ol kız!
- Ne öle öle çalışıyorsun?
- Temiz tırnakla!
- Dirgeni bana ver!
- Çocuğu aplatma! (Tarlaya götürülen çocukla ana ilgilenemez, ağlar çocuk).

Anne çocukla fazla ilgilenirse, isten kayırmış sayılır. Kocanın buyrukları daha da keskinleşir:

- Kendine eyi oyuncak buldun! Burak o it piçinin yakasını da doğru dürüst işini gör!

Bazan karısına söylüyormuş gibi konuşur. Ama karısından yanıt beklemez.

— Banka borcunun vadesi geldi. Soyba ekin kurudu, yandı bu yıl. Tahıla yine para vereceğiz. Öküzleri satacağım, yerine bir çift ucuz bir şey alacağım. Artan para ile de bir ekimimizi tamamlarım.

Kadın ara da bir söze karışmadan duramazsa

- Öküzlere dokunma da neyi satarsan sat!
- Koca hıncem kızlar!
- Ya seni mi satacağım, it-öğlütin kıızı?
- İneği satarsan daha iyi edersin!

— Bak hele yediği naneye? Bir yudum sütle boğazımızı islatıyoruz, hepten mi kurusun istiyorsun?

Kadın susar.

Oturdukları zaman, azıkları kadın bir yanda, erkek bir yanda yer. Birbirlerine yakın çalışan komşular, bir araya gelir, dinlenirken kadınlar ayrı yerlerde kümelenirler. Yobaz baskısının etkin olduğu bölgeler hep böyledir. Anadolu'nun büyük bölgelerinde, özellikle kentlerden uzak dağ köylerinde kadın-erkek birlikte çalışır, konuşurlar. Yer, içer, dertleşirler.

EVLİLİK DIŞI İLİŞKİLER

Köyde «namus» sözünün kavramı, kaplamı kadındır. Kadına yan bakmak, kadına söz atmak çoğu yerde cinayetle sonuçlanır. Köylünün saygı duyduğu iki söz, «at, avrat» tur. Bu yüzden evlilik dışı ilişkiler kurmak çok zordur kadın için. Ayağını yan bastığı gün yandığının resmidir. Ayrıca kadın, erkeklerle omuz omuza çalışmaktadır, erkeleşmiştir bir bakıma. Yobazlığın kol gezmediği bölgelerde kadın yalnız evde, tarım alanında çalışmakla kalmaz. Pazara gider erkek gibi, alacağını alır, satacağını satar, akşam döner köyüne. Köyde erkeklerle kavgalara girer, adam döverler. Zaten onların isten, gücün bir sürü dertten zamanları mı var? Cinsel ilişki duyacak halleri mi, zevkle mi?

Hangi koşullar altında olursa olsun, her bölgede türlü nedenlerle evlilik dışı cinsel ilişkileri

kurulduğu görülür. Baskıların, tepkilerin derecesi, yaygınlık ölçüsü yine yerine göre çok değişiktir.

Yaşlı dullarla evlendirilen genç kızlar cinsel doyumsuzluk içinde olurlar. Ya doğrudan doğruya ya da araçlar yolu ile bir başka erkekle ilişki kurabilirler. Evlilik öncesi bir anlaşmaya, sevgiye dayanmayan eşlerin cinsel yaşamları da bozuk olur. Koca, beceriksiz, yetersiz, yeteneksiz, tersine kadın daha güçlü, farklı yaratılıştaysa kocasını beğenmez. Bırakıp gitmesi de kolay olmaz. O zaman gemi azağı olarak ters yollara sapmaktan, gönülünce davranış göstermekten çekinmez.

Çok evliliklerde koca üç, dört karıya yetemez, onlarla ayrı ayrı ilgilenemez. Kadınlara bir terk edilmişlik içindedirler. İlk karı, üstüne evlendiği için kocasına kırgındır. Kocasına olan öfkeni başka erkeklerle ilgilenmeyle almaya çalışır. İkinci, üçüncü... karılarına geçirirler. Koca yaşlanmıştır. Umduklarını bulamazlar. Zorunlu olarak tatin yolları ararlar... Ağa karılarının hizmetkârlarla ilişki kurdukları söyleneğelen olaylardır. Bir evde bulunmuş olmanın olanaklarından yararlanırlar. Dışarıdan da bulabilirler.

G. İlçesi adliyesinde bir hırsızlık davası vardı. Yargıç hırsız zanlına sordu:

— Gece A. Ağanın ahırına ineckleri çalmak için girmişsiniz, orada suçüstü yakalanmışsınız...

Adam gülmüşü, rahatça konuşmaya başladı:

— Hayır efendim, ben ahıra hırsızlık için girmedim. Buna ihtiyacım da yoktur. Ağanın küçük karısı ile münasebetim vardı. Bana haber yollamıştı, «Gece kapıları açık bırakırım ahıra gelsin» demişti. Ben de gittim. Kapılar açıktı, ahıra girdim. Ağanın karısı lamba ile geldi, beni orada gördü...

Ağalar da çalıştırdıkları hizmetkârların karıları ile diledikleri gibi ilgi kurabilirler. (Hizmetkârlar karısı, kıızı kızını ile ağanın kapısında hizmet ederler. «Ağanın gönlü olduktan kelli» ötesinin sözü olmaz.

Özellikle ekonomik sıkıntı yüzünden direnme güçlerini yitirecekler, üç beş kuruş paraya, birkaç parça peynire, una... kurban olurlar. «Yoksulluk ödün gömlek» demişler. Türlü dertler için başkalarına... kapısını çalmak gerekir, ödünç paraya, öküze, arabaya, tuza, gaza... Komşuluk hatırı için yapılan cömertçe yardımlar belini büker yoksulun...!

... Köylerde gözü dönmüş, eli kanlı, beli tabanca zorbalara noksan olmaz. Bunların bir dediği iki olmaz. Gözlerine kestirdikleri kadını almazsa türlü korkutma, sindirme numaraları ile teslim almaya çalışırlar. Öldüreceklerini, evi başlarına yıkacaklarını, dağa kaldıracıklarını... duyururlar.

Kadın korkudan sesini çıkaramaz. Fazla direnirse türlü felâketler açılır başına. Gece kapıyı kırar, bacadan inebilirler. Ölüm korkularıyla dileklerini koparırlar, alır dağa kaldırılırlar. Duyulursa «namusu kirlenmiş» olur. Şikâyet ederse bir nen çıkaramaz, ocağına incir dikilir...

ACAR KADINLAR

Evlilik dışı ilişkilerde aracı kadınların etkisi küçümsenmez.

Görmüş, geçirmiş, kaşatılmışlardır. Geçimini bu yoldan sağlayanlar var. Durup dururken bir oynak kadından size selâm getirirler:

— Leçek istedi, bir kaftan al-sın dedi, on lira para yollasın, dedi, kişimi isterim, dedi...

Bu dedilerin sonu gelmez. Bugün yarın derken adam kadında bir türlü bulamaz. Sıkıştırır aracıyı:

— Bre, avrat hani ne oldu?
— Biraz sabır et! Anan karında nasıl durdun. Kadıncığı-zı kolluyorlar. Başını belaya mı sokacaksın?

Adam yine sıkıştırır. Zaman uzar. O sıra aracı kestirir atar:
— Reddetti, olmaz, dedi, o benim dünya ahret kardeşimdir, dedi. Çoluğu var, çocuğu var, utanmıyor mu ne peşime düşmüş, dedi, benim adımı etrafa yaymış, köyde başımı çıkaramaz oldum! dedi.

Bunca umuttan sonra bu sözleri duyan adam çileden çıkar:

— Beni dünya ahret buca orospu incirlerimi niye yedi? Karımı kaftanı kimin parası ile giy-dü diye ula orta bağarmaya başlayınca aracıma toyma meydana çıkar.

DUL KADINLAR

«Dul olmak küllü olmaktadır anacım», der kadınlar, «Kadın doğar kul olur, kocası ölürlü küllü olur», sözünü eklerler. Küllü olanı anlayla birlikte çocuklar da var. Toprakla savaşıyorlar kütükten yonga kopartıncasına ekmeğini çıkaran babasının ölümlü, evin yakını olur. Şimdi doğanın zor yaşamı koşullarıyla savaşacak dul kanayaktıdır. Çapa vurmak, tarla sürmek, dirlik görmek insanın ilğini söker. Ana yetimlere kanat gererek gözü yaşlı, bağı taşı, elini maşa, saçını süpürge eder, dayanmaya çablar.

Dul kadınların evlenmeleri de bir takım koşullara bağlıdır. Oysa, köy kadınının hemen evlenmesi, «başına sahip bulması» gerekir. Çocuklu dulların özellikle evlenmeleri zor olur. Ana, çocuklarını döktüp bir yana gidermez. Evlenmek isteyen adam da çocukları kabul etmez. Ya da kadını almaya değin sesini çıkarmaz. Bir sene sonra sudan sebeplerle yetimleri kovar. O zaman ana da birlikte gider, ya da sesini çıkaramaz, yavrularının arkasından gözyaşı döker.

Dul kadın, çocuksuzsa evlenmesi zor olmaz. Başlığı ucuzdur, babaya ikinci kez başlık al-lun istegine boyun eğmek zo-

ma olanağı çıkmıştır. Müşteriler kapı - bacadan yağar. Ancak, çok küçük yaşta evlendiklerinden, yirmi, yirmi beşine varmaz. O zaman, «hele çocuklar bir leri vardır. Özellikle değişik külden topraktan çıksın da sonra...» derler. Çocuklar büyüdüğü zaman da ananın evlenecek hali kalmamış olur.

KURULU OCAK

Baba, yalnız çalışan, evin dirliğini gören kişi değildir, aile güvenliğinin de koruyucusudur. Türlü zorbalıkların kol gezdiği, yasa güvenliğinin olmadığı köylerde erkeksiz ailenin dayanma gücü yiter. Dul kadın büsbütün yıkılır. Ağast, kopuk tayfası gözünü diker, yararlanma yollarını ararlar. Dedikodular yayılır. Kadın hepsine göğüs germek zorundadır. Çileli yıllar bitmez, tükenmez.

Çoluk çocuğunu bırakamıdan çocuk sayısı beşi, altıyı buyan, yuvasının bozulmasını göze alamayan dullar, güvenliklerini sağlamak için ev bark sahibi rasgele erkeklerle imamlıkla evlenmek zorunda kalırlar. Bir erkek iki, üç ayı ayrı yerlerdeki dul kadınlarla evlenebilir. Bu sayı daha fazla da olabilir. Bütün alleci birden yönetmeye çalışırlar. Hiçbirisine hayırları olamaz. Hepsinde ayrı ayrı hizmet, hürmet görür, yer içer, keyflerine bakarlar. Ailenin tüm yetkisi ellerindedir. Satarlar, savarlar, karışmaları olmaz. Karının birisi ile kavga etseler, ötekiye giderler. Hiç de naz çekmezler. Böylelerine «Seyyar kocaları» diyorlar! Seyyar kocaların köyler aşırı, iller aşırı, iklimler aşırı evleri, karışık iklim bölgesinden seçerler. Karısı Hamit Koç, ikinci karısı Şavşat'ın D. köyünden alınmıştır. Karısı Şavşat'ın karısında, yazı da Karşakinin yanında geçirirdi. Böylece kışın soğuşunu, karını görmeyen yaşamını sürdürürdü. Hamit mevsimlik zöçmen kuşlar gibiydi. Köylüler, Hamit gelmeden yazın geleceğinden emin olmazlardı. «Hamit'in gelmesine bir ay var! On beş gün kaldı» diye baharı beklerlerdi.

Dulların bir başka dertleri daha vardır. Çocuklarını besler, büyütürler, oğul delikanlı olur. Evlenmek isteseler bu kez de onlar engel olur. Bunu, bir oğul, «namus» meselesi yaparlar. Analarının, gözle i önünde bir erkekle yatıp kalkmasını istemezler. Çar-naçar ana, oğulunda kalır.

SU FANI DÜNYA

Yetişkin oğullar, yalnız dul anaların değil, dul babaların da evlenmesine engel olurlar. Hele oğlan evlenmişse, bu daha da zorlaşır. El kızının eve girmesini istemezler. «Otur, oturduğun yerde! Bundan sonra sana iman, Kur'an gerekir» derler. Çevreden de aynı telkinler yağar. «Bu fani dünya, üç beş yıl için el karısı almaya değer. Nasıl olsa öteki dünyada kocası yine elinden alacaktır» derler.

Baba direnir, illâ da evleneceğim diye tutturur. Gellinden şikâyet eder. Abdest suyunu getirmiyorlar. Üstünü başını yıkamıyorlar, bir sıcak çorba yapıp karını ısıtmıyorlar...

Cinsel güçten düşmediğini de her fırsatta göstermeye çalışır. Dişi hayvanlarla illelendiği dedikodusu yayılır. İki de bir, «Şeytan rüyama girdi, su ısıtın gusul abdesti alacaktır» diye ortaya çıkar. Oğulların komşulara şikâyet eder...

PADİŞAH..

Bir gurup köylü duvarın dibinde oturuyordu. Gelmişten, geçmişten konuşurlar, yoksulluktan dert yandılar. Tokko Ali, oflıyarak ayağa kalktı:

— Biz yalnız belden yukarı değil, belden aşağı da yoksuluz, dedi.

Tokko Ali'nin karısı, on yıl önce ölmüştü. Oğulları da bir türlü evlenmesini izin vermiyorlardı.

— Benim veletler, «Baba elin emanetini ne yapacaksınız?» diyorlar. Halbuki emanet bu dünyada boş duruyor. Onu alsam Allah'ın da hoşuna gider, kulun da!..

— Senin dediğin, emanete hiyanet olur, diye söze karıştı Gökçe.

MİLÂZ USTA DURAMADI:

— Ula, Tokko doğru söyledi. Emanete hiyanet olmaz, bu onu korumak olur. Söz misali bizim köyde bir sürü dul avrat var, bir o kadar da dul adam... Bir padişah kımsa, dese ki, «Bu köyde bilimum dul karılarla dul erkekler birbirini alacak, beklemek yasak! Her kim oyunbozanlık ederse Fizana süreceğim, diye ferman etse...»

Kaya Düzbaş, sözünü kesti Milâz'ın:

— Padişah dediğin paradır. Ver parayı sana bussat kartı alayım! dedi.

— Parayı nereden bulayım? Bir adamlık edersen, ivilğin altında kalmam. Ufak tefek ceremesini de çekerim, dedi. Milâz:

— Öyle ufak tefek avrat almaz oğlum! Kese dolusu para lazım! Para! Parasız olduktan sonra kendime alırım, sana niye alıyormusun!

Kaya'nın sözünü ötekiler kestirdi:

— En keskin lâf Milâz ustanın, dediler. Bu işin altından ancak padişah kalkar.

Eski D.P. nin ocak başkanı İlbeyi fırsatı kaçırmadı:

— Bu demokraside padişah olur mu yahu? Ne cabal adamlarınsız, diye çıkıştı. Şimdi Cumhuriyeti var.

— Olsun, dediler. Cumhuriyeti de bir padişahdır. Onun emri kütüğü söktürür!

— Çok doğru söz, dediler. Çobanın gönlü olduktan sonra tekenin epeğinden yağ çıkarır! Hep birlikte Reiscumhura arzuhaf yazmaya karar verdiler.

— SON —

MOSKOVA DAVASI

Babeuf'ün yüzelli yıl önce yazdığı yazılardan dolayı gazetecilerin üstelik sürgünlü 7,5 yıl hapse mahkûm edildikleri bir ülkenin aydınları olarak, Moskova'da iki yazarın cezalandırılmalarını gönül rahatlığı ile protesto etmek kolay değildir. Ama yine de Moskova davasının hoş karşılanamayacağını belirtmek zorundayız.

Siniavski ve Daniel, Sovyet alevhtarı faaliyetlerden dolayı 7 ve 5 yıl hapse mahkûm oldular. Savcı ayrıca sürgün cezası istemiş de, bu gerçekleşmedi. Yazarlar, cezalarını sıkı rejime tâbi çalışma kamplarında geçireceklerdir.

Buna karşılık, Sovyetler Birliğine en ağır küfürleri yaptıran Tarsis, serbestçe pasaport alarak Londra'ya gelmiştir. Moskova'da, Batı'dan sağladığı telif haklarıyla geçinen Tarsis, memleketinden ayrılmadan önce, Siniavski ve Daniel'i de «korkak yalancı ve iki yüzlülük» olmakla suçlamayı unutmadı. Tarsis, yurt dışındayken Sovyet vatandaşlığından çıkarıldı. Yazarlara yapılan bu farklı muamelelerin nedenleri anlaşılmış değildir.

Siniavski ve Daniel'in suçu, gizlice dış ülkelerde yayınlattıkları eserlerinde, Sovyet alevhtarlığı yapmaktır. Duruşmada hükim, yazarların eserlerinden «hırsız ve sarhosların memleketi Rusya, bir kültür yaratacak gücün yoksundur... Kan ve pislikten yaratılmış Sovyetler» gibi ibareleri okuyor, salondan öfkeli seslerin yükselmesini bekliyordu. Duruşmada, yazarlar ve hükim arasında şöyle konuşmalar geçti:

Daniel — «—Burası Moskova» eserim, bir psikolojik analiz, bir fantezidir.

Hâkim — Madem fantezi, şu halde neden Babilon'u seçtiniz de Rus halkını ele aldınız?

Daniel — Bu basit bir artistik usul, memleketime bir darbe indirmevi akıldan geçirmedim.

Siniavski — Bir sanat eserinin, yazarın politik görüşlerinin ifadesi olduğu kanısında değilim.

Hâkim — Eserlerinizi neden Rusya'da yayınlamadınız?

Siniavski — Benim artistik endişelerim, editörlerinkinden farklıdır.

Yazarların daha da ibret

verici tarafa, iki yazarın, sanıklar aleyhine savcılığa özenmelerini oldu. Yazar Vasilev, sanıklar için örnek bir cezalandırma istedi. Ünlü eleştirmen Bayan Kedrina, sanıkları faşist, pornograf ve antisemit olmakla suçladı.

İki yazarın mahkûmuyeti, ilk defa görülen bir olaya yol açtı: Dünyanın bütün komünist partileri, bu karara karşı cesaretle karşı çıktılar. Fransız Komünist Partisi Yönetim Kurulu üyesi ünlü şair Aragon, «Humanité» gazetesinde bir protesto yazısı yayımlayarak, «Bu duruşmanın Sovyet Rusyaya vereceği zarar, bu iki yazarın yayınladıkları kitapların vereceği zarardan daha büyüktür» dedi. İsveç Komünist Partisi liderlerinden Hermanson kararı protesto etti, Danimarka komünist sendikalar gazetesi sert yayınlar yaptı, Avusturya Komünist Partisi Birinci Sekreteri Grewincharf sesini yükseltti ve İtalyan Komünist Partisi organı «Unita» karar aleyhine ateş püskürdü. İngiliz Komünist Partisi Birinci Sekreteri John Gollan, «Bu iki yazar mahkemeye sevk edilmeden önce İngiltere'de hiç tanınmıyorlardı. Duruşmanın tarzı onları mağdur hâline getirdi. Bu dâvâya zarar verdi» diye bildiri yayınladı.

Dâva hakkında Le Nouvel Observateur dergisi, yayınladığı K. S. Karol imzalı basvazıda şöyle demektedir:

Siniavski — Daniel davasında verilen mahkûmiyet kararları bu hafta dünya basınında, Stalinlikten kurtulmanın gerçek başlangıcını teşkil eden 20. Kongre'nin Onuncu Yıldönümüyle ilgili yazılarla birlikte yayımlandı.

Sovyet yöneticileri, bunu elbette bilerek yapmış değillerdir. Ama dâva ve yıldönümünün aynı zamana rastlaması, tesadüfen de olsa anlamlıdır. Bu durum bize, yöneticilerinin «Leninist esasları» veniden kurma ve atlarına rağmen, Rusyanın, halâ aydınlarını bazan eserlerini - bunu içeride yaşamadıkları için - dışarda yayımlamak zorunda bırakan bir rejim altında yaşadığını hatırlatmaktadır. Sonra da kavunmuş bir dönemden miras kalan kanunlara dayanarak, yazarlar mahkûm edilmektedir.

Sovyet yöneticileri - en şüphesiz bu - , zamanın yine de değiştiğinin farkına varacakst-

Siniavski

Daniel

zın, Mösyö Jourdain'in nesir yaptığı gibi, Stalinçilik yapmaktadır. İki yazarın mahkûmiyeti sağlamak için ileri sürdüğü deliller, bir süre önce, hiç değilse kamu oyunun bir kısmı tarafından kabul edilebilirdi. Bugün, iddiaları ne Sovyet gerçeklerine, ne de dünya durumuna uygun düşmektedir.

Siniavski ve Daniel, yabancı ülkelerde antisovyetik kampanyayı beslemekten suçlu bulunmuşlardır. Bu suçlama eski bir teoriye dayanmaktadır: Sovyetler Birliği, kapitalist devletler tarafından kuşatılmıştır ve kendisini korumak için, vatandaşlarına demirden bir disiplin empoze etmek zorundadır. Stalin, bu «kuşatılma kompleksi»ni geniş ölçüde kötüye kullanmıştır. On dan sonra gelenler ise, Stalin'in bu kötülüklerini suçlamışlardır. Halbuki daha Stalin hayattayken, kuşatılma ve Soğuk Harp önemini kaybetmişti. Bugün Siniavski ve Daniel'i mahkûm etmek için antisovyetik kampanya hırsıyla mezarından çıkartılınca, ilk akla gelen soru şudur: «Hangi kampanyadan söz ediliyor? Rusyayı tehdit eden kim?»

Baskın Johnson ile onun Avrupa sadık müttelikleri olan Harold Wilson ile Aldo Moro gibi son nutuklarını okudum. Nutuklarda Sovyetler Birliği hakkında ne tehditler, ne de özellikle hainane bir cümle bulabildim. Bütün sanayilemiş devletler arasında bir uzlaşma elbette çok uzaktır, uzlaşma belki de hiç bir zaman olmayacaktır. Ama Rusyanın artık herhan gibi antikomünist kampanyasının hedefi olacağına kimse inanmayacaktır.

Bize denmektedir ki, Siniavski ve Daniel'in romanları, antisovyetik düşmanlığı alevlendirmiştir. Sanıklar, eserlerinin bir politik nitelik taşıdığını ve Sovyet rejimine zarar vereceğini reddetmişlerdir. Bir eserin politik bir doküman olup olmadığı nasıl antasılacaktır? Antisovyetik nitelik taşıyan tasarımların nasıl bilinecektir? Bu noktada bağından geçen bir olayı anlatmak isterim.

Ne Siniavski'yi, ne de Daniel'i tanıyorum. Fakat üç yıl önce bir tesadüf, beni buna benzer, fakat trük bir biçimde sonuçlanmayan bir olaya karıştırdı. 1963 Nisanında şair Evtu-

çenko'ya Fransa'da «Erken Oto biyografisi»ni yayımlamak hususunda yardımcı oldum. Evtuçenko, eserini Paris'te yazmıştı, fakat basılmak için kimseye vermiş değildi. Samimiyetle inanmıştı ki, kişisel tecrübelerinin hikâyesi, Batılı okuyucuların, memleketini daha iyi anlamalarına yardım edecektir. Gerçekten otobiyografisi, aşırı sol da dahil, bütün çevrelerde alkışlandı. Fransa'da böyle bir eserin Sovyet komünizminin prestijine zarar verip vermeyeceğini en büyük yetkiyle değerlendirebilecek durumda bulunan Thorez ve Aragon gibi kişiler, otobiyografiyi okudular ve onda tenkit edilecek birşey görmediler. Tog lıatlı ise, bir mülâkatta bana, Sovyet kültür politikasını beğenmediğini söyledi.

Aradan birkaç hafta geçtikten sonra, Kruşçev, Moskova'da Evtuçenko'nun eseriyile ilgili oluyun nedenlerle, Sovyet entellektüellerinin «zapturapt» altına alınmasını kararlaştırdı. Kül türel öreütten bir kaç işgüzar «tahta kafa», otobiyografiyi çıkartıp dâva dosyasına verleştrdiler. Kimsenin tanınmadığı üç memur, uzun bir makalede ispatladılar ki, şairin eseri Ekim İhtilâline karşı bir küfüdür ve antisovyetik propaganda niteliği taşımaktadır. Ama nasıl olur da

hiç bir ünlü yabancı komünist bunun farkına varmazdı?

Siniavski ve Daniel'in romanları hayli süre önce, Sovyet Rusya'nın bir çok savunucusu bulunan ülkelerde yayımlanmıştır. İtalyan ve Fransız komünist partileri, Sovyetler Birliğine iftira eden yazarlara hadlerini bildirmek için halâ büyük kampanyalar düzenleyebilecek güçtedir. Halbuki mahkûm edilen iki yazarın eserleri, bildiğime göre, Batılı komünist entellektüel arasında bir öfke yaratmadı. Aragon «hainler»i suçlamak için coşarak kaleme sarılmadı. «Lettres Françaises», Kravşenko'ya karşı olduğu gibi, bir savaş başlatmadı. İtalya'da «Unita» ve «Rinascita» sütunlarında, bu zararlı eserlerin suçlanmaması hususuna aranacaktır. İnanılır mı ki, ikisi de görünüşe göre yazar olan altmışlık bir Arkadi Vasilev efendi ile bir Kedrina hanım sadece, Siniavski ve Daniel'in yazılarının Sovyetler Birliği için tehlikeli politik dokümanlar olduğunu ispatlayacaklardır? Moskova davasında onlar bunu yaptılar ve Tass Ajansı suçlamalarını, «Siniavski'nin farkına varmaksızın yaydı. Bu suçlamalar, Sovyetler Birliğine, Siniavski ve Daniel'in bütün yazılarının yapılabileceğinden çok daha fazla zarar verecektir»

KONUŞMA

1951 di.1952.1953 geçti geçiyor derken
Dışarda buluştuk 54 le

— On yıl olmuş
On yıldan da çok

— Bu taş duvarlar dururken böyle
Bu demir pırmalık pencerede
Kelecece zincir verli verinde
Aşlı vok
Kurt: yıl güneşe baksam
Kacıs zindan karanlığı gözbebeklerime
Varsın konuşsun sustuklarımız
Sözcükler kırık

Yirmiyedi yaşından üç uzun mevsim
Tüm virmişekizim
Güz ayları virmidokuzumdan
Gecede demirlerin arkasında
Bir vitör bir görünürüz
Çanki bir ödene sesleniyorum
— Kardeşim kardeşim kardeşim
Tastan demirden de geçiyor zaman

— On yıl mı olmuş
Daha daha mı çok
Ellerim sokaklara varmadan

Arif DAMAR

Gelecek sayımızda *
**YABANCI LAŞMA
KAVRAMI**

Yazan :
Selâhattin Hilâv

g

GÜN YAYINLARI

ANA (Roman) CİLT: I - 7,5 Lira
AN (Roman) CİLT: II - 7,5 Lira

Yazan: M. GORKI

SIVASTOPOL 1855 (Roman)

L. TOLSTOY - 4 Lira

LENİN 1924

M. GORKI - 2,5 Lira

AÇLIK YILLARI (Roman)

S. SEMENOF - 6 Lira

GÜN YAYINLARI - Posta K. : 1119 İSTANBUL

GENEL DAĞITIM :

KITAP DAĞITIM MERKEZİ - Cağaloğlu, Nuruosmaniye
Cd. No. : 23, Eser Han Kat: 1 - İSTANBUL

(YÖN 044)

YEVGENİ YEVTUŞENKO

Moskova Yük İstasyonu

Öğrencinin canı

Scriabin dinlemek istiyor biraz,
dışında tıraşından artırdı
iki haftadır.
Gökyüzünden yağmaz ya
para dedün.
Kafası var öğrencinin,
ohmayan tek şey parası!
Adamın iliklerine işler
bunun acısı,
ama bir anne gibi ilgilenir onlarla
Moskova Yük İstasyonu
öğrencileri sever,
çıkartır kafeslerinden
onları işçi yapar.

Gece rayların üstünde sönmektir.

Kömür boşaltıyor

şarkı söyleyerek delikanlılar.

Şairler, fizikçiler

şeker sandıklarını,

çimento torbalarını,

inacı kutularını boşaltıyor.

Bir fren dotusu karouz gelmiş

Astrakhan'dan!

Danlarla boşaltılıyor

Astrakhan marsandizi.

Bu öğrenciler kadar coşkunu

görülmemişti

İşçiler arasında.

Elden ele atılıyor

koscoca karpuzlar,

bekçiler savayıp özettiyor

gene işçileri.

sanat okuluyla elden

delikanlılar.

çivili burununda müheadis.

Aydaşlanıyor hava.

İki hafta.

Adam başına sırtını mabre

bir de karouz alını.

Pazarlar cebe

doğduğunu şüphe etmez.

Scriabin mercedesi tutmuş.

hilet almış.

Karpuzlar da kötüdür -

solan Astrakhan!

Rayların arasına uzanmış öğrenciler

işle venedik venedik almış.

ellerindeki

vatanın bir kütüphanesi

karmazın karmazın dilimlenmiş

geçen trenlere sallanıyorlar.

Hava geçişli.

tazeliğe dolmuş

Karpuz dilimleri arasında,

düdükler arasında,

kimyadan.

Merih'ten söz acıvorlar

ve Eric Maria Remaroue'dan.

Moskova Yük İstasyonu.

bu çocukları unutma.

Bunlar kadar öfketliçü,

bunlar kadar coşkunu yoktur!

Ryazan'lardan gelmişler,

Volgoda'lardan.

Geceler boyunca

uyumamışlar,

sürüyle kâğıt harcamışlar,

çalışmışlar,

neler çıkacak.

Kimler çıkacak bunlardan bir gün,

bu öğrenciler

neler, neler yaratacaklar!

Dünyanın kaderini etkileyecekler

vaotklarıyla.

Sen,

Moskova Yük İstasyonu,

kafeslerinden çıkardın ya onları,

sağol,

tecekkürler cana!

Türkçesi: Ülkü Tamer

KITAPLAR

samih emre

CEHENNEM

Muzaffer Buyrukçu'nun altıncı hikâye kitabının adı bu. İlk eserinden bugüne, Katran'dan (1956, Yedigöller), Acı'ya (1957, Yedigöller); Korkunun Parmakları'ndan (1959, Ataç) Bulamık Resimler'e (1961, Düşün), Kuvular-da'ya (1962, Çan) doğru sadece kitaplarının adları bile dışarıdan gerçekleştiren, çevre gözlemlerinden psikolojik aravılara, nihayet somuttan soyuta vâcilen gelişmesini gösteriyor. Sımdı de Buyrukçu, Cehennem'de... (Uç uzun hikâye, İstanbul 1966, Dönem Yayınları, 82 sayfa, 3 lira)

İlk gençliğinin şır heveslerinden çabuk ayrılmış (İstikbalin Sesi 1945) tam yirmi yıldır hikâyede direnen, hikâyede düşünen, hikâye arayıp hikâye yaratan Muzaffer Buyrukçu, birkaç defa aynı yerlerden geçerek bu yolu çoktan tükettiğini, bir türün imkânlarını her defasında yeniden zorladığını biliyor olmalıdır. Hele son yıllardaki tutumıyla, artık ancak tefrika dizilerinde tonlayıp sonuçlandırıldığı, numara koyduğu bölümlerle birbirine bağladığı (Bulamık Resimler I—VI, Krallara Alkış Yok, «Yeni Ufuklar» I—V...) «uzun hikâve» denemelerinde çeşitli etkilerin karmaşıklaşımını kofavta bulmak mümkün. «Büyük hikâve» dâvemediğim bu çekirdeksiz dağılımlar. Muzaffer Buyrukçu'nun bir çeşit çıkmazı, dolaşık yumağıdır. Düşümleri kesmek, ini kısaltmak gerek.

Birkaç yıl önce Asım Bezirci, Buyrukçu'nun hikâye serüvenine şahhatli bir dikkatle bakmıştı. (Günlerin Gözünü Getirdiği, 107—124). «Yeni İnsanlar» başlığında kovduğu incelemede yazarın ilk ürülerindeki «hikâyesiz hikâve» özelliğine dokunuyor; «uzun girişler, gereksiz konuşmalar, tasvirler, uzatmalar, yaymalar» kusurunu işaretleyerek «somut gerçekle karşılaşmış zamanlar onun romantizmi tıkanık bir öfkeye, bilinçsiz ve yönlensiz bir başkaldırıya bürünür» diyor. Bu yargılar, Muzaffer Buyrukçu'nun ilk kitabının gözlemlerinden doğuyordu. Doğruydum... Ve varlık ki sımdı de doğru bir kısım

Cehennem'in üçüncü hikâyesine bakarsanız: Eski ve Çirkinin Bir Yeri. On arsanın bir kısmını açınmış kadınlık bir devanında. Kaçak eylem geçirmişler gült vâcidiye kâğıtlarında sunmuşlar vâcidiye bulmuşlar bir eski otuz beş yaşında şüpheli cinavetli Refik, Osman, Mahmut'un kızı, parasız çabası bekleyişleri; okuyucuya tam bir ip ucu veremeye özelliğe dikkat ederek dış manzaralarla «çok zaman vâcidiye bir kişinin çok vakından ancak görebileceği, dikkatle bakmazsa, bunu iyidimce seçemeyeceği ünlülerdeki çekirge, böcek, balık...» hareketlerini ayrıntılı tasvirler; yemek ve şehvet düşümlerini, sigara ağızlarından tüfek namlularına, tünel dumanlarına sızayan anlamlar anlatımı... sekiz sayfa, ikinci bölümde cinavet verinde kalabalık. Muzaffer Buyrukçu'nun hiç sevmediği, laktisi, tiktandisi ve nitelisi kitabına başlık vâcidiye bir kalabalık karışık. Ne diyor Sartre «Cehennem Rockalarıdır.» - Mahmut ve çevresine bîrîkeler. Bir bak kavramın vâcidiye. bir hınalın vâcidiye etkisiyle, bir tahlîsal hıncın öfkeyle açıklanmayan hoş bir cinavet. Kanırmayan, inandırmayan, hâfta «nâz mı?» diye insanı kararız bir kucuk-va düşürmüven öfkeyle bir cinavet. Belki de bunun için vazar, vâcidiye vîrni küsur sayı sayı bu meraklılar kümelendinin tutarsız ve zereksiz tasvirine harcar. Sünhesiz Mahmut ne bir Mersant'dur (A. Camus - Vahanc), ne bir Lafca'do (Andre Gide - Vatikanın Zindanları); ama onlar gibi ilgisiz bakışlarla herseve bos vererek durur orta yerde. Ne hırs, ne kin, ne öfke; korkusuz, pişmanlıksız, ka-

çırsız. Belki sadece küçük bir özlemin merakıyla. İşte «tıkanık öfke, bilinçsiz ve yönlensiz başkaldırı».

İkinci hikâye «Uzaklarda Bir Tüfek», Muzaffer Buyrukçu'nun daha önce bir parçasını işlediği (Korkunun Parmakları'nda «Herşey Bittiği Yerde Başlar») bir «terhis» gözlemidir. Bu defa her kişinin içine kendi psikik yapısını koyup askerlik bitiminin yarattığı sabırsız heyecan, huzursuz kurtuluşu doldurduğu koğur havası, Eskiden ihmal ettiği iç derinliklerine anıyla yeniden dönüş. Bu uzak ve unutulmuş gözlem, elbette gerçekliğini vîtrecek, vazarın hayalinde kendi sanlarının biçiminde yeniden oluşacaktır. Sonunda, bu masn baş hikâvesi, kendini örnek yapıp başkalarını da onun kansamına çeken bu anı zorlamış, yer yer üslup ovularıyla zenefilestirmeye çalışır. Burada Buyrukçu'nun cümlesi büsbütün dolmuş ve aravılar içinde yürürdür. Terhis haberini alan askerlerin yüzleri: «Birisini izlemek, fitness halindeki kararsızlıkların bir gözde, öteki göze sıcravısını, daha önceden vâcidiye anlamlarıyla kavraya tutulmasını, oradan vîze kara bir çizim halinde akarak donmasını; suçlulukları tasdikları için bir kör vere itilen havallerle, emellerin karşısında vâcidiye boğurarak dururan ve hîvlece kendilerini kurtaran havalere, birlikte dâvmedikleri bir başın karşısında dâvmedikleri korkularını, korkulardan sıyrılmaya çabasının içindeki öfke vâcidiye, öfkeyi kiçit.» (40)

Hikâye kahramanı evlendiğinin üçüncü ayında «sevismelerinin en fırtınalı, birbirlerinin içlerine girmek için kavlar aradıkları en hızlı anlarda» asker olmuştur. Bu bir vesile. Aslında Buyrukçu'nun bütün kahramanları dinmez bir cinavet arzusu içinde hen doymamış, hâvâci, avunmuş, hokâr hırslı kişilerdir. Bu aşık onların başlıca sıkıntılarından biridir ve zereksiz sanılar içinde kavrandırmı henisini. Kendi anlatımının öfkeyle: «Savru-lan kavın altında sâcidiye omuzlarını kaldır-mış birinin, geniş kaleasını hîvlerce göz ve hîvlerce teki vâcidiye bir kadını arından burununu akısına aldırmanın birkaç kere bakışını da bulduğu bir atandan ayrıldıktan sonra bugün içinde ziller gibi uzun uzun cal-mus ve her calışta başka bir kadın getirmiş is-teklere yeniden belirdi.» (Kuvularda, 3) Aynı sanı aldırması «kocakı dâvmedimi gereği gibi yastımadığı fildir fildir dönmeye gözleriyle, çevredeki erkek yüzlerini taramasından an-lanılan kadınlar görürler hen. (Cehennem, 5) Buyrukçu'nun Cehennem'i, giderimesi sanıldı-ğı kadar güc olmayan sıkıntıların darlığı as-lında. Vîze bir başkaldırı...

Kitabın adını taşıyan birinci hikâye, «Bu-lamık Resimler'de altı bölümü anlatılmış is-cevresinin vâcidiye bîvlerle zaraklı bîvmedimle-rini sürdüren kişiler arasında: Cehennem, Me-tin, Salih, Nivazi, Vedat, İsmail, Havdar, Do-ğan, Sefa, Demir bey, Burhan... ve tabii hen-sinin hem sahbetlerinin, hem düşümlerinin, hem vâcidiye bîvlerin ana eksen olan bir düşün-çenin Akası!

Buyrukçu'nun bu kitabında sîmîrerek kullanıldığı bir vîvden, çâvmedimlerle vâcidiye vîvlerin vâcidiye mekân ve zıvvası kebafe ferah-ferah vâcidiye, enarım hîvne plımı eser-leriyle vâcidiye tamsukhîvîvni bîvlerdir. Cehennem'de, bu vâcidiye is, hâvâcidiye emek almıyan bos memurluk çevresinde, dâbî bîvdeki konus-malar ve dâvmedim dâvmedimlerle oturuie safıa bîvdeki vâcidiye haklı bir küvmedimle do-lunvor insan; vâcidiye dâvmedim kabarmışlarına Buyrukçu'nun bir vâcidiye de bu, hîvmedim, O zavâcidiye, bos, en vâcidiye bîvmedimlerin vâcidiye-ğünde çâvmedim kivrıvnan, ama hâvmedim hîvmedim bir vâcidiye aldırması insan vâcidiye bulmuşuie kişilerle sîmîvlik havâcidiye... Mecellî hâvmedim kâvmedimden Tabtalala çokaklarına oradan Su-yas trenindeki bîvmedim - çâvmedim kadın ve kadıncının vâcidiye vâcidiye ama tabtalala tek-tirlerine zereksizlik kavrammış sahnesine vâcidiye-lerle hâvmedim bir sîmîvlik hâvmedim. Arada vâcidiye vâcidiye vâcidiye sîmîvlik, hâvmedim açıklanmalar. Hâvmedim kocuları, ekmek, kadın ve tanrı üstü-ne yargılar...

Bu «Kanal'da kalmamalı bir vazar de-rim. Bu giderilmemiş şehvet açlıklarında, bu dar çevre ilksanlığında, bu içinde vâcidiye hal de halâ dramı bulunamamış kısır memur hu-nalığında, bu vâcidiye anlatım ovunlarında... Ya bir aska, bir insanca, ya bir öfkeye, bir mut-luluğa, ya bir özelliğe, bir havranlığa... Ama herhalde bir vîvmedim kurtuluşuna doğru mu-hakkak bir yol bulmalı».

ASKERLİK

AMERİKAN ORDUSUNUN İKİ YÜZÜ

Türk savunma stratejisi üzerinde tartışmalar yapılırken ve kuvvetlerimizi NATO seviyesine çıkarma teşebbüslerine girilirken, Amerikan askeri hazırlıklarını iyi bilmek gereklidir.

Amerika ordusu dört rakamla tanımlanabilir: Silâh altında 3 milyon insan, savunma hizmetlerinde çalışan 1 milyon sivil, 60 milyar dolarlık bir savunma bütçesi (Türk Bütçesinin 200 katı) ve 27 bin personel kullanan bir Savunma Bakanlığı.

Bu kuvvet dünyanın çeşitli yerlerine yayılmıştır. Ordunun iki yüzü vardır. Bir yüzü, çok karmaşık bir nükleer savunma ve alarm kuvvetleridir. Öteki yüzü, en kısa zamanda belli bir yere teksif edilebilen aeromobil ve amfibî birliklerdir.

I. NÜKLEER SAVUNMA

Amerika yeryüzünde, düşman füze, peyk ve bombardıman uçaklarını, daha ilk anda ve doğru olarak teşhis için muazzam bir dinleme şebekesi kurmuştur. Amerikanın Kuzeyini, 9 bin kilometre uzunluğunda bir radar hattı kapsamaktadır. Ülkenin Doğu ve Batısında uzun menzilli radarlarla mücehhez uçaklar devamlı alarm halindedir. Alaska, Groenland ve İngiltere'deki Flyingdale Moor üslerinde ve çeşitli yerlerde büyük radar istasyonları vardır. Bu üç istasyon, günde 7 bin aracı kaydederler. Bu araçların korkulan düşman füze ve uçakları olup olmadığı en kısa zamanda tesbit edilir. Avni sebeke, füze ve uçakların yanı sıra, Alaska ve New Jersey'deki iki Kanada'da iki ve dünyanın öteki yerlerindeki istasyonlarla birlikte, peyklere izlerler. Sistem, fotoğrafların makinalarıyla tehsiz edilmiş teleskopların kullanılmasıyla devam etmektedir. Bunlar 800 bin kilometre yükseklikte futbol çuğu büyüklüğünde bir obyekti tesbit edebilecek güçtedir.

NÜKLEER BOMBA TUFANI

Alaska ve Groenland radarları, eşsiz vankılar kavdedince, bunu Colorado Springs'deki Kuzey Amerika Kıtası Hava Savunma Genel Karargâhına (NORAD) bildirir. Karargâh, dağların içine ovularak verleştirilmiş 11 katlı üç çelik binaya verleştirilmiştir ve radyoaktiften tamamen korunmuştur. Burada günde sekiz saat üzerinden 465 kişilik üç ekip devamlı çalışır. Radar üslerinden gelen bilgileri 15 ordinatör yorumlar. Hüküm verilir ki Sovyet füzele-ri, saatte 28 bin kilometre hızla Amerikan topraklarına doğru ilerlemektedir. Amerika, savunmasını hazırlamak için 15 dakikaya sahiptir. Elektronik beyinler, hücumu karşı koyacak kuvvetlerin listesini 11 saniyede hazırlayabilecek durumdadır. Karargâhta, 17 metre karelik bir ekran, düşman füzesinin uçuş yolunu gösterir.

Amerikalı stratejiler, Sovyetlerin ilk önce sanayi merkezlerine vuracakları kanısındadırlar. Savunma Bakanı Mc Namara, ilk darbenin bilançosunu 100 milyon insan kaybı ve stratejik bombardıman uçaklarının yarısının tahribi olarak hesaplamaktadır.

Düşman füzelelerinin harekete geçtiğine kesinlikle karar verince, durumdan Cumhurbaşkanı, Amerikan Savunma Bakanı ve Kanada Başbakanı haberdar edilir. Bu kişiler NORAD'a sarı telefonla doğrudan doğruya bildirirler. Telefonun şifresini ancak 5 kişi bilmektedir. Aynı anda millî alarm ve karşı hücum alarmı verilir.

Stratejik Hava Kuvvetleri (SAC) Karargâhı Omaha'da (Nebraska) yer alına yerleşmiştir. SAC, dış ülkelerdeki 70 Amerikan üssünü kontrol etmektedir. SAC'a harekete geçme emrini kırmızı telefonla bizzat Cumhurbaşkanı verir. Emir gelince, ekip 5 dakikada hazır. 630 B-52, 225 B-47 15 saniye aralıkla havalanırlar. 80 B-58 7 saniye aralıkla yükselir. Uçakların varışı 1961 den beri gece-gündüz devamlı alarmdadır. Her 5 dakikada bir dünyanın herhangi bir yerinde görevdeki Amerikan bombardıman uçağının, Boeing KC-135 yakıt uçağı tarafından havada ikmal yapılmaktadır. Beş PC uçağı da devamlı ucustadır. Bu uçaklardan birinde SAC Kumandanlığı tahrip edilirse, kumanda yi ele alacak subay bulunmaktadır.

Bombardıman uçaklarının yanı sıra, yeraltı sığınaklarında, ekipajı daima hazır bekleyen füzeler vardır. Nükleer başlıklı 800 Minuteman Kıt'alararası füze, 30 saniye aralıkla fırlatılabilir. 54 Titan 11, 60 saniye aralıkla harekete geçirilebilir. Bu füzelerin menzili 10 bin kilometreye ulaşabilir.

Amerikan Deniz Kuvvetleri ise, 16 Polaris füzesiyle mücehhez 34 nükleer denizaltıya sahiptir. Bunlar Pasifik'ten ve Sovyet sahilleri yakınından, birer dakika aralıkla Polaris'leri deniz altından fırlatabilirler.

Mc Namara'nın tahminlerine göre, düşman üzerine 2700 nükleer bomba yağdırılabilir. Bombaların ilk 900'ü yarım saat içinde fırlatılabilecektir. Mc Namara, bombardıman uçaklarından en dişli değildir. İlk dalga düşman, 250 bombardıman uçağını ileri sürebilecek tir ki, bunun güçlü Amerikan savunma barajını aşması Mc Namara'ya imkânsız görünmektedir. Amerikan Savunma Bakanı, peyklere başlatılacak bir harbi de küçümsemekte, Thor ve Nike-Zeus'ün yeni versiyonunun peyklere tahrip edebileceğine inanmaktadır. Mc Namara, füzelerden ve denizaltılardan endişelidir. Nükleer denizaltılar, Batı Avrupa ve Amerikan sahilleri yakınında, 1500 ilâ 2000 kilometre menzilli, tahrip gücü yüksek balistik füzelerle tehlikeli olabilmektedir. Denizaltılara karşı bir savunma sistemi, henüz geliştirilebilmiş değildir.

Füzeler, büyük sür'at, uçuşlarının son kısmında çok alçaktan uçuş, Polaris'lerde denizaltıdan atılma ve kıt'alar arası fırlatılarda yer altına dağıtılma gibi büyük avantajlara sahiptirler. Bunlara karşı tam bir korunmanın olmayışı, Mc Namara'nın uykularını kaçırmak tadır. ABD, beş yıldır Nike X, antifuze projesi üzerinde çalışmaktadır. Proje 4,5 milyar dolar harcanmıştır. Nike X, 23 il etrafına yayılmıştır. 20 milyar doları gerektirecektir. Yıllık bakım masrafı 2 milyar dolardır. Amerikan askeri müşavirleri, atmosferde nükleer denemelerin yasaklanmasının Nike X denemelerini engellediğinden şikâyetçidirler.

Füzelerin bombardıman uçaklarına üstün görünmesi, Amerikada büyük bir kavgaya yol açmıştır. Mc Namara, SAC in bombardıman uçaklarını yarı yarıya azaltmak istemektedir. 1971'de SAC ancak 225 B-52'ye, 210 FB-111'e (F-111 avcılarının bombardıman tipi) sahip olacaktır. (Uçak, yarım tur vurma, hedef deşistirebilme ve yerde füzeleri yok edebilme gibi avantajlara sahiptir). Buna karşılık ABD, 1971'de, stoklarını 240 Polaris ve 200 Titan ve Minuteman ile zenginleştirecektir. Hava Kuvvetleri bazı senatör ve temsilcilerin desteğiyle, bu projeye karşı çıkmakta ve düşman radar ve füzelerinden kaçabilmek için otomatik olarak 100 metre yükseklikte uçabilecek 1300 kilometre sür'atlı bir pilotlu bombardıman uçağının (Advanced Manned Strategic Aircraft) geliştirilmesini istemektedir. Bu uçak henüz teorik etüd safhasındadır, fakat kavgaya sürüp gitmektedir.

Görüldüğü gibi bütün çabalar, Kuzey Amerika Kıt'asının, düşman füzelerinden korunmasına yöneltilmektedir. Topraklarına Amerikan üsleri verleştirilen ülkeler ise, düşman hücumlarına karşı açık hedefler teşkil etmektedir.

II. DÜNYA JANDARMALIGI

Meselâ, nükleer savaş hazırlıklarıyla bitmemektedir. Nükleer savaşın iki tarafa da büyük zararlar vereceğinin anlaşılması, bu tip bir savaş ihtimalini çok azaltmaktadır. Buna karşılık, halklarından korunmak için Amerikaya sığınmış geri ve satılık idarelere karşı, millî kurtuluş hareketleri gitide hızlanmaktadır. Amerika, ittifak ettiği geri rejimleri ayakta tutmak amacıyla, kolayca komünistlikle suçladığı millî kurtuluş hareketlerine karşı, silâhlendirdiği rejimlerin gücü yetince, savaşmak zorundadır.

Amerika bu tip savaşlara karşı geniş bir hazırlığın içindedir. Mc Namara'nın askeri müşavirleri, 4 saatten az bir süre içinde dünyanın herhangi bir köşesinde müdahalede bulunabilecekleri ni övünerek açıklamaktadırlar: «Karar alındıktan dört saat sonra, istenilen yer birliklerimizi taşıyabiliriz. Bir kaç yıl önce, tepki zamanı 18 ilâ 20 saat idi. Bugün elektronik bevinler, en kısa zamanda bize bahis konusu savaş için gerekli ne tip birliklere, ulaştırma araçlarına ve nasıl bir lojistik desteğe ihtiyaç olduğunu söyleyebilirler».

Müdahale amacıyla, bazılarının «Dördüncü Silâh» adını verdikleri, özel birlikler hazırlanmaktadır. Bunlar, yeryüzünün herhangi bir yerinde kullanılabilecek gerçek dünya jandarmalarıdır. Esasen milyonluk kara ordusunun yüzde 45'i halen Amerikan toprağı dışında bulunmakta. Batı Almanya'da 225 bin, Güney Kore'de 50 bin, Fransa'da 16 bin, Dominik Cumhuriyetinde 7 bin, İtalya'da 5 bin, Japonya'da 4 bin kara askeri vardır. Türkiyedeki Amerikan askeri miktarı ise, büyük bir sırdır.

Amerika, Dünya Savaşının son bulmasından itibaren, azamî ateş gücüne ve hareket kabiliyetine sahip birliklere olan ihtiyacı anlamıştır. Askerî müşavirlerin görüşleri şöyledir: «Önceden belli harp meydanlarına, salyangozlar gibi yerleşen birlikler gönderme yerine, düşmanın zayıf yerlerine helikopterlerle kuvvet vaktirmek ve darbevi indirdikten sonra onları başka savaş yerlerine sevk etmek daha iyi değil mi?»

Birinci Aeromobil Tümen, bu görüşe göre hazırlanmıştır. Tümen, 16 bin insana, 428 helikoptere, 105 milimetrelik toplara ve 1600 hafif kara aracıya sahiptir. Tümen, helikopterler, dikey inip kalkan uçaklar ve hava yastıklı araçlar sayesinde, büyük hareket kabiliyeti elde etmektedir. Birlikler, düşman hava dâfi silâhlardan korunmak için, ancak araçların tepelerine yakın bir yükseklikten uçmaktadır. Her savaştan önce televizyon ve fotoğraf makinalarıyla mücehhez helikopterler, düşman hakkın da bilgi toplamaktadırlar.

Kara Ordusu, helikopter ve hafif uçak pilotlarını Fort-Rucker'de (Alabama) 13 bin hektarlık bir arazi üzerinde eğitmektedir. Merkez, 850 araca sahiptir. Araçlar saatte 160 kilometre yapan iik kişilik O-1 A keşif aracından 32 kişilik 70 metre uzunluğunda tesadüfi bir piste inebilen Caribou nakliye uçaklarına kadar uzanmaktadır.

Vietnam harbinin genişliği ve millî kurtuluş harplerinin genişlemesi, Mc Namara'ya aeromobil tümenlerinin sayısını arttırmaya zorlamıştır. İkinci bir tümen hazırlanmaktadır. Bunu iki yeni tümen izleyecektir. Her yıl eğitim heli-

kopter pilotu sayısı -bir pilot 32 haftada yetiştirilmektedir- 3500'e ve mekanis-yen sayısı şimdiden 24 bine çıkarılmıştır. Natick'te (Massachusetts) 1500 kişinin çalıştığı bir araştırma laboratuvarı halen kutuplarda ve tropikal bölgelerde savaş şartlarını araştırmaktadır. Sıcaklığı artı 73 ile eksi 56 derece arasında değişen odalarda, kobay askerlerle denemeler yapılmaktadır. Askerlere, henüz gizli tutulan bir kimyevi madde sayesinde, çevreye göre hemen renk deşistirecek elbiseler hazırlanmaktadır. De likanlı tropikal botlar, vantilatör ve sulama sistemi görevi görmektedir. Amerikan askerleri tam konfor içinde, tropik bölgelerde, millî kurtuluş savaşçı yapanlara karşı döşüneceklerdir.

Vietnam harbi helikopterli birliklerin, sanıldığından çok az zaviat verdiğini göstermiştir. Birinci Tümen bir aylık savaşta, 68 defa 105'lik havan toplarını taşımış, birlikler 48 çıkış yapmış ve 11 bin ton yiyecek götürmüştür. Buna rağmen, ayın sonunda helikopter filosunun yüzde 86'sı, savaşa hazır durumdandı. Tümene yöneltilen tek tenkit, helikopterli birliklerin çabuk müdahale yapmakla beraber, işgal edilen toprağı devamlı muhafaza imkânından yoksun oluşudur.

UÇAN ARMADA

190 bin kişilik deniz birlikleri de, âni müdahale silâhlarıdır. «Marin»ler, öteki kuvvetlerin karaya çıkışını sağlar ve ufak birlikler halinde komando hareketlerine girer. Helikopterlerle taşınan hücum birliklerini teşkil eder. Hava ve deniz kuvvetlerinin desteğiyle, düşman arazisinde kövüşmeleri tutar. Marinler, bataklık araziye de intikab ettirilmiş amfibî araçlara, helikopterlere verleştirilmiş havanlara ve üç hava tümenine sahiptir. Her tümende 300 savaş uçağı ve 100 kadar hücum ve nakliye helikopterleri vardır.

Amerikan Deniz Kuvvetleri amfibik operasyonlar için, üzerinde helikopter plâtfomu bulunan 30 kadar gemiyi hizmete koymuştur. Ayrıca dünyanın çeşitli yerlerine verleştirilecek 20 gemi, Amerikan âni müdahale kuvvetlerine cephanelik ve tersane hizmeti yapacaktır. Gemilerde bir liman olmadan dahi kolayca çıkartılabilecek harp malzemesi bulundurulacaktır.

Hava Kuvvetleri ise, 14 bin 500 a-pereyle 200 üste verleşmiştir. Bu üslerin üçte biri Amerikan dışındadır. Soz zamanlarda Hava Kuvvetlerinin ismarladığı dev C-5 A uçakları bir çırpıda 400 askeri taşıyabilmektedir. C-5 özel bir iniş takımı sayesinde, 5 bin kilometrelik bir merhalede 113 ton vükle vumusak araziye inebilmektedir. 50 C-5 A, 15 bin askeri, 13 saatten az bir zamanda denizasırlı ülkelere götürebilecek tir.

Amerikanın dünyanın dört köşesine çok kısa bir sürede aeronerte ve amfibî müdahale birlikleri sevk edilebilmesi, denizasırlı üslerle duvulan ihtiyacı bir dereceye kadar azaltmıştır. Gerçi Amerika, alarm şebekesi ve ABD'nin savunması dolayısıyla denizasırlı üslerle muhtacdır. Bu üslerden vazeceme nite-tinde deşildir. Ama millî kurtuluş savaslarına karşı kullanılacak âni müdahale kuvvetlerinin büyük kısmını, denizasırlı üsler yerine, Amerikada bulundurmak daha rantabl gözükmektedir. Nitekim bütçede tasarruf endisesi de ek lenince, bazı üslerin kapanması kararlaştırılmıştır. Üslerin kapanması ile (410 milyon dolar) ve asker aileleri için lojman inşaatının kısılmasıyla (620 milyon dolar) tasarruf sağlama yoluna gidilmektedir.

Böylece Amerika, dünya jandarma lüğünü yapacak olan bir Uçan Armada teşkil etmektedir. Ama bu Armada, millî kurtuluş hareketlerini önleyebilecek midir? Vietnam Harbi bu soruya evet cevabını vermeye imkân bırakmamaktadır. Öyle görünür ki, en müthiş silâhlarla dahi, bir milletin özgür yaşama azmini - o milletin tamamen yok edilmesine gidilemediği müddetçe - yenmek mümkün değildir.